

Warszawa, dnia 3 grudnia 2020 r.

Poz. 2153

UMOWA

**między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki
o wzmocnionej współpracy obronnej,**

podpisana w Warszawie dnia 15 sierpnia 2020 r.

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

Dnia 15 sierpnia 2020 r. w Warszawie została podpisana Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki o wzmocnionej współpracy obronnej, w następującym brzmieniu:

UMOWA

MIĘDZY

RZĄDEM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

A

RZĄDEM STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI

O WZMOCNIONEJ WSPÓŁPRACY OBRONNEJ

SPIS TREŚCI

Preambuła	
Artykuł 1	Cel i zakres
Artykuł 2	Definicje
Artykuł 3	Korzystanie z uzgodnionych obiektów i terenów
Artykuł 4	Własność mienia
Artykuł 5	Wsparcie dla obecności sił zbrojnych USA
Artykuł 6	Rozlokowane materiały
Artykuł 7	Umundurowanie
Artykuł 8	Broń
Artykuł 9	Wjazd, pobyt i wyjazd osób
Artykuł 10	Licencje zawodowe
Artykuł 11	Pojazdy silnikowe
Artykuł 12	Prawa jazdy
Artykuł 13	Ruch statków powietrznych, jednostek pływających i pojazdów
Artykuł 14	Jurysdykcja karna
Artykuł 15	Określenie jurysdykcji karnej w przypadkach obowiązków służbowych
Artykuł 16	Zatrzymanie, nadzór i dostęp
Artykuł 17	Dyscyplina
Artykuł 18	Roszczenia
Artykuł 19	Zwolnienia podatkowe dla celów oficjalnych
Artykuł 20	Zwolnienia podatkowe dla celów osobistych
Artykuł 21	Import i eksport dla celów oficjalnych
Artykuł 22	Import dla celów osobistych
Artykuł 23	Procedury celne
Artykuł 24	Wojskowa usługowa działalność wspierająca
Artykuł 25	Instytucje finansowe
Artykuł 26	Wojskowe usługi pocztowe
Artykuł 27	Telekomunikacja
Artykuł 28	Wsparcie logistyczne i media
Artykuł 29	Waluta
Artykuł 30	Bezpieczeństwo
Artykuł 31	Ochrona środowiska i BHP
Artykuł 32	Ochrona zdrowia
Artykuł 33	Procedury kontraktowe
Artykuł 34	Status wykonawców kontraktowych
Artykuł 35	Praca
Artykuł 36	Wykonanie Umowy i rozstrzygnięcie sporów
Artykuł 37	Postanowienia końcowe
Aneks A	Uzgodnione obiekty i tereny
Aneks B	Wsparcie dla obecności sił zbrojnych USA
Załącznik 1 do Aneksu B	Lista projektów infrastrukturalnych zapewnianych przez Polskę

Preambuła

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Stanów Zjednoczonych Ameryki („Stany Zjednoczone”), dalej zwane łącznie „Stronami”, a pojedynczo „Stroną”;

Uznając, że obecne i wyłaniające się wyzwania dla bezpieczeństwa mają regionalne i globalne implikacje i wpływają na żywotne interesy Stron;

Uwzględniając fakt, iż zacieśnienie wzajemnej współpracy w dziedzinie obronności znacząco wzmocni istniejące stosunki między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi, a także ich zobowiązania z zakresu bezpieczeństwa;

Dążąc do rozwoju własnej oraz zbiorowej zdolności do obrony przed atakami zbrojnymi oraz odstraszania, odpowiedzi oraz obrony przed jakimkolwiek agresorem, zwracając szczególną uwagę na Kartę Narodów Zjednoczonych sporządzoną w San Francisco dnia 26 czerwca 1945 roku oraz Traktat Północnoatlantycki, sporządzony w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 roku, oraz na utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa;

Uznając, iż na podstawie porozumienia między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi, członkowie sił zbrojnych USA, członkowie rodzin oraz wykonawcy kontraktowi USA mogą przebywać na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

Biorąc pod uwagę fakt, że obecność sił zbrojnych USA, członków rodzin oraz wykonawców kontraktowych USA na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach niniejszej Umowy odbywa się za zgodą Rzeczypospolitej Polskiej i z pełnym poszanowaniem prawa Rzeczypospolitej Polskiej;

Uwzględniając deklarację „Obrona wolności i budowanie dobrobytu poprzez polsko-amerykańskie partnerstwo strategiczne”, przyjętą 18 września 2018 roku w Waszyngtonie, „Wspólną deklarację o współpracy obronnej w zakresie obecności sił zbrojnych Stanów Zjednoczonych w Rzeczypospolitej Polskiej”, podpisaną 12 czerwca 2019 roku oraz „Wspólną deklarację na temat pogłębiania współpracy obronnej”, podpisaną 23 września 2019 roku;

Dążąc do współdzielenia odpowiedzialności za utrzymanie pobytu Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w sposób sprawiedliwy i zrównoważony;

Uznając stosowanie Umowy między Państwami-Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotyczącej statusu ich sił zbrojnych, sporządzonej w Londynie dnia 19 czerwca 1951 roku zwanej dalej „umową NATO SOFA” i dążąc do uzupełnienia jej postanowień;

Uznając Umowę nabycia i usług wzajemnych między Ministrem Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej i Departamentem Obrony Stanów Zjednoczonych Ameryki, podpisaną w Warszawie dnia 28 listopada 2012 roku i w Stuttgarcie dnia 3 grudnia 2012 roku, („umowa ACSA”); oraz

Odnosząc się do postanowień Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki w sprawie środków bezpieczeństwa służących ochronie informacji niejawnych w sferze wojskowej, podpisanej w Warszawie dnia 8 marca 2007 roku;

Uzgodniły co następuje:

Artykuł 1

Cel i zakres

1. Niniejsza Umowa, zgodnie z prawem i regulacjami wewnętrznymi, oraz właściwymi zobowiązaniami międzynarodowymi każdej ze Stron, ma na celu promowanie:

- a. wzajemnej priorytetyzacji współpracy między Stronami w sprawach związanych z obronnością, w tym współpracy bilateralnej oraz współpracy w ramach NATO w dążeniu do osiągnięcia celów i zasad wymienionych w Preambule niniejszej Umowy;
- b. wzmocnienia zdolności Stron do wypełnienia ich zobowiązań związanych z bezpieczeństwem oraz ze wzajemną obroną;
- c. regularnych konsultacji na temat zagrożeń i wyzwań dla międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa;
- d. wymiany informacji i doświadczeń w zakresie strategicznych kwestii obronności i bezpieczeństwa; oraz
- e. wzmocnionej współpracy w zakresie rozwoju zdolności, planowania obronnego, szkolenia wojskowego, technologii, wyposażenia oraz wsparcia.

2. Niniejsza Umowa uzupełnia umowę NATO SOFA i bardziej szczegółowo określa status i warunki regulujące pobyt sił zbrojnych USA, w tym członków sił zbrojnych i personelu cywilnego oraz członków rodzin na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Niniejsza Umowa, w określonych sytuacjach w niej wskazanych, określa również status i warunki regulujące pobyt wykonawców kontraktowych USA i pracowników wykonawców kontraktowych USA na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z dostawą towarów i świadczeniem usług siłom zbrojnym USA.

3. Zobowiązania wynikające dla Stron z niniejszej Umowy oraz każdego porozumienia lub porozumień wykonawczych nie stanowią uszczerbku dla zwierzchnictwa każdej ze Stron nad jej terytorium i właściwymi siłami, jak również prawa każdej ze stron do samoobrony, zgodnie z prawem międzynarodowym.

4. W sprawach nieuregulowanych niniejszą Umową stosuje się odpowiednie postanowienia umowy NATO SOFA, jeśli takowe istnieją.

Artykuł 2 Definicje

Dla celów niniejszej Umowy, wyrażenie:

a. „siły zbrojne USA” - oznacza podmiot obejmujący członków sił zbrojnych, personelu cywilnego oraz całe mienie, sprzęt i materiały Sił Zbrojnych USA, w tym informacje oficjalne USA, znajdujące się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

b. „siły zbrojne” - posiada takie samo znaczenie, jak w Artykule I ustęp 1 litera (a) umowy NATO SOFA.

c. „personel cywilny” oznacza osoby, o których mowa w Artykule I ustęp 1 litera (b) umowy NATO SOFA i odnosi się także do:

(i) obywateli USA, którzy są zatrudnieni przez Stany Zjednoczone i którzy służą przy siłach zbrojnych USA;

(ii) pracowników organizacji niepolskich i nie prowadzących działalności gospodarczej, którzy są obywatelami Stanów Zjednoczonych bądź osobami zamieszkałymi na stałe w Stanach Zjednoczonych i którzy nie są osobami zamieszkałymi na stałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, i którzy wyłącznie w celu dbania o dobro, morale lub edukację sił zbrojnych USA towarzyszą tym siłom zbrojnym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; oraz

(iii) członków rodzin zatrudnionych przez siły zbrojne USA, także w celach prowadzenia wojskowej działalności wspierającej opisanej w Artykułach 24, 25 i 26 niniejszej Umowy, oraz organizacje nie prowadzące działalności gospodarczej wspomniane w niniejszym ustępie.

Dla celów Artykułu 14 niniejszej Umowy, wyrażenie „personel cywilny” nie odnosi się do osób posiadających jedynie obywatelstwo Rzeczypospolitej Polskiej lub osób zamieszkałych na stałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Dla celów Artykułu 18 niniejszej Umowy, wyrażenie „personel cywilny” nie odnosi się do osób, o których mowa w punkcie (ii) powyżej.

d. „członek rodziny” - oznacza osobę, o której mowa w Artykule I ustęp 1 litera (c) umowy NATO SOFA, oraz osobę, która z powodów prawnych, finansowych lub zdrowotnych jest zależna od członka sił zbrojnych lub personelu cywilnego, pozostaje na jego lub jej utrzymaniu, zamieszkuje wspólnie z takim członkiem i przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej za zgodą sił zbrojnych USA.

e. „wykonawca kontraktowy” - oznacza osobę fizyczną, która nie jest członkiem sił zbrojnych ani personelu cywilnego, osobę prawną albo inny podmiot posiadający zdolność prawną, dostarczający towary lub świadczący usługi siłom zbrojnym USA na podstawie umowy lub umowy o podwykonawstwo zawartej z siłami zbrojnymi USA lub na ich rzecz.

f. „wykonawca kontraktowy USA” - oznacza osobę fizyczną, która nie jest obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej i nie jest osobą zamieszkałą na stałe na terytorium

Rzeczypospolitej Polskiej lub osobę prawną, która nie jest zarejestrowana na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz jest obecna na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w celu dostarczania towarów i świadczenia usług siłom zbrojnym USA na podstawie umowy zawartej z siłami zbrojnymi USA lub na ich rzecz.

g. „pracownik wykonawcy kontraktowego USA” - oznacza osobę fizyczną, która nie jest obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej ani osobą zamieszkałą na stałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, która pozostaje w stosunku pracy z wykonawcą kontraktowym USA i która wykonuje pracę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z umową lub umową o podwykonawstwo na dostawy towarów lub świadczenie usług siłom zbrojnym USA.

h. „lokalny pracownik cywilny” - oznacza osobę, która nie jest członkiem sił zbrojnych ani personelu cywilnego, uprawnioną do pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i do zatrudnienia zgodnie z Artykułem 35 niniejszej Umowy.

i. „uzgodnione obiekty i tereny” - oznacza tereny, obiekty, budynki lub konstrukcje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, będące własnością lub pozostające w zarządzie Rzeczypospolitej Polskiej i używane przez siły zbrojne USA za zgodą Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z Artykułem 3 niniejszej Umowy oraz z pełnym poszanowaniem dla polskiego dowództwa nad uzgodnionymi obiektami i terenami w tym dla części wskazanych przez Rzeczpospolitą Polską do jej wyłącznego użytkowania, uzgodnione obiekty i tereny będą wspólnie użytkowane, za wyjątkiem ich części szczegółowo określonych przez Strony lub ich organy wykonawcze do wyłącznego użytku sił zbrojnych USA. Uzgodnione obiekty i tereny są wymienione w Aneksie A do niniejszej Umowy. Strony lub ich organy wykonawcze mogą w przyszłości wskazać dodatkowe uzgodnione obiekty i tereny.

j. „informacje niejawne” - oznacza informacje wytworzone przez lub dla Ministerstwa Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej lub Departamentu Obrony Stanów Zjednoczonych Ameryki (w Stanach Zjednoczonych określane jako „wojskowe informacje niejawne”), lub informacje, którymi one prawnie dysponują lub które znajdują się pod ich kontrolą, i które wymagają ochrony zgodnie z prawem i regulacjami wewnętrznymi Stron oraz postanowieniami niniejszej Umowy. Informacje niejawne mogą mieć formę ustną, wizualną, elektroniczną, formę dokumentu, lub dowolną inną formę, w tym także formę sprzętu lub technologii.

k. „organ wykonawczy” - oznacza Ministra Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej i Departament Obrony Stanów Zjednoczonych lub ich przedstawicieli.

Artykuł 3 **Korzystanie z uzgodnionych obiektów i terenów**

1. Uznając wzajemne korzyści wynikające z obecności sił zbrojnych USA na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach wspólnych działań obronnych, Rzeczpospolita Polska udostępnia siłom zbrojnym USA bez kosztów wynajmu lub podobnych kosztów uzgodnione obiekty i tereny, w tym uzgodnione obiekty i tereny użytkowane wspólnie przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej i siły zbrojne USA, zgodnie ze szczegółowymi umowami zawartymi pomiędzy obiema Stronami i z należytym uwzględnieniem warunków operacyjnych i bezpieczeństwa. O ile nie postanowiono inaczej, siły zbrojne USA płacą swoją proporcjonalną część wszystkich niezbędnych kosztów eksploatacji i utrzymania związanych z korzystaniem przez nie z uzgodnionych obiektów i terenów.

2. Z pełnym poszanowaniem suwerenności i prawa Rzeczypospolitej Polskiej, w tym jej zobowiązań prawnomiędzynarodowych, po konsultacji i biorąc pod uwagę stanowiska Stron, siły zbrojne USA, wykonawcy kontraktowi USA, pracownicy wykonawców kontraktowych USA, lokalni pracownicy cywilni sił zbrojnych USA, członkowie rodzin oraz pojazdy, jednostki pływające i statki powietrzne używane przez siły zbrojne USA lub na ich rzecz, są uprawnione do niezakłóconego dostępu do uzgodnionych obiektów i terenów oraz korzystania z nich w celu wizyt, szkolenia, ćwiczeń, przemieszczania się, tranzytu, wsparcia i czynności z nim związanych, tankowania statków powietrznych, tankowania jednostek pływających, lądowania statków powietrznych i przywracania ich zdolności do lotu, tymczasowej konserwacji pojazdów, jednostek pływających i statków powietrznych, zakwaterowania personelu, łączności, stacjonowania i rozmieszczenia sił i materiałów, rozlokowania sprzętu, zapasów i materiałów, wsparcia i współpracy w zakresie bezpieczeństwa, prowadzenia wspólnych lub połączonych ćwiczeń, dostarczania pomocy humanitarnej i na wypadek klęski żywiołowej, operacji w sytuacjach nadzwyczajnych, prowadzenia robót budowlanych w celu wsparcia wspólnie uzgodnionych działań, a także innych celów co do których Strony lub ich organy wykonawcze mogą się porozumieć, w tym także tych wykonywanych w ramach Traktatu Północnoatlantyckiego. Szkolenie wojskowe i ćwiczenia są, w zależności od potrzeb, przedmiotem koordynacji i ustaleń, przez organy wykonawcze.

3. Rzeczpospolita Polska upoważnia siły zbrojne USA do prowadzenia kontroli dostępu do uzgodnionych obiektów i terenów, lub ich części, które zostały przekazane siłom zbrojnym USA do wyłącznego użytkowania. Organy wykonawcze dokonują koordynacji w zakresie procedur dostępu do uzgodnionych obiektów i terenów współużytkowanych przez siły zbrojne USA oraz Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej w celu zapewnienia bezpieczeństwa.

4. W przypadku ćwiczeń i innych działań prowadzonych poza uzgodnionymi obiektami i terenami, na wniosek, polski organ wykonawczy udziela siłom zbrojnym USA i wykonawcom kontraktowym USA, w zakresie, w jakim jest to możliwe i z poszanowaniem bezpieczeństwa publicznego, wsparcia w uzyskaniu czasowego dostępu oraz prawa do korzystania z:

- (a) nieruchomości gruntowych oraz obiektów będących własnością Skarbu Państwa

(w tym dróg, portów, linii kolejowych, dróg wodnych i lotnisk), które nie należą do uzgodnionych obiektów i terenów;

(b) nieruchomości gruntowych oraz obiektów będących własnością samorządu terytorialnego; oraz

(c) prywatnych nieruchomości gruntowych oraz obiektów.

Wsparcie to zostaje udzielone bez kosztów dla sił zbrojnych USA lub wykonawców kontraktowych USA.

5. Polski organ wykonawczy jest odpowiedzialny za uzyskanie wszelkich upoważnień i zezwoleń wymaganych przez prawo Rzeczypospolitej Polskiej w największym możliwym zakresie. Amerykański organ wykonawczy udziela pomocy polskiemu organowi wykonawczemu poprzez niezwłoczne dostarczenie, na wniosek, odpowiednich, istniejących, możliwych do ujawnienia informacji, dokumentów i analiz technicznych, o ile jest to właściwe. Stany Zjednoczone nie ponoszą opłat za uzyskiwanie takich upoważnień oraz zezwoleń.

6. Siły zbrojne USA oraz wykonawcy kontraktowi mogą wykonywać roboty budowlane oraz dokonywać zmian i ulepszeń w uzgodnionych obiektach i terenach, w celu realizacji działań i celów wymienionych w niniejszym Artykule. Siły zbrojne USA współpracują z polskim organem wykonawczym w kwestiach związanych z wymienionymi robotami budowlanymi, zmianami i ulepszeniami, w oparciu o wspólny zamiar Stron, by wymagania techniczne i standardy związane z robotami budowlanymi, w tym standardy bezpieczeństwa robót budowlanych, w przypadku każdego takich robót prowadzonych przez Siły Zbrojne USA lub na ich rzecz, były zgodne z wymaganiami i standardami obu Stron. W tym celu uprzednie postanowienia niniejszego ustępu są wdrażane zgodnie ze wspólnie określonymi procedurami, które mogą zostać ustalone, w porozumieniu wykonawczym, w zależności od sytuacji. Siły zbrojne USA mogą prowadzić wymienione roboty budowlane oraz dokonywać zmian i ulepszeń z wykorzystaniem członków sił zbrojnych USA. Amerykański organ wykonawczy dostarcza polskiemu organowi wykonawczemu koniecznych informacji technicznych dotyczących robót budowlanych, które umożliwią taką współpracę. Strony uznają, że prawo Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie planowania przestrzennego, robót budowlanych jak również innych działań związanych z umożliwieniem prowadzenia robót budowlanych, nie ma zastosowania do działań podejmowanych przez lub na rzecz sił zbrojnych USA.

7. Strony współpracują przy długoterminowym planowaniu dotyczącym użytkowania i rozwoju uzgodnionych obiektów i terenów oraz obszarów otaczających uzgodnione obiekty i tereny, w celu zapewnienia wykonania niniejszej Umowy w perspektywie długoterminowej.

8. W momencie zwrotu Rzeczypospolitej Polskiej przez Stany Zjednoczone jakichkolwiek obiektów lub terenów lub ich części, Stany Zjednoczone przekazują polskiemu organowi wykonawczemu istniejącą dokumentację powykonawczą, instrukcje obsługi i utrzymania oraz jakiegokolwiek gwarancje pozostające w mocy.

9. Stany Zjednoczone mogą budować obiekty tymczasowe lub na potrzeby sytuacji nadzwyczajnych. Wyrażenie „obiekty tymczasowe lub na potrzeby sytuacji nadzwyczajnych” odnosi się do obiektów o charakterze niestałym i przeznaczonych do użytkowania wyłącznie przez okres niezbędny do osiągnięcia tymczasowego ograniczonego celu, dla którego są budowane. Dla celów Artykułu 4 niniejszej Umowy takie obiekty są traktowane jako konstrukcje przenośne i zostają usunięte przez Stany Zjednoczone po ustaniu tymczasowej potrzeby lub sytuacji nadzwyczajnej, chyba że organy wykonawcze uzgodnią, że korzystne jest pozostawienie ich na miejscu przez dalszy okres. W odpowiednich przypadkach Stany Zjednoczone mogą wnioskować o przeprowadzenie przyspieszonego procesu koordynacji i konsultacji. Jeśli wnioskuje się o przyspieszony proces, siły zbrojne USA nie rozpoczynają robót budowlanych, jeśli polski organ wykonawczy zgłosi sprzeciw. Jeżeli jednak polski organ wykonawczy nie zgłosi formalnego sprzeciwu w terminie piętnastu (15) dni od otrzymania od amerykańskiego organu wykonawczego adekwatnych i możliwych do ujawnienia dokumentów, będących w posiadaniu Stanów Zjednoczonych, roboty budowlane mogą być prowadzone zgodnie z planem.

10. W przypadku, gdy budynki lub inne instalacje są budowane lub rozbudowywane w celu wyłącznego użytkowania przez siły zbrojne USA, za koszty takiej budowy lub rozbudowy, eksploatacji i utrzymania odpowiedzialność ponoszą Stany Zjednoczone, o ile nie uzgodniono inaczej.

11. W przypadku, gdy budynki lub inne instalacje są budowane lub rozbudowywane w celu wspólnego użytkowania, koszty takiej budowy lub rozbudowy, eksploatacji i utrzymania są dzielone między Strony w odpowiedniej proporcji wynikającej z użytkowania, o ile nie uzgodniono inaczej.

Artykuł 4 **Własność mienia**

1. Wszelkie uzgodnione obiekty i tereny, w tym budynki, konstrukcje nieprzenośne i elementy trwale związane z gruntem w uzgodnionych obiektach i terenach, wraz z użytkowanymi, zmienionymi lub ulepszonymi przez siły zbrojne USA, pozostają własnością Rzeczypospolitej Polskiej. Wszelkie takie konstrukcje wybudowane przez siły zbrojne USA stają się własnością Rzeczypospolitej Polskiej po ich wybudowaniu, zaś siły zbrojne USA są uprawnione do modyfikowania takich konstrukcji i użytkowania ich, dopóki nie przestaną one być potrzebne siłom zbrojnym USA. Siły zbrojne USA powiadamiają właściwe władze Rzeczypospolitej Polskiej, gdy uzgodniony obiekt lub teren, lub dowolna jego część, przestają być potrzebne.
2. Siły zbrojne USA zwracają wszelkie uzgodnione obiekty i tereny lub dowolną ich część jako wyłączną i nieobciążoną własność Rzeczypospolitej Polskiej, wraz z budynkami, konstrukcjami nieprzenośnymi i elementami wybudowanymi tam przez siły zbrojne USA, gdy przestaną one być potrzebne siłom zbrojnym USA. Strony lub ich organy wykonawcze konsultują się w sprawie warunków zwrotu dowolnego uzgodnionego obiektu lub terenu, włączając w to kwestię rekompensaty z tytułu ewentualnej wartości rezydualnej ulepszeń lub budowli.
3. Siły zbrojne USA oraz wykonawcy kontraktowi USA zachowują tytuł własności do wszelkiego sprzętu, materiałów, zaopatrzenia, konstrukcji przenośnych, innego mienia ruchomego oraz stałych elementów wyposażenia, które zainstalowały, wwoziły lub nabyły na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z niniejszą Umową.
4. Strony mogą prowadzić konsultacje dotyczące ewentualnego przekazania lub zakupu sprzętu uznanego za zbędny, w sposób dopuszczalny przez prawo i przepisy USA.

Artykuł 5
Wsparcie dla obecności sił zbrojnych USA

Strony, uznając fakt, że obecność sił zbrojnych USA na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wzmocnia wysiłki NATO w kierunku odstraszenia, obronę Stanów Zjednoczonych oraz zobowiązanie Stanów Zjednoczonych do obrony i bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polski, zgadzają się na szczególne środki związane z trwałą obecnością sił zbrojnych USA na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, określone w Aneksie B.

Artykuł 6

Rozlokowane materiały

1. Siły Zbrojne USA są uprawnione do transportowania, rozlokowywania i przechowywania mienia, sprzętu, zaopatrzenia i materiałów („rozlokowane materiały”) we wszystkich uzgodnionych obecnie lub w przyszłości obiektach i terenach na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Siły Zbrojne USA sprawują wyłączną kontrolę nad rozlokowanymi materiałami znajdującymi się lub przechowywanymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i mają nieograniczone prawo do usunięcia tych materiałów z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Siły Zbrojne USA powiadamiają z wyprzedzeniem Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej o czynnościach związanych z rozlokowywaniem materiałów, które Siły Zbrojne USA planują transportować przez lub przechowywać na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w tym o rodzajach, ilości i terminach dostaw rozlokowanych materiałów oraz wykonawcach kontraktowych USA którzy realizują te dostawy.
2. Organy wykonawcze dokonają konsultacji w zakresie działań dotyczących rozlokowywania materiałów.

Artykuł 7

Umundurowanie

Podczas pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w trakcie wykonywania obowiązków służbowych członkowie sił zbrojnych powinni co do zasady nosić umundurowanie.

Artykuł 8

Broń

1. Członkowie sił zbrojnych mogą posiadać i nosić broń służbową zgodnie z prawem Stanów Zjednoczonych, pod warunkiem, że są do tego upoważnieni na mocy wydanych im rozkazów w ramach wykonywania obowiązków służbowych.
2. Członkowie personelu cywilnego mogą posiadać i nosić broń służbową zgodnie z prawem Stanów Zjednoczonych w czasie wykonywania obowiązków służbowych w uzgodnionych obiektach i terenach. Pod warunkiem dokonania ustaleń w tym zakresie z polskim organem wykonawczym, członkowie personelu cywilnego mogą posiadać i nosić broń służbową zgodnie z prawem Stanów Zjednoczonych w czasie wykonywania obowiązków służbowych poza uzgodnionymi obiektami i terenami.
3. W odniesieniu do przechowywania broni i amunicji w uzgodnionych obiektach i terenach siły zbrojne USA stosują własne prawo i regulacje. Broń i amunicja mogą być przechowywane poza uzgodnionymi obiektami i terenami zgodnie ze standardowymi procedurami operacyjnymi.
4. Przywóz, wywóz, posiadanie, obrót oraz usługi związane z prywatną bronią i amunicją na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej regulowane są prawem Rzeczypospolitej Polskiej. Na potrzeby niniejszego Artykułu, wyrażenie „usługi związane z prywatną bronią i amunicją” oznacza prowadzenie działalności gospodarczej polegającej na naprawianiu albo wytwarzaniu istotnych części broni, przerabianiu broni lub wytwarzaniu amunicji, a także na świadczeniu usług w celach edukacyjnych, sportowych lub rekreacyjnych, obejmujących w szczególności prowadzenie strzelnic, działalność łowiecką lub szkoleniową.

Artykuł 9

Wjazd, pobyt i wyjazd osób

1. Rzeczpospolita Polska zrzeka się swojego uprawnienia do wymagania kontrasygnaty rozkazów wyjazdu, o którym mowa w Artykule III ustęp 2 litera (b) umowy NATO SOFA.
2. Wjazd i pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej członków sił zbrojnych podlega postanowieniom Artykułu III ustępy 1 i 2 umowy NATO SOFA.
3. Członkowie personelu cywilnego, członkowie rodzin, wykonawcy kontraktowi USA oraz pracownicy wykonawców kontraktowych USA, przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej posiadają ważną kartę identyfikacyjną Departamentu Obrony USA, zaświadczenie, lub list upoważniający, wystawione przez odpowiednie władze USA, potwierdzające ich status jako członków personelu cywilnego, członków rodzin, wykonawców kontraktowych USA lub pracowników wykonawców kontraktowych USA, a także ważny paszport. Karta identyfikacyjna, zaświadczenie lub list upoważniający umożliwiają wymienionym wyżej osobom wjazd i pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez wizy, o ile posiadają one ważny paszport. Paszporty tych osób nie są stemplowane na granicy. Podczas pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej osoby te nie podlegają przepisom dotyczącym rejestracji i kontroli cudzoziemców. Osób tych nie traktuje się również jako nabywających prawo do stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Podczas pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej osoby, o których mowa w ustępie 3 niniejszego Artykułu, są zobowiązane na żądanie władz Rzeczypospolitej Polskiej okazywać ważny paszport oraz kartę identyfikacyjną, zaświadczenie lub list upoważniający. Stany Zjednoczone dostarczą po wejściu w życie niniejszej Umowy polskiemu organowi wykonawczemu reprezentatywne zobrazowania kart identyfikacyjnych, zaświadczeń oraz listów upoważniających.
5. Zasady określone w ustępach od 2 do 4 niniejszego Artykułu mają zastosowanie wyłącznie do wjazdu i pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i pozostają bez wpływu na zasady wjazdu i pobytu na terytoriach innych państw.
6. W przypadku śmierci członka sił zbrojnych lub personelu cywilnego albo opuszczenia przez niego terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z przeniesieniem służbowym, członkom rodziny takiej osoby podczas przebywania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nadal przysługuje status członka rodziny na podstawie niniejszej Umowy przez okres dziewięćdziesięciu (90) dni od dnia śmierci lub przeniesienia służbowego. Jeżeli członkowie rodziny podjęli naukę w instytucjach edukacyjnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed śmiercią lub przeniesieniem służbowym danego członka sił zbrojnych lub personelu cywilnego, członkom rodziny tej osoby nadal przysługuje status członków rodziny przez okres dziewięćdziesięciu (90) dni od dnia ukończenia nauki lub zakończenia bieżącego roku szkolnego lub akademickiego.

7. Zgodnie z Artykułem III ustęp 5 umowy NATO SOFA, w razie zagrożenia bezpieczeństwa lub porządku publicznego Rzeczypospolitej Polskiej przez członków sił zbrojnych lub personelu cywilnego, właściwe władze USA usuwają takie osoby z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na pisemny wniosek właściwych organów Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 10

Licencje zawodowe

Rzeczpospolita Polska nie wymaga od członków sił zbrojnych USA, wykonawców kontraktowych USA i pracowników wykonawców kontraktowych USA uzyskiwania licencji zawodowych wydawanych przez Rzeczpospolitą Polską w związku ze świadczeniem usług w ramach obowiązków służbowych lub kontraktowych siłom zbrojnym USA, członkom rodzin, wykonawcom kontraktowym USA, pracownikom wykonawców kontraktowych USA oraz innym wzajemnie uzgodnionym osobom.

Artykuł 11 **Pojazdy silnikowe**

1. Organy Rzeczypospolitej Polskiej uznają przeprowadzone przez władze wojskowe i cywilne USA rejestrację i licencjonowanie pojazdów silnikowych i przyczep należących do sił zbrojnych USA, wykonawców kontraktowych USA, pracowników wykonawców kontraktowych USA, członków sił zbrojnych oraz personelu cywilnego i członków rodzin. Pojazdy niebojowe (określone jako takie przez siły zbrojne USA) oraz przyczepy dopuszcza się do ruchu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie ich czasowego pozostawania na tym terytorium, pod warunkiem, że są one zaopatrzone w tablice rejestracyjne z numerem rejestracyjnym, a kierujący pojazdem posiada przy sobie lub w pojeździe wydany przez właściwe władze dokument potwierdzający dokonanie rejestracji pojazdu oraz ważne badanie techniczne. Pojazdy bojowe (określone jako takie przez siły zbrojne USA) nie wymagają tablic rejestracyjnych, jednak są zaopatrzone w stosowne oznaczenia i dokumentację.
2. Na wniosek władz sił zbrojnych USA, właściwe organy Rzeczypospolitej Polskiej rejestrują i wydają bez kosztów i dodatkowych badań technicznych, polskie tablice rejestracyjne i dowody rejestracyjne dla służbowych pojazdów niebojowych sił zbrojnych USA oraz dla prywatnych pojazdów członków sił zbrojnych, personelu cywilnego i członków rodzin zgodnie z wzajemnie uzgodnionymi procedurami. Pojazdy wykonawców kontraktowych USA i pracowników wykonawców kontraktowych USA mogą zostać zarejestrowane przez odpowiednie organy Rzeczypospolitej Polskiej w taki sam sposób. Tablice rejestracyjne wydane dla prywatnych pojazdów zgodnie z niniejszym ustępem nie mogą się różnić od tablic rejestracyjnych wydawanych na zasadach ogólnych przez władze Rzeczypospolitej Polskiej do eksploatacji prywatnych pojazdów silnikowych.
3. Władze sił zbrojnych USA zapewniają regularnie bezpieczeństwo wszelkich pojazdów silnikowych i przyczep, które zarejestrowały i którym wydały licencję, lub które są używane przez siły zbrojne USA na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Członkowie sił zbrojnych, personelu cywilnego, wykonawcy kontraktowi USA, pracownicy wykonawców kontraktowych USA oraz członkowie rodzin mają obowiązek zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa swoich prywatnych pojazdów silnikowych i przyczep, które są używane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W tym celu prywatne pojazdy silnikowe, zarejestrowane zgodnie z ust. 2 niniejszego artykułu podlegają okresowym badaniom technicznym.
5. Członkowie sił zbrojnych i personelu cywilnego, wykonawcy kontraktowi USA, pracownicy wykonawców kontraktowych USA oraz członkowie rodzin zobowiązani są do przestrzegania prawa Rzeczypospolitej Polskiej dotyczącego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej swoich prywatnych pojazdów silnikowych w czasie pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Pojazdy służbowe podlegają samoubezpieczeniu przez Stany Zjednoczone i mogą być używane jedynie dla celów służbowych określonych w prawie Stanów Zjednoczonych.
6. Pojazdy, przyczepy i naczepy należące do sił zbrojnych Stanów Zjednoczonych są traktowane tak samo jak pojazdy służbowe Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie opłat za korzystanie z dróg. Jeżeli Rzeczpospolita Polska wprowadzi

w przyszłości opłaty za korzystanie z dróg dla swoich Sił Zbrojnych, Strony lub ich przedstawiciele skonsultują się co do wpływu tej zmiany na siły zbrojne Stanów Zjednoczonych.

7. Szczegóły dotyczące procedury rejestracji pojazdów silnikowych, lista odstępstw od warunków technicznych jak również właściwych dokumentów i dowodów ważnych badań technicznych zostaną określone w porozumieniu wykonawczym do niniejszej Umowy.

Artykuł 12 **Prawa jazdy**

1. Organy Rzeczypospolitej Polskiej uznają prawo jazdy lub inny rodzaj zezwolenia uprawniającego posiadacza do prowadzenia służbowych pojazdów, okrętów lub statków powietrznych sił zbrojnych USA, wydanego członkowi sił zbrojnych lub członkowi personelu cywilnego lub pracownikowi wykonawcy kontraktowego USA przez władze USA.

2. Organy Rzeczypospolitej Polskiej akceptują jako ważne, bez dodatkowych opłat lub przeprowadzania egzaminów, prawa jazdy wydane przez Stany Zjednoczone, poszczególne stany USA lub organy polityczne niższego szczebla, uprawniające członków sił zbrojnych USA oraz członków rodzin, a także pracowników wykonawcy kontraktowego USA do prowadzenia prywatnych pojazdów silnikowych, jeśli posiadacz tego prawa jazdy ma ukończone 18 lat. Międzynarodowe prawo jazdy nie jest wymagane. Władze wojskowe Stanów Zjednoczonych mogą wydać dwujęzyczny dokument poświadczający uprawnienia do kierowania pojazdami silnikowymi. Wymienione w niniejszym ustępie osoby mają obowiązek okazywać właściwe prawo jazdy lub dokument uprawniający na żądanie władz Rzeczypospolitej Polskiej podczas kierowania pojazdem silnikowym. Amerykański organ wykonawczy, po wejściu w życie niniejszej Umowy, przekazuje polskiemu organowi wykonawczemu informacyjny opis typowych danych znajdujących się na tego rodzaju prawach jazdy.

3. Władze sił zbrojnych USA mogą wycofać z własnej inicjatywy bądź na wniosek organów Rzeczypospolitej Polskiej uprawnienia do kierowania pojazdami przyznane członkom sił zbrojnych oraz, w zakresie swoich właściwości, członkom personelu cywilnego, w przypadku uzasadnionych wątpliwości dotyczących kompetencji lub zdolności tych osób do prawidłowego prowadzenia pojazdów. Władze sił zbrojnych USA powiadamiają organy Rzeczypospolitej Polskiej o wszelkich przypadkach wycofania takich uprawnień zgodnie z niniejszym ustępem oraz o wszystkich przypadkach, gdy po takim wycofaniu uprawnienia do prowadzenia pojazdów zostały przywrócone.

4. W przypadkach, w których sądy Rzeczypospolitej Polskiej sprawują jurysdykcję na podstawie Artykułu VII umowy NATO SOFA i Artykułu 14 niniejszej Umowy w stosunku do przestępstw, których popełnienie wiązało się z prowadzeniem pojazdu silnikowego oraz w przypadkach, w których inne organy Rzeczypospolitej Polskiej uprawnione są do podjęcia działań w związku z popełnieniem takich przestępstw, decyzje właściwych organów Rzeczypospolitej Polskiej dotyczące zawieszenia bądź pozbawienia uprawnień do kierowania pojazdami mają zastosowanie wobec praw jazdy, o których mowa w niniejszym Artykule.

Artykuł 13

Ruch statków powietrznych, jednostek pływających i pojazdów

1. Zgodnie ze wspólnie określonymi procedurami, statki powietrzne, jednostki pływające i pojazdy eksploatowane przez siły zbrojne USA lub wyłącznie na ich rzecz mają prawo wstępu, swobodnego poruszania się i opuszczania terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z poszanowaniem odpowiednich reguł bezpieczeństwa i ruchu lotniczego, morskiego i drogowego. Na pokład tych statków powietrznych, jednostek pływających i pojazdów nie można wchodzić oraz przeprowadzać na nich inspekcji bez zgody Stanów Zjednoczonych. Statki powietrzne eksploatowane przez siły zbrojne USA lub wyłącznie na ich rzecz uprawnione są do wykonywania lotów w przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej, wykonywania tankowania w powietrzu, lądowania i startowania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Statki powietrzne, o których mowa w ustępie 1 niniejszego Artykułu, nie podlegają opłatom nawigacyjnym ani innym podobnym opłatom za loty na podstawie niniejszej Umowy oraz nie podlegają opłatom za lądowanie i parkowanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Procedury oznaczania lotów na podstawie niniejszego Artykułu zostaną określone w porozumieniu wykonawczym. Jednostki pływające, o których mowa w ustępie 1 niniejszego Artykułu, nie podlegają opłatom pilotażowym, opłatom portowym, opłatom za przewóz lichtugą ani podobnym opłatom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Siły zbrojne USA płacą standardowe stawki rynkowe za zamówione i otrzymane usługi, po odjęciu podatków, zgodnie z Artykułem 19 niniejszej Umowy, chyba że Artykuł 28 niniejszej Umowy stanowi inaczej.

3. Dla potrzeb niniejszej Umowy i w celu zapewnienia bezpieczeństwa ruchu lotniczego, żeglugi morskiej i śródlądowej, władze sił zbrojnych USA ustalają w koordynacji z właściwymi organami Rzeczypospolitej Polskiej warunki i zasady eksploatowania wszystkich systemów kontroli ruchu lotniczego, żeglugi morskiej i śródlądowej oraz związanych z nimi systemów łączności, które władze te zainstalują i będą użytkować.

4. Użytkowanie kolei na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej odbywa się zgodnie z porozumieniami między przedsiębiorstwami kolejowymi a siłami zbrojnymi USA. Na wniosek sił zbrojnych USA, polski organ wykonawczy udziela pomocy w zawarciu takich porozumień. Zgodnie z Artykułem 3, ustępem 4 niniejszej Umowy, pomoc ta będzie udzielona bez kosztów dla Stanów Zjednoczonych.

5. Ruch pojazdów gaśnicowych poza poligonami i terenami budowy odbywa się co do zasady transportem kolejowym lub na odpowiednich przyczepach. Poruszanie się pojazdami gaśnicowymi po ulicach i drogach publicznych bez używania nakładek gumowych jest zabronione.

6. Właściwe organy Stron współpracują w zakresie procedur transportu przez siły zbrojne USA broni, ciężkiego sprzętu i materiałów niebezpiecznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 14 **Jurysdykcja karna**

1. Rzeczpospolita Polska uznaje szczególne znaczenie nadzoru dyscyplinarnego władz sił zbrojnych USA nad członkami sił zbrojnych USA oraz skutki, jakie taki nadzór ma dla gotowości operacyjnej. Tym samym, Rzeczpospolita Polska, na wniosek Stanów Zjednoczonych i w celu realizacji zobowiązania o wzajemnej obronie, niniejszym korzysta ze swojego suwerennego prawa i zrzeka się pierwszeństwa Rzeczypospolitej Polskiej w sprawowaniu jurysdykcji karnej, stosownie do Artykułu VII ustęp 3 litera (c) umowy NATO SOFA. W przypadkach o szczególnym znaczeniu dla Rzeczypospolitej Polskiej, władze Rzeczypospolitej Polskiej mogą wycofać to zrzeczenie poprzez wystosowanie do właściwych władz wojskowych USA pisemnego oświadczenia nie później niż trzydzieści (30) dni od daty otrzymania notyfikacji, o której mowa w ustępie 2 niniejszego Artykułu. Władze Rzeczypospolitej Polskiej mogą również wystosować wskazane oświadczenie przed otrzymaniem takiej notyfikacji.
2. Z zastrzeżeniem szczególnych ustaleń, które mogą zostać poczynione w zakresie czynów karalnych mniejszej wagi, siły zbrojne USA niezwłocznie notyfikują władze Rzeczypospolitej Polskiej o każdym wszczęciu postępowania w trybie ustępu 1 niniejszego Artykułu.
3. W razie zaistnienia sporu co do jurysdykcji, właściwe władze Stron niezwłocznie podejmują konsultacje w celu rozstrzygnięcia tego sporu. Wspólne określenie jurysdykcji zwykle następuje nie później niż w terminie trzydziestu (30) dni od dnia rozpoczęcia konsultacji, chyba że właściwe władze Stron zdecydują o wydłużeniu tego terminu na czas określony. Do czasu zakończenia konsultacji Strony nie kierują sprawy do postępowania sądowego.
4. W przypadku ścigania przez władze Rzeczypospolitej Polskiej członka sił zbrojnych lub personelu cywilnego lub członka rodziny, jurysdykcja nie będzie sprawowana przez sądy wojskowe Rzeczypospolitej Polskiej.
5. Członkowie sił zbrojnych lub personelu cywilnego lub członkowie rodzin nie będą sądeni pod nieobecność bez swojej zgody, chyba że bezpodstawnie nie stawili się przed sądem po otrzymaniu należytego powiadomienia o dacie rozprawy oraz gdy dopuścili się nieusprawiedliwionej nieobecności wobec władz sił zbrojnych USA.
6. Siły zbrojne USA pomagają władzom Rzeczypospolitej Polskiej w zapewnieniu stawiennictwa oskarżonych lub podejrzanych i świadków będących członkami sił zbrojnych lub personelu cywilnego bądź członkami rodzin przed organami wymiaru sprawiedliwości na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podczas wszystkich postępowań, gdzie obecność tych osób jest wymagana.
7. Władze Rzeczypospolitej Polskiej udzielają pomocy Stanom Zjednoczonym w zapewnieniu stawiennictwa osób nie podlegających prawu wojskowemu Stanów Zjednoczonych podczas wszystkich postępowań prowadzonych przez siły zbrojne USA na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podczas których obecność tych osób jest wymagana.

8. Współpraca związana z pomocą w prowadzeniu wszelkich koniecznych postępowań dotyczących przestępstw, zgodnie z Artykułem VII ustęp 6 litera (a) umowy NATO SOFA, odbywa się, jeśli to możliwe, bezpośrednio pomiędzy organami odpowiedzialnymi za prowadzenie wnioskowanych czynności. Odpowiednie organy Stron mogą przyjmować ustalenia dotyczące szczegółów współpracy. Na wniosek, właściwe organy jednej ze Stron mogą uczestniczyć w czynnościach dowodowych prowadzonych przez właściwe organy drugiej Strony. W trakcie prowadzenia śledztwa, władze jednej ze Stron wezmą pod uwagę wszelkie dowody zebrane przez lub sprawozdania ze śledztw odpowiednich władz drugiej Strony zgodnie z obowiązującym prawem i przepisami.

9. W czynnościach prowadzonych przez USA, dotyczących przestępstw popełnionych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wszyscy pokrzywdzeni oraz świadkowie będą mieli takie same prawa i przywileje jakie przyznawane są pokrzywdzonym i świadkom z USA, zgodnie z prawem USA.

10. Członkowie sił zbrojnych lub personelu cywilnego zwolnieni są z płacenia kar, grzywnien lub podobnych opłat nakładanych przez organy Rzeczypospolitej Polskiej w sprawach wynikających z wykonywania obowiązków służbowych przez tych członków.

Artykuł 15

Określenie jurysdykcji karnej w przypadkach obowiązków służbowych

Dla celów określenia, czy zarzucane przestępstwo było następstwem jakiegoś działania lub zaniechania w ramach wykonywania obowiązków służbowych przez członka sił zbrojnych lub personelu cywilnego, o których mowa w Artykule VII ustęp 3 litera (a) punkt (ii) umowy NATO SOFA, zaświadczenie wydane przez odpowiednie władze wojskowe Stanów Zjednoczonych stwierdzające, że działanie lub zaniechanie, które mogło spowodować domniemane przestępstwo, nastąpiło w ramach wykonywania obowiązków służbowych, stanowi rozstrzygający dowód tego faktu. Władze Rzeczypospolitej Polskiej mogą przedkładać władzom USA wszelkie informacje dotyczące określenia wykonywania obowiązków służbowych, zaś władze USA są zobowiązane wziąć te informacje pod uwagę. W przypadkach, w których władze Rzeczypospolitej Polskiej uznają, że okoliczności sprawy wymagają ponownego określenia, władze Stanów Zjednoczonych i Rzeczypospolitej Polskiej odbędą niezwłocznie konsultacje.

Artykuł 16

Zatrzymanie, nadzór i dostęp

1. Władze Stron udzielają sobie wzajemnie pomocy przy zatrzymaniu członków sił zbrojnych, personelu cywilnego lub członków rodzin na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz przy przekazywaniu ich organowi, który sprawuje jurysdykcję.
2. Na podstawie Artykułu VII ustęp 5 litera (a) umowy NATO SOFA i w związku z wymogiem notyfikacji z Artykułu 14, ustęp 2 niniejszej Umowy, w sprawach gdy Rzeczpospolita Polska może mieć wyłączne prawo sprawowania jurysdykcji, władze sił zbrojnych USA niezwłocznie informują właściwe władze Rzeczypospolitej Polskiej o członku sił zbrojnych lub personelu cywilnego lub członku rodziny zatrzymanym przez władze USA.
3. Władze Rzeczypospolitej Polskiej niezwłocznie powiadamiają władze sił zbrojnych USA o aresztowaniu lub zatrzymaniu przez nie członka sił zbrojnych, personelu cywilnego lub członka rodziny. Władzom USA przysługuje, na wniosek sił zbrojnych USA, niezwłoczny dostęp do takiej osoby.
4. Przedstawiciel sił zbrojnych USA ma prawo być obecny podczas wszystkich czynności procesowych, włączając w to przesłuchania, z udziałem wymienionego członka lub członka rodziny, prowadzonych przez władze Rzeczypospolitej Polskiej. Przedstawiciel sił zbrojnych USA ma prawo także brać udział we wszystkich czynnościach procesowych prowadzonych przez władze Rzeczypospolitej Polskiej, włączając w to przesłuchania, z udziałem członka sił zbrojnych lub członka personelu cywilnego lub członka rodziny, jeśli są pokrzywdzonymi lub świadkami przestępstwa. Władze sił zbrojnych USA otrzymują dostęp do zeznań wymienionych osób oraz ich protokołów, a także orzeczeń oraz raportów organów ścigania w przypadkach gdy członkowie sił zbrojnych lub personelu cywilnego lub członkowie rodzin są pokrzywdzonymi. Przedstawiciel sił zbrojnych USA może nie brać udziału w rzeczonych przesłuchaniach bądź czynnościach.
5. Podczas wszystkich czynności procesowych, dochodzeń i przesłuchań prowadzonych przez władze Rzeczypospolitej Polskiej władze Rzeczypospolitej Polskiej zapewniają członkowi sił zbrojnych USA lub członkowi rodziny, który nie zna języka polskiego, usługi właściwego tłumacza, niezależnie od tego czy osoba ta jest oskarżonym, podejrzanym, świadkiem lub pokrzywdzonym. Władze Rzeczypospolitej Polskiej dostarczają stronom procesu pisemne tłumaczenia na język angielski dokumentów istotnych dla postępowania, śledztwa lub procesu. Oświadczenia członków Sił Zbrojnych USA lub członków rodzin mogą być składane się w języku angielskim i władze Rzeczypospolitej Polskiej nie będą wymagać od tych osób składania ich w języku polskim.
6. Członkowie sił zbrojnych lub członkowie personelu cywilnego, lub członkowie rodzin, wobec których prowadzone jest postępowanie przygotowawcze lub postępowanie sądowe przed organami Rzeczypospolitej Polskiej, pozostają lub znajdują się pod nadzorem władz USA, jeżeli władze USA o to wnioskuje, do czasu zakończenia wszelkich postępowań sądowych związanych z daną sprawą. Władze USA zapewniają stawiennictwo członków sił zbrojnych lub członków personelu cywilnego i podejmują wszelkie możliwe kroki w celu zapewniania stawiennictwa członków rodziny przed

organami Rzeczypospolitej Polskiej podczas każdego postępowania wymagającego obecności tych osób. Jeżeli sąd Rzeczypospolitej Polskiej orzeknie zasadność zastosowania tymczasowego aresztowania wobec członka sił zbrojnych lub personelu cywilnego lub członka rodziny, zawiadomienie o tym wraz z uzasadnieniem zostaje niezwłocznie przekazane właściwym władzom USA. Jeśli władze USA chcą w takim przypadku sprawować nadzór nad tą osobą, Stany Zjednoczone w pełni biorą pod uwagę warunki i zasady określone w zawiadomieniu od władz Rzeczypospolitej Polskiej przy określeniu środków zapobiegawczych i stopnia ograniczenia swobody. W szczególności, władze USA dążą, w największym możliwym stopniu dopuszczalnym przez odpowiednie prawo i przepisy USA, do tego, by postępować zgodnie ze środkami zapobiegawczymi z warunkami aresztowania określonymi przez sąd Rzeczypospolitej Polskiej. W przypadku, gdyby polskie postępowanie sądowe nie zostanie ukończone w terminie jednego roku od jego rozpoczęcia, władze USA są zwolnione z wszelkich zobowiązań wynikających z niniejszego ustępu, jednak konsultują się z władzami Rzeczypospolitej Polskiej z zamiarem przedłużenia zobowiązania lub postawienia oskarżonego do dyspozycji władz Rzeczypospolitej Polskiej. Dalsze przedłużenie zobowiązania następuje na mocy wzajemnego uzgodnienia między Stronami.

7. W razie uchylenia aresztu tymczasowego lub zastosowania przez władze Rzeczypospolitej Polskiej innych środków zapobiegawczych wobec członka sił zbrojnych, członka personelu cywilnego lub członka rodziny podejrzanego o popełnienie przestępstwa w sprawie, w której Rzeczpospolita Polska wykonuje prawo do jurysdykcji, dana osoba zostanie oddana pod nadzór sił zbrojnych USA.

8. Jeżeli członek sił zbrojnych lub personelu cywilnego, lub członek rodziny został skazany przez sąd Rzeczypospolitej Polskiej i orzeczono karę pozbawienia wolności bez zawieszenia, władze USA mogą utrzymać nadzór nad oskarżonym do czasu zakończenia wszelkich postępowań odwoławczych oraz na bieżąco informują odpowiednie władze Rzeczypospolitej Polskiej o miejscu przebywania oskarżonego.

9. Wszelkie okresy pozbawienia wolności zastosowane przez władze Rzeczypospolitej Polskiej lub władze sił zbrojnych USA zalicza się na poczet kary orzeczonej ostatecznie w tej samej sprawie.

10. Kara pozbawienia wolności orzeczona przez sąd Rzeczypospolitej Polskiej wobec członków sił zbrojnych, członków personelu cywilnego, lub członków rodziny, odbywana jest w instytucjach penitencjarnych Stanów Zjednoczonych lub Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z uzgodnieniami dokonаныmi przez Strony lub ich organy wykonawcze. Jeśli osoby te odbywają karę pozbawienia wolności w instytucji penitencjarnej Rzeczypospolitej Polskiej, po uzgodnieniu z odpowiednimi organami Rzeczypospolitej Polskiej, władzom USA oraz rodzinom umożliwia się wizyty u osób skazanych poza regulaminowymi godzinami odwiedzin. W uzgodnieniu z władzami Rzeczypospolitej Polskiej, przedstawiciele sił zbrojnych USA oraz członkowie rodzin osób odbywających karę pozbawienia wolności w instytucji penitencjarnej Rzeczypospolitej Polskiej uzyskują zgodę na udzielanie tym osobom pomocy, w tym w zakresie pomocy prawnej, zdrowia, warunków bytowych i morale, takiej jak odzież, żywność, bielizna pościelowa, pomoc medyczna i stomatologiczna oraz posługa religijna.

Artykuł 17

Dyscyplina

1. Władze sił zbrojnych USA są odpowiedzialne za utrzymanie dyscypliny wśród członków sił zbrojnych i personelu cywilnego przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Władze wojskowe Rzeczypospolitej Polskiej nie sprawują dyscypliny wojskowej nad członkami sił zbrojnych i personelu cywilnego przebywającymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Żadne z postanowień niniejszego Artykułu nie ogranicza jednak egzekwowania prawa Rzeczypospolitej Polskiej przez organy ochrony porządku publicznego Rzeczypospolitej Polskiej.
2. W celu utrzymania dyscypliny wśród członków sił zbrojnych regularnie ustanowione jednostki lub formacje sił zbrojnych USA mają prawo nadzorować uzgodnione obiekty i tereny i przedsięwziąć wszelkie odpowiednie środki celem zapewnienia utrzymania porządku i bezpieczeństwa w tych obiektach i terenach. Jeżeli część uzgodnionego obiektu lub terenu jest użytkowana wspólnie z Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej, władze sił zbrojnych USA podejmują działania koordynacyjne z właściwymi władzami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w celu ustanowienia procedur współpracy dotyczących nadzorowania takich współużytkowanych uzgodnionych obiektów lub terenów.
3. Poza uzgodnionymi obiektami i terenami żandarmeria wojskowa sił zbrojnych USA działa wyłącznie zgodnie z ustaleniami podjętymi z władzami Rzeczypospolitej Polskiej, w porozumieniu z tymi władzami i w takim zakresie, w jakim działania te są niezbędne dla zapewnienia dyscypliny i porządku wśród członków sił zbrojnych. Strony mogą uzgodnić użycie żandarmerii wojskowej sił zbrojnych USA do innych celów, w zależności od potrzeby.

Artykuł 18 **Roszczenia**

1. Członkowie sił zbrojnych lub personelu cywilnego nie podlegają żadnym postępowaniom dotyczącym roszczeń cywilnych ani karom administracyjnym w związku z działaniami lub zaniechaniami tych osób wynikającymi z wykonywania obowiązków służbowych. Roszczenia takie mogą być przedstawiane właściwym władzom Rzeczypospolitej Polskiej i procedowane zgodnie z postanowieniami Artykułu VIII umowy NATO SOFA.
2. Strony lub ich organy wykonawcze dokonają konsultacji co do najbardziej odpowiedniego sposobu postępowania z wszelkimi innymi roszczeniami, w tym z roszczeniami strony trzeciej, których nie dotyczy umowa NATO SOFA.
3. W celu określenia czy ewentualna odpowiedzialność cywilna powstała w wyniku działania lub zaniechania w ramach wykonywania obowiązków służbowych przez członka sił zbrojnych lub personelu cywilnego w myśl Artykułu VIII umowy NATO SOFA, rozstrzygającym dowodem tego faktu jest zaświadczenie wydane przez biuro do spraw roszczeń sił zbrojnych USA, właściwe w sprawie przedmiotowego roszczenia, stwierdzające, że działanie lub zaniechanie, które mogło stanowić podstawę roszczenia, zostało dokonane w ramach wykonywania obowiązków służbowych. Władze Rzeczypospolitej Polskiej mogą przedkładać władzom USA wszelkie informacje dotyczące określenia wykonywania obowiązków służbowych, zaś władze USA biorą te informacje pod uwagę. W przypadkach, w których władze Rzeczypospolitej Polskiej uznają, że okoliczności sprawy wymagają weryfikacji tego określenia, władze Stanów Zjednoczonych i Rzeczypospolitej Polskiej niezwłocznie podejmą konsultacje.
4. Zgodnie z niniejszym Artykułem określenie „personel cywilny” obejmuje wszelkie osoby, bez względu na ich obywatelstwo lub miejsce zamieszkania, które są pracownikami USA wykonującymi obowiązki służbowe zlecone im przez siły zbrojne USA, ale nie obejmuje wykonawców kontraktowych USA, pracowników wykonawców kontraktowych USA, innych wykonawców kontraktowych i ich pracowników, pracowników organizacji nie prowadzących działalności gospodarczej oraz pracowników wojskowej działalności wspierającej opisanej w Artykułach 24, 25 i 26 niniejszej Umowy, bez względu na ich obywatelstwo i miejsce zamieszkania.
5. Rozstrzyganie lub zasądzenie roszczeń jest dokonywane przez właściwe organy Stron, powołane zgodnie z odpowiednim prawem Stron.
6. Członkowie sił zbrojnych i personelu cywilnego i członkowie rodzin nie podlegają zaocznym wyrokom lub działaniom godzącym w ich interesy w postępowaniach cywilnych jeżeli ich czasowa nieobecność w sądzie jest należycie usprawiedliwiona, w tym przez obowiązki służbowe lub dozwoloną nieobecność.
7. W przypadku, gdy prawo Rzeczypospolitej Polskiej wymaga, aby odszkodowanie było wypłacane w formie renty, renta taka podlega kapitalizacji zgodnie z zasadami obowiązującymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Właściwy organ Stanów Zjednoczonych wypłaca należną kwotę w terminie dwunastu (12) tygodni.

Artykuł 19

Zwolnienia podatkowe dla celów oficjalnych

1. Zwalnia się od podatku od towarów i usług (VAT), podatku akcyzowego lub podobnych podatków albo takich, które je zastępują, towary importowane przez siły zbrojne USA lub na ich rzecz do ich wyłącznego użytku, o którym mowa w ustępie 1 Artykułu 21 niniejszej Umowy lub służące do zaopatrzenia ich wojskowej usługowej działalności wspierającej, o której mowa w Artykule 24 niniejszej Umowy, pod warunkiem, że importowane towary są zgłaszane na zaświadczeniu określonym w Artykule XI ustęp 4 umowy NATO SOFA (obecnie formularz 302) i siły zbrojne USA są odbiorcą takich towarów. Zwolnienie stosuje się w chwili wwozu. Dla celów niniejszej Umowy import i eksport dotyczy także przemieszczania towarów z lub do jakiegokolwiek innego kraju, w tym z lub do krajów pozostających z Rzeczpospolitą Polską we wspólnym obszarze celnym, do lub z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Zwalnia się od podatku od towarów i usług, podatku akcyzowego lub podobnych podatków, opłat i należności albo takich, które je zastępują towary i usługi nabywane przez siły zbrojne USA lub na ich rzecz w celach określonych w ustępie 1 niniejszego Artykułu. Zwolnienie stosuje się w chwili zakupu, jeśli transakcja jest potwierdzona dokumentem wydanym przez siły zbrojne USA, który siły zbrojne USA przedkładają odpowiedniemu organowi podatkowemu Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto w przypadku towarów akcyzowych zwolnienie z podatku akcyzowego w chwili sprzedaży ma zastosowanie wyłącznie, jeśli takie towary są nabywane ze składu podatkowego i transakcja jest potwierdzona dokumentem, o którym mowa powyżej. W pozostałych przypadkach zwolnienie realizowane jest poprzez zwrot podatku zapłaconego w danym kwartale. Zwrot jest dokonywany w terminie trzydziestu (30) dni od otrzymania przez organ podatkowy Rzeczypospolitej Polskiej wniosku o taki zwrot.
3. Właściwe władze Rzeczypospolitej Polskiej otrzymają stosowny dokument, wydany przez siły zbrojne USA, zaświadczący, że towary i usługi, o których mowa odpowiednio w ustępach 1 i 2 niniejszego Artykułu, zostały wysłane, nabyte lub przeznaczone do użytku sił zbrojnych USA lub do zaopatrzenia ich wojskowej usługowej działalności wspierającej. Dokument taki może zawierać jedno potwierdzenie kontraktu w ramach którego wymagane jest wykonanie wielu dostaw.
4. Procedury i formularze wymagane dla celów zwolnień określonych w ustępach 1 i 2 niniejszego Artykułu, jak również jakiegokolwiek ograniczenia w ilości dóbr, o ile będą mieć zastosowanie, zostaną określone w porozumieniu wykonawczym.
5. Przepisów prawa Rzeczypospolitej Polskiej dotyczących obowiązku potrącania lub wpłacania przez pracodawcę lub osobę samozatrudnioną zaliczek na podatek dochodowy nie stosuje się do dochodu zwolnionego z opodatkowania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie postanowień niniejszej Umowy.
6. Przepisów prawa Rzeczypospolitej Polskiej dotyczących ubezpieczeń społecznych nie stosuje się do wynagrodzeń i dodatków członków sił zbrojnych, członków personelu cywilnego, wykonawców kontraktowych USA i pracowników wykonawców kontraktowych USA, którzy są obywatelami USA i którzy nie zamieszkują zwykle na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w państwach członkowskich Unii Europejskiej lub państwach Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu.

Artykuł 20

Zwolnienia podatkowe dla celów osobistych

1. Dochód członka sił zbrojnych lub personelu cywilnego lub członka rodziny, który nie jest wyłącznie obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej, jest zwolniony z opodatkowania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pod warunkiem, że dochód ten jest osiągnięty z zatrudnienia przez rząd USA.

2. Dochód członka sił zbrojnych lub personelu cywilnego lub członka rodziny, który nie jest wyłącznie obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej, osiągnięty z zatrudnienia w organizacjach nie prowadzących działalności gospodarczej, zgłoszonych Wspólnej Komisji ustanowionej na podstawie Artykułu 36 niniejszej Umowy, jest zwolniony z opodatkowania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Dochód członka sił zbrojnych lub personelu cywilnego lub członka rodziny, który nie jest wyłącznie obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej, jest zwolniony z opodatkowania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pod warunkiem, że dochód taki osiągnięty jest ze źródeł znajdujących się poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

4. Okresy, w których członek rodziny towarzyszy członkowi sił zbrojnych lub personelu cywilnego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie są uważane za zmieniające miejsce zamieszkania lub miejsce stałego pobytu dla celów ustalenia rezydencji podatkowej na gruncie prawa Rzeczypospolitej Polskiej.

5. Zwalnia się z opodatkowania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej dochód - włączając w to wynagrodzenie i inne należności - otrzymywany wyłącznie z tytułu umowy o pracę z wykonawcą kontraktowym USA przez następujące osoby:

(a) pracowników wykonawców kontraktowych USA, oraz

(b) członków rodzin, którzy nie są wyłącznie obywatelami Rzeczypospolitej Polskiej ani w niej na stałe nie zamieszkują.

6. Okresy, w których wykonawca kontraktowy USA będący osobą fizyczną lub pracownik wykonawcy kontraktowego USA przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wyłącznie na podstawie umowy zawartej z siłami zbrojnymi USA lub na ich rzecz, nie są uważane za okresy obecności na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub okresy zmieniające miejsce zamieszkania lub miejsce stałego pobytu dla celów opodatkowania zgodnie z prawem Rzeczypospolitej Polskiej.

7. Członkowie sił zbrojnych lub personelu cywilnego lub członkowie rodzin nie podlegają opodatkowaniu, nie uiszczają opłat, opłat licencyjnych ani podobnych lub takich, które je zastępują, w tym podatku VAT, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z tytułu zakupu, własności, posiadania, przeniesienia między sobą, lub w związku ze śmiercią, własności mienia ruchomego wwiezionego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub tam nabytego do ich użytku osobistego. Dla zakupów, z zastrzeżeniem wspólnie określonych ograniczeń, zwolnienie będzie stosowane w chwili zakupu, jeśli to możliwe, lub nastąpi w formie zwrotu w terminie trzydziestu (30) dni od złożenia wniosku, zgodnie z porozumieniem wykonawczym.

8. Pojazdy silnikowe posiadane przez członka sił zbrojnych lub personelu cywilnego lub członków rodziny wyłącznie dla celów osobistych są zwolnione z podatków obciążających własność, posiadanie i użytkowanie tych pojazdów. Pozostałe pojazdy silnikowe podlegają opodatkowaniu zgodnie z prawem obowiązującym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Użytkowanie prywatnych pojazdów silnikowych - bez względu na ich rodzaj - podlega opłatom z tytułu korzystania z dróg, mostów i tuneli, które ponoszone są przez ogół użytkowników.

9. Członkowie sił zbrojnych lub personelu cywilnego lub członkowie rodzin nie są zobowiązani do zapłaty podatku ani opłat o podobnym charakterze z tytułu posiadania oraz użytkowania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej odbiorników radiowych i radiowo-telewizyjnych oraz urządzeń do korzystania z Internetu.

Artykuł 21

Import i eksport dla celów oficjalnych

1. Zgodnie z Artykułem XI umowy NATO SOFA, materiały, zaopatrzenie, sprzęt i inne mienie (a) wwożone przez siły zbrojne USA, (b) przeznaczone do wyłącznego użytku przez siły zbrojne USA lub na ich rzecz, w tym dla zaopatrzenia wojskowej usługowej działalności wspierającej, (c) do wykorzystania w celu wykonania umowy zawartej z siłami zbrojnymi USA lub w ich imieniu, lub (d) które mają być włączone do artykułów lub obiektów używanych przez siły zbrojne USA, otrzymują zezwolenie na przywóz na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Przywóz takich towarów zwolniony jest z należności celnych, opłat wwozowych lub innych opłat. Strony podejmują współpracę, jeśli okaże się to konieczne, w celu zapewnienia, że materiały, zaopatrzenie, sprzęt i inne wwożone mienie będzie przywożone w uzasadnionych ilościach. Siły zbrojne USA przedstawią Rzeczypospolitej Polskiej stosowne zaświadczenie stwierdzające, że takie materiały, zaopatrzenie, sprzęt i inne mienie są wwożone przez siły zbrojne USA lub, w przypadku gdy wwożone towary przeznaczone są do wyłącznego użytku sił zbrojnych USA lub w celu wykonania umowy zawartej z siłami zbrojnymi USA lub w ich imieniu, lub mają być włączone do artykułów lub obiektów używanych przez siły zbrojne USA, oraz że materiały, zaopatrzenie, sprzęt i inne mienie są wwożone w imieniu sił zbrojnych USA.
2. Zwolnienia podatkowe w zakresie importu, o których mowa w niniejszym Artykule, określa Artykuł 19 niniejszej Umowy.
3. Materiały, zaopatrzenie, sprzęt i inne mienie, o którym mowa w ustępie 1 niniejszego Artykułu, wywożone przez siły zbrojne USA z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, są zwolnione z należności celnych, opłat wywozowych lub innych opłat.
4. Złożenie zaświadczenia o którym mowa w Artykule XI ustęp 4 umowy NATO SOFA, przyjmowane jest przez organy celne Rzeczypospolitej Polskiej zamiast inspekcji celnej towarów wwożonych lub wywożonych przez siły zbrojne USA lub na ich rzecz zgodnie z postanowieniami niniejszego Artykułu.
5. Strony współpracują w celu przeciwdziałania nadużyciom zwolnień przewidzianych w niniejszym artykule.

Artykuł 22

Import i eksport dla celów osobistych

1. Członkowie sił zbrojnych i personelu cywilnego, członkowie rodzin oraz pracownicy wykonawców kontraktowych USA, w czasie pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z wspólnie ustalonymi procedurami mogą przywozić rzeczy osobistego użytku, meble oraz jeden prywatny samochód na osobę, która ukończyła 18 rok życia i inne środki transportu, ze zwolnieniem z należności celnych oraz podatków. Przywóz taki nie może przekraczać uzasadnionych ilości do użytku osobistego i nie może, ze względu na charakter lub ilość, wskazywać, że towary są przywożone w celach handlowych. Mienie podlega wyszczególnieniu w dokumencie w celu jego identyfikacji jako rzeczy osobistego użytku. Dokument ten przedkłada się organom celnym Rzeczypospolitej Polskiej. Wraz z zakończonym pobytom mienie oraz środki transportu wwieszone zgodnie z niniejszym Artykułem powinny być z powrotem wywiezione, zużyte, lub w inny sposób usunięte zgodnie z niniejszym Artykułem.

2. Członkowie sił zbrojnych i personelu cywilnego oraz członkowie rodzin oraz pracownicy wykonawców kontraktowych USA mogą wwozić inne towary przeznaczone do ich użytku osobistego lub domowego albo do konsumpcji ze zwolnieniem z należności celnych i podatków w czasie, w którym osoby te, lub w przypadku członków rodzin, właściwy członek sił zbrojnych lub komponentu cywilnego, któremu członek rodziny towarzyszy, wykonują zadania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Przywilej ten ma zastosowanie nie tylko do towarów, które stanowią własność tych osób, ale także do towarów wysyłanych im jako prezent lub dostarczonych im w ramach wykonywania umów zawartych z podmiotem lub osobą niezamieszkałą na stałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Przywóz taki nie może przekraczać ilości uzasadnionych do użytku osobistego i nie może, ze względu na charakter lub ilość wskazywać, że towary są wwożone w celach handlowych. Wyroby alkoholowe, tytoń i wyroby tytoniowe nie będą importowane za pośrednictwem wojskowych urzędów pocztowych. Strony zamierzają uszczegółwić powyższe procedury w porozumieniu wykonawczym.

3. Przywóz zwolniony zgodnie z ustępem 1 niniejszego Artykułu z podatków i należności celnych przywozowych nie obejmuje środków transportu, które mają być wykorzystywane do celów komercyjnych. Zwolniony z należności celnych i podatkowych przywóz wyrobów alkoholowych, tytoniu i wyrobów tytoniowych na podstawie ustępu 1 niniejszego Artykułu podlega takim ograniczeniom, jakie mogą zostać uzgodnione między władzami Rzeczypospolitej Polskiej a siłami zbrojnymi USA w porozumieniu wykonawczym z poszanowaniem prawa Rzeczypospolitej Polskiej.

4. Mienie, o którym mowa w ustępie 1 niniejszego Artykułu, oraz inne towary nabyte ze zwolnieniem z podatków lub należności celnych, nie mogą zostać sprzedane, ani w inny sposób przekazane osobom przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, które nie są uprawnione do przywozu takich towarów ze zwolnieniem z należności celnych, chyba że odpowiednie władze Rzeczypospolitej Polskiej zaakceptowały takie przekazanie. Odbiorca takiego mienia lub towarów jest odpowiedzialny za zapłatę należności celnych i wszelkich podatków należnych z tytułu takich transakcji. Przekazanie zwolnionych z należności celnych towarów między członkami sił zbrojnych, członkami personelu cywilnego, członkami rodzin oraz pracownikami wykonawców kontraktowych USA nie podlega należnościom celnym

i podatkom. Przekazania takie są również dopuszczalne w formie darowizny dla organizacji charytatywnych uprawnionych przez odpowiednie władze Rzeczypospolitej Polskiej do otrzymywania takich towarów ze zwolnieniem z należności celnych. Środki transportu nie mogą być przekazane takim organizacjom ze zwolnieniem z należności celnych i podatkowych.

5. Władze Rzeczypospolitej Polskiej przyjmują właściwie sporządzone raporty policyjne jako dowód *prima facie*, że zwolnione z należności celnych i podatków mienie członków sił zbrojnych, członków personelu cywilnego, członków rodzin oraz pracowników wykonawców kontraktowych USA zostało skradzione lub utracone, co zwalnia te osoby z jakiegokolwiek odpowiedzialności za uiszczenie podatków i należności celnych. Siły zbrojne USA są odpowiedzialne za prowadzenie rejestrów kradzieży lub utraty zwolnionych z należności celnych i podatków towarów, jak zostanie to określone w porozumieniu wykonawczym oraz za prowadzenie rejestrów przekazania takich towarów. Takie rejestry są przyjmowane przez władze Rzeczypospolitej Polskiej jako dowód takich przekazania. Rodzaj i zakres rejestrów zostanie określony w porozumieniu wykonawczym.

6. Członkowie sił zbrojnych, członkowie personelu cywilnego, członkowie rodzin oraz pracownicy wykonawców kontraktowych USA mogą wywieźć lub powrotnie wywieźć ze zwolnieniem z należności celnych wywozowych i innych opłat wszelkie towary nabyte lub wwieżone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez nich w okresie pełnienia przez nich - lub w przypadku członków rodzin, przez właściwego członka sił zbrojnych lub komponentu cywilnego, któremu członek rodziny towarzyszy - obowiązków na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 23 **Procedury celne**

1. Władze Rzeczypospolitej Polskiej zapewniają szybką i sprawną odprawę celną przywożonych i wywożonych towarów, o których mowa w niniejszej Umowie, zgodnie z Artykułem XI umowy NATO SOFA.
2. Odprawa i kontrola celna zgodnie z Artykułem XI umowy NATO SOFA oraz niniejszą Umową są przeprowadzane na podstawie procedur wspólnie określonych między odpowiednimi organami Rzeczypospolitej Polskiej a siłami zbrojnymi USA. Wszelkie kontrole celne przywożonego lub wywożonego mienia osobistego członków sił zbrojnych, członków personelu cywilnego lub członków rodzin są przeprowadzane przez organy celne Rzeczypospolitej Polskiej, gdy mienie zostanie dostarczone lub odebrane z miejsca zamieszkania danej osoby.
3. Informacje niejawne sił zbrojnych USA mogą być wwożone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub z niego wywożone bez poddawania ich kontroli celnej. Informacje niejawne sił zbrojnych USA zostają odpowiednio oznakowane i opatrzone zaświadczeniami, że zostały zaklasyfikowane jako takie przez właściwe władze sił zbrojnych USA. Przed udzieleniem zezwolenia na przywóz lub wywóz informacji niejawnych sił zbrojnych USA, organy celne Rzeczypospolitej Polskiej mogą zwrócić się do właściwych władz wojskowych USA z prośbą o weryfikację takiego zaświadczenia. Szczegółowe procedury zostaną określone w porozumieniu wykonawczym.
4. Władze sił zbrojnych USA wprowadzają stosowne środki w celu zapobiegania naruszeniom praw przyznanych na podstawie Artykułu XI umowy NATO SOFA oraz Artykułów 21-23 niniejszej Umowy. Organy Rzeczypospolitej Polskiej oraz władze sił zbrojnych USA współpracują w celu zapobiegania, wykrywania i rozwiązywania wszelkich naruszeń celnych.

Artykuł 24

Wojskowa usługowa działalność wspierająca

1. Po uprzednim poinformowaniu polskiego organu wykonawczego, siły zbrojne USA mogą w obrębie uzgodnionych obiektów i terenów zakładać, utrzymywać i prowadzić wojskową usługową działalność wspierającą wyłącznie do użytku członków sił zbrojnych, członków personelu cywilnego, członków rodzin oraz takiego innego uprawnionego personelu, jaki zostanie wspólnie określony, i mogą budować, wyposażać, utrzymywać i prowadzić wojskową usługową działalność wspierającą bezpośrednio lub na podstawie umowy. Wojskowa usługowa działalność wspierająca może obejmować: punkty sprzedaży, takie jak wojskowe punkty usługowe i sklepy z żywnością, działalność finansową, mesy, ośrodki socjalne i edukacyjne, oraz usługowe tereny rekreacyjne. Z zastrzeżeniem postanowień Artykułu 8 niniejszej Umowy, władze Rzeczypospolitej Polskiej nie wymagają od sił zbrojnych USA zezwoleń i licencji na założenie, utrzymywanie oraz prowadzenie takiej działalności.

2. Wojskowa usługowa działalność wspierająca stanowi integralną część sił zbrojnych USA i przysługują jej zwolnienia podatkowe i celne przyznane siłom zbrojnym USA, w tym te, o których mowa w Artykułach 19 i 21 niniejszej Umowy. Taka wojskowa usługowa działalność wspierająca jest ustanawiana, utrzymywana, prowadzona i kontrolowana zgodnie z przepisami obowiązującymi w USA. Siły zbrojne USA nie są zobowiązane do pobierania lub płacenia podatków lub opłat o podobnym charakterze z tytułu prowadzenia wojskowej usługowej działalności wspierającej.

3. Władze sił zbrojnych USA we współpracy z władzami Rzeczypospolitej Polskiej wprowadzają stosowne środki w celu zapobiegania sprzedaży towarów oraz mienia przywiezionego lub nabytego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej osobom nieuprawnionym do korzystania z wojskowej usługowej działalności wspierającej. Możliwe jest ustanowienie limitów na zakup przez poszczególnych klientów towarów wwiezionych lub nabytych ze zwolnieniem podatkowym i celnym. Do towarów objętych tymi limitami mogą należeć wyroby alkoholowe, wyroby tytoniowe, benzyna oraz przedmioty o znacznej wartości.

Artykuł 25

Instytucje finansowe

1. Siły zbrojne USA mogą zawierać umowy z instytucjami finansowymi dotyczące utrzymywania i prowadzenia „Community Banks” i „Credit Unions” lub innej działalności finansowej w celu świadczenia usług bankowości detalicznej i innych usług finansowych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na wyłączny użytek członków sił zbrojnych, członków personelu cywilnego, członków rodzin, tych spośród pracowników wykonawców kontraktowych USA i wykonawców kontraktowych USA, którzy są osobami fizycznymi i obywatelami Stanów Zjednoczonych lub osobami zamieszkałymi na stałe w Stanach Zjednoczonych i innego uprawnionego personelu, który wspólnie określono.
2. Przed rozpoczęciem działalności „Community Banks” lub „Credit Unions” lub innej działalności finansowej siły zbrojne USA informują władze Rzeczypospolitej Polskiej o zakresie usług finansowych, które będą świadczone, oraz niezwłocznie informują o każdej zmianie tego zakresu.
3. „Community Banks” lub „Credit Unions” lub inna działalność finansowa, wymieniona w ustępie 1 niniejszego Artykułu, mogą być ustanawiane, utrzymywane i prowadzone wyłącznie w obrębie uzgodnionych obiektów i terenów oraz w innych wzajemnie uzgodnionych lokalizacjach.
4. Postanowienia niniejszego Artykułu nie uchybiają prawu sił zbrojnych USA i ich wyznaczonych przedstawicieli oraz uprawnionych osób wymienionych w ustępie 1 niniejszego Artykułu do otwierania i korzystania z rachunków bankowych zgodnie z prawem Rzeczypospolitej Polskiej.
5. Instytucje finansowe, o których mowa w ustępie 1 niniejszego Artykułu, postępują zgodnie z procedurami dotyczącymi identyfikacji i weryfikacji klientów, monitorowania transakcji i raportowania, mającymi na celu przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, zgodnie z normami międzynarodowymi. Szczegółowe procedury mogą zostać określone w porozumieniu wykonawczym.
6. „Community Banks” lub „Credit Unions” lub inna działalność finansowa, o której mowa w ustępie 1 niniejszego Artykułu, są zakładane i prowadzone zgodnie z odpowiednimi regulacjami USA i podlegają nadzorowi ze strony właściwych władz sił zbrojnych USA. Władze Rzeczypospolitej Polskiej nie ponoszą odpowiedzialności za działalność prowadzoną na podstawie niniejszego Artykułu.
7. Władze sił zbrojnych USA zapewniają przestrzeganie postanowień niniejszego Artykułu przez instytucje finansowe wymienione w ustępie 1 niniejszego Artykułu.

Artykuł 26

Wojskowe usługi pocztowe

1. Stany Zjednoczone mogą ustanawiać, utrzymywać i prowadzić wojskowe urzędy pocztowe na potrzeby przyjmowania, transportu i dostarczania przesyłek pocztowych oraz świadczenia powiązanych usług pocztowych, wyłącznie do użytku sił zbrojnych USA, członków sił zbrojnych, członków personelu cywilnego, wykonawców kontraktowych USA, pracowników wykonawców kontraktowych USA, członków rodzin oraz emerytowanych członków sił zbrojnych USA. Przywóz towarów za pośrednictwem wojskowych urzędów pocztowych jest ograniczony do tych osób, które są uprawnione do przywozu towarów ze zwolnieniem z należności celnych i podatków oraz podlega limitom określonym zgodnie z ustępem 2 Artykułu 22 niniejszej Umowy.
2. Przesyłki pocztowe wysyłane z wojskowych urzędów pocztowych mogą być opatrzone znaczkami Stanów Zjednoczonych.
3. Poczta służbowa nie podlega kontroli celnej, przeszukaniu ani zajęciu dokonywanym przez organy Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Kontrola celna będzie przeprowadzana zgodnie z procedurami określonymi wspólnie przez odpowiednie władze Rzeczypospolitej Polskiej i siły zbrojne USA.

Artykuł 27 **Telekomunikacja**

1. Siły zbrojne USA szanują prawa i przepisy dotyczące ochrony środowiska i bezpieczeństwa podczas używania sprzętu telekomunikacyjnego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Organy wykonawcze Stron dokonają konsultacji w zakresie użytkowania takiego sprzętu w celu ograniczenia zagrożeń dla zdrowia ludzkiego i bezpieczeństwa. Konsultacje te powinny odbyć się przed użyciem nowego sprzętu przez siły zbrojne USA na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub na żądanie któregokolwiek z organów wykonawczych.

2. Zezwala się siłom zbrojnym USA na używanie własnych systemów telekomunikacyjnych (w takim znaczeniu, w jakim wyrażenie „telekomunikacja” jest definiowane w Konstytucji i Konwencji Międzynarodowego Związku Telekomunikacyjnego, wraz z aneksami, sporządzonych w Genewie dnia 22 grudnia 1992 roku, ze zmianami). Powyższe obejmuje prawo do użycia środków i usług, które są wymagane dla zapewnienia pełnej zdolności do użytkowania systemów telekomunikacyjnych, oraz prawo do użytkowania wszystkich niezbędnych do tego celu częstotliwości radiowych. Zgodnie ze wspólnie określonymi procedurami, siły zbrojne USA, koordynują z polskim organem wykonawczym kwestię używanych częstotliwości radiowych, w celu uniknięcia pojawienia się szkodliwych zakłóceń spowodowanych działaniem ich sprzętu, chyba że, w wyjątkowych sytuacjach, pilne okoliczności operacyjne uniemożliwią taką koordynację. W takich przypadkach siły zbrojne USA powiadamiają polski organ wykonawczy najszybciej jak to możliwe. Za wykorzystywanie częstotliwości radiowych siły zbrojne USA nie ponoszą opłat.

3. W przypadku spowodowania przez urządzenia sił zbrojnych USA lub wykonawców kontraktowych zakłóceń działania urządzeń na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub poza jej terytorium, właściwe władze Rzeczypospolitej Polskiej postępują zgodnie z Konstytucją i Konwencją Międzynarodowego Związku Telekomunikacyjnego, wraz z aneksami, sporządzonych w Genewie, dnia 22 grudnia 1992 roku, ze zmianami, oraz właściwym prawem Rzeczypospolitej Polskiej. Jeśli będzie to konieczne siły zbrojne USA lub wykonawcy kontraktowi niezwłocznie eliminują takie zakłócenia.

Artykuł 28

Wsparcie logistyczne i media

1. W zakresie wszelkiego wsparcia logistycznego, nie objętego Artykułem 5 niniejszej Umowy, Rzeczpospolita Polska dokłada wszelkich starań, zgodnie ze swoim narodowymi priorytetami, aby zapewnić siłom zbrojnym USA na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na ich wniosek, wsparcie logistyczne na zasadzie zwrotu kosztów, jeśli Strony lub ich organy wykonawcze nie uzgodnią inaczej. W zależności od sytuacji, wsparcie, o którym mowa, zostaje udzielone zgodnie z umową ACSA lub porozumieniami następczymi.

2. W kwestii wsparcia logistycznego oraz zwrotu jego kosztów, którego nie dotyczy ustęp 1 niniejszego Artykułu, Rzeczpospolita Polska traktuje siły zbrojne USA nie mniej korzystnie niż Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z wzajemnie uzgodnionymi procedurami.

3. Siły zbrojne USA i wykonawcy kontraktowi pracujący lub zamieszkujący w uzgodnionych obiektach i terenach mogą korzystać z wody, energii elektrycznej i innych powszechnie dostępnych mediów na takich warunkach i zasadach, włączając stawki i opłaty, które są nie mniej korzystne od tych przyznanych Siłom Zbrojnym lub Rządowi Rzeczypospolitej Polskiej w podobnych okolicznościach, po odjęciu podatków zgodnie z Artykułem 19 niniejszej Umowy, chyba, że uzgodniono inaczej. Siły zbrojne USA ponoszą koszty odpowiadające ich udziałowi w korzystaniu z tych mediów, chyba, że uzgodniono inaczej.

Artykuł 29

Waluta

1. Siły zbrojne USA mają prawo do przywozu i wywozu w dowolnej ilości waluty USA lub instrumentów płatniczych wyrażonych w walucie Stanów Zjednoczonych. Siły zbrojne USA, członkowie sił zbrojnych, członkowie personelu cywilnego oraz członkowie rodzin mogą posługiwać się walutą USA lub instrumentami płatniczymi wyrażonymi w walucie Stanów Zjednoczonych w transakcjach między sobą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Siły zbrojne USA mogą również posługiwać się walutą USA lub instrumentami płatniczymi wyrażonymi w walucie Stanów Zjednoczonych w każdej transakcji, gdy druga strona je zaakceptuje.

2. Członkowie sił zbrojnych, członkowie personelu cywilnego i członkowie rodzin mogą przywozić walutę USA oraz instrumenty płatnicze wyrażone w walucie Stanów Zjednoczonych, jak również inne waluty dopuszczone do przywozu przez prawo Rzeczypospolitej Polskiej oraz mogą wywozić jakąkolwiek walutę i instrumenty płatnicze wyrażone w takiej walucie pod warunkiem, że dana osoba przywozła uprzednio tę walutę lub instrumenty płatnicze lub otrzymała tę walutę lub instrumenty płatnicze od władz sił zbrojnych USA. Taki przywóz i wywóz podlega odpowiednim wymogom raportowania i kontroli Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Władze sił zbrojnych USA we współpracy z władzami Rzeczypospolitej Polskiej podejmują stosowne środki w celu zapobieżenia nadużywaniu praw przyznanych niniejszym Artykułem oraz zabezpieczenia systemu wymiany walutowej Rzeczypospolitej Polskiej oraz reżimu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej dotyczącego przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, w zakresie, w jakim odnoszą się one do personelu i usług finansowych objętych niniejszą Umową.

4. Władze sił zbrojnych USA mogą przekazywać członkom sił zbrojnych, członkom personelu cywilnego oraz członkom rodzin, lub wymieniać na ich potrzeby, walutę i instrumenty płatnicze wyrażone w walucie:

- (a) Stanów Zjednoczonych;
- (b) Rzeczypospolitej Polskiej;
- (c) strefy Euro; oraz
- (d) jakiegokolwiek innego kraju, w zakresie wymaganym na potrzeby zatwierdzonych podróży, w tym wyjazdów na urlop.

Artykuł 30

Bezpieczeństwo

1. Władze Stron blisko współpracują w celu zapewnienia ochrony, zabezpieczenia i bezpieczeństwa sił zbrojnych USA, wykonawców kontraktowych USA, pracowników wykonawców kontraktowych USA oraz członków ich rodzin. W ramach swoich możliwości Rzeczpospolita Polska podejmuje wszelkie racjonalne i niezbędne środki w celu zapewnienia takiej ochrony, zabezpieczenia i bezpieczeństwa. Strony uznają, że Rzeczpospolita Polska ponosi ogólną odpowiedzialność za zapewnienie bezpieczeństwa na swoim terytorium.

2. Rzeczpospolita Polska niniejszym uznaje, że siły zbrojne USA mają wszelkie prawa i uprawnienia niezbędne dla sił zbrojnych USA do użytkowania, wykorzystywania, obrony lub kontroli uzgodnionych obiektów i terenów, w tym do podejmowania odpowiednich środków w celu utrzymania lub przywrócenia porządku oraz ochrony sił zbrojnych USA, pracowników wykonawców kontraktowych USA i członków rodzin. Siły zbrojne USA koordynują plany bezpieczeństwa i zamierzają koordynować takie środki z właściwymi władzami Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Na wniosek którejkolwiek ze Stron i za zgodą właściwych władz Rzeczypospolitej Polskiej, władze sił zbrojnych USA mogą podejmować działania poza uzgodnionymi obiektami i terenami w celu zapewnienia bezpieczeństwa sił zbrojnych USA, wykonawców kontraktowych USA, pracowników wykonawców kontraktowych USA i członków rodzin. Podczas takich działań władze sił zbrojnych USA wyraźnie sygnalizują swój specjalny status, nawiązują natychmiast kontakt z właściwymi władzami Rzeczypospolitej Polskiej i działają zgodnie z ich instrukcjami.

4. Jeśli mienie sił zbrojnych USA zostanie skradzione, zagubione lub przejęte w sposób bezprawny, Rzeczpospolita Polska podejmuje wszelkie uzasadnione środki w celu udzielenia siłom zbrojnym USA pomocy w przywróceniu posiadania takiego mienia.

Artykuł 31 **Ochrona środowiska i BHP**

1. Strony zgadzają się wykonywać niniejszą Umowę w sposób zgodny z zasadami ochrony środowiska naturalnego Rzeczypospolitej Polskiej oraz ludzkiego zdrowia i bezpieczeństwa, a także, zgadzają się, że w kwestiach ochrony środowiska będą prezentować raczej podejście prewencyjne, niż reaktywne. W tym celu, Strony współpracują dla zapewnienia, aby powstające problemy były natychmiast rozwiązywane w celu zapobieżenia trwałej szkodzie w środowisku i zapobieżenia zagrożeniu ludzkiego zdrowia lub bezpieczeństwa. Stany Zjednoczone szanują odpowiednie przepisy prawa Rzeczypospolitej Polskiej dotyczące ochrony środowiska. Właściwe władze Stron współpracują we wszystkich sprawach związanych z ochroną środowiska.
2. Siły zbrojne USA mogą usuwać nieużytą amunicję USA na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie ze wspólnie uzgodnionymi procedurami i z należyтым poszanowaniem bezpieczeństwa publicznego.
3. Władze sił zbrojnych USA informują członków sił zbrojnych i personelu cywilnego, członków rodzin i wykonawców kontraktowych USA, którzy będą przebywać na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o prawach Rzeczypospolitej Polskiej dotyczących ochrony środowiska, w tym o postanowieniach niniejszej Umowy. Strony zgadzają się konsultować w celu zapewnienia, że materiały edukacyjne właściwie odzwierciedlają prawo Rzeczypospolitej Polskiej dotyczące ochrony środowiska.
4. Strony w pełni współpracują przy terminowej wymianie wszystkich odpowiednich, istniejących informacji dotyczących ochrony środowiska i zdrowia w lokalizacjach wykorzystywanych przez Stany Zjednoczone. Standardy ochrony środowiska stosowane przez Stany Zjednoczone dokładnie odzwierciedlają bardziej restrykcyjne spośród standardów stosowanych przez Rzeczpospolitą Polską, Stany Zjednoczone lub standardów zawartych we właściwych umowach międzynarodowych. W tym celu podczas opracowywania standardów ochrony środowiska oraz ich okresowego przeglądu Strony współpracują i konsultują się, aby zapewnić odpowiednie uwzględnienie standardów stosowanych przez Rzeczpospolitą Polską lub zapewnić, że standardy USA i standardy zawarte w jakichkolwiek właściwych umowach międzynarodowych gwarantują co najmniej taką samą ochronę jak standardy stosowane przez Rzeczpospolitą Polską.
5. Stany Zjednoczone nie uwalniają celowo niebezpiecznych odpadów ani niebezpiecznych materiałów będących w ich posiadaniu, a jeśli uwolnienie takie nastąpi, niezwłocznie podejmują, na podstawie procedur zgodnych z obowiązującymi porozumieniami, działania w celu powstrzymania rozprzestrzeniania się zanieczyszczenia środowiska wynikłego z uwolnienia. Stany Zjednoczone niezwłocznie powiadamiają odpowiednie władze Rzeczypospolitej Polskiej o zdarzeniu i podjętych działaniach. Jeżeli zdarzenie nastąpi poza uzgodnionymi obiektami lub terenami, działania te są koordynowane z odpowiednimi władzami Rzeczypospolitej Polskiej. W zakresie dopuszczalnym przez prawo i przepisy USA, siły zbrojne USA podejmują takie działania, których celem będzie ograniczenie zagrożenia zdrowia ludzkiego i bezpieczeństwa.

6. Stany Zjednoczone nie ponoszą odpowiedzialności za nieumyślne uwolnienie istniejących wcześniej odpadów niebezpiecznych, materiałów niebezpiecznych lub zanieczyszczeń.

7. Przed rozpoczęciem prac, co do których którakolwiek ze Stron ma powody przypuszczać, że mogą spowodować uwolnienie istniejącego wcześniej zanieczyszczenia środowiska, odpadów niebezpiecznych lub substancji niebezpiecznych, Stany Zjednoczone konsultują z Rzeczpospolitą Polską zakres prac do przeprowadzenia i technologie jakie mają być zastosowane. Stany Zjednoczone stosują technologie w najbardziej uzasadnionym stopniu zabezpieczające przed uwolnieniem takiego istniejącego wcześniej zanieczyszczenia środowiska.

8. Jeśli Stany Zjednoczone będą musiały usunąć albo powstrzymać rozprzestrzenianie istniejących wcześniej odpadów niebezpiecznych, materiałów niebezpiecznych lub zanieczyszczeń z powodu nie podjęcia przez Rzeczpospolitą Polską działań dotyczących tych odpadów, materiałów lub zanieczyszczeń, to koszty poniesione przez Stany Zjednoczone, jeśli wykonane zostanie usunięcie lub powstrzymanie, zostają zaliczone na poczet roszczeń wynikających ze szkód, za które Stany Zjednoczone są odpowiedzialne na podstawie Artykułu 18 niniejszej Umowy.

9. Stany Zjednoczone przekazują Rzeczypospolitej Polskiej będące w ich posiadaniu dane i informacje umożliwiające odpowiednim władzom Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzanie na danym terenie regularnych pomiarów i obserwacji koniecznych do zarządzania przez Rzeczpospolitą Polską własnymi programami środowiskowymi, monitorowania bieżącego stanu środowiska naturalnego oraz monitorowania implementacji standardów środowiskowych, zdrowotnych i BHP. Z zastrzeżeniem postanowień wynikających z wcześniejszej koordynacji i porozumień właściwych dla danego terenu, dotyczących dostępu, właściwe władze Rzeczypospolitej Polskiej podejmują wszelkie dozwolone prawem Rzeczypospolitej Polskiej środki w celu monitorowania stanu środowiska i użytkowania środowiska przez Stany Zjednoczone. Organy wykonawcze Stron dokonują pilnych konsultacji w zakresie wszelkich zastrzeżeń i ewentualnych działań naprawczych związanych z tymi pomiarami i monitorowaniem.

10. Rzeczpospolita Polska niezwłocznie informuje Stany Zjednoczone o potencjalnych stanach zagrożenia dla środowiska, zdrowia i bezpieczeństwa, występujących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie spowodowanych działalnością Stanów Zjednoczonych, które mogą wpłynąć na zatwierdzone działania lub zdrowie i dobro członków sił zbrojnych, członków personelu cywilnego lub członków rodzin, wykonawców kontraktowych USA, pracowników wykonawców kontraktowych USA, oraz niezwłocznie podejmuje działania w odpowiedzi na te stany zagrożenia, w tym informując Stany Zjednoczone o działaniach, jakie mają być podjęte. Stany Zjednoczone niezwłocznie informują Rzeczpospolitą Polską o potencjalnych stanach zagrożenia dla środowiska oraz zdrowia i bezpieczeństwa wynikających ze swojej działalności na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz niezwłocznie podejmują działania w odpowiedzi na te stany zagrożenia, informując Rzeczpospolitą Polską o działaniach, jakie mają być podjęte.

11. Szczegółowe procedury zapewniające, że w porę zostaną wprowadzone w życie postanowienia niniejszego Artykułu zostaną określone w porozumieniu wykonawczym

zawartym przez Strony lub ich organy wykonawcze. Opracowanie tych procedur ma na celu uniknięcie opóźnień natury administracyjnej, które mogłyby spowodować zwiększone szkody w środowisku lub zwiększenie zagrożenia dla zdrowia lub bezpieczeństwa.

12. O ile może to być konieczne dla zapewnienia bezpiecznej dla środowiska gospodarki odpadami niebezpiecznymi, siły zbrojne USA dostarczają wszelkich informacji wymaganych przez Konwencję bazylejską o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych, sporządzoną w Bazylei dnia 22 marca 1989 roku („Konwencja bazylejska”), i inne przepisy prawa międzynarodowego i Unii Europejskiej, których Rzeczpospolita Polska jest stroną lub których jest zobowiązana przestrzegać w przypadku transgranicznego przemieszczania odpadów niebezpiecznych. Rzeczpospolita Polska wyznacza podmiot działający w imieniu sił zbrojnych USA jako właściwy organ dla celów powiadomień w trybie Konwencji bazylejskiej.

Artykuł 32 **Ochrona zdrowia**

1. Strony zgadzają się stosować niniejszą Umowę w sposób zgodny z zasadami ochrony zdrowia publicznego. Stany Zjednoczone szanują odpowiednie przepisy prawa Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie zdrowia publicznego, zapewniając właściwą troskę o zdrowie członków sił zbrojnych i członków personelu cywilnego, członków rodzin i pracowników wykonawców kontraktowych USA. Strony zgadzają się na podejście raczej prewencyjne niż reaktywne w stosunku do zakaźnych chorób ludzi, zwierząt i roślin. Właściwe władze Stron współpracują w kwestiach dotyczących zdrowia publicznego obu Stron. Obie Strony niezwłocznie współpracują i informują się wzajemnie o konkretnych procedurach i praktykach dotyczących postępowania medycznego w przypadkach wystąpienia zagrażających zdrowiu publicznemu zakaźnych chorób ludzi i zwierząt, w celu zapewnienia bezpieczeństwa zarówno obywatelom Rzeczypospolitej Polskiej, jak i personelowi USA.

2. Przed zgłoszeniem się do odbywania służby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, członkowie sił zbrojnych zostaną określani przez władze sił zbrojnych USA jako osoby zdolne pod względem medycznym do pełnienia obowiązków zgodnie z prawami i przepisami USA. Członkowie personelu cywilnego, członkowie rodzin i pracownicy wykonawców kontraktowych USA są zachęceni do przeprowadzania badań zdrowotnych przed przybyciem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W przypadku ogłoszenia przez Światową Organizację Zdrowia epidemii lub pandemii w państwie, z którego przybędzie do Rzeczypospolitej Polskiej członek personelu cywilnego lub pracownik wykonawcy kontraktowego USA, taki członek personelu cywilnego lub pracownik wykonawcy kontraktowego USA zostanie poddany stosownym badaniom medycznym przed przybyciem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Członkowie sił zbrojnych, członkowie personelu cywilnego, członkowie rodzin i pracownicy wykonawców kontraktowych USA mogą korzystać z opieki zdrowotnej w placówkach publicznej służby zdrowia znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W takich przypadkach, władze Rzeczypospolitej Polskiej będą udzielać pomocy tym osobom w sprawach dokumentacji medycznej wymaganej dla refundacji roszczeń związanych z ubezpieczeniem zdrowotnym. Odpowiedzialność za poniesienie kosztów związanych z taką opieką zdrowotną ponoszą osoby otrzymujące świadczenia, bez wymogu opłaty z góry po przedstawieniu dowodu ubezpieczenia zdrowotnego.

Artykuł 33 **Procedury kontraktowe**

1. Siły zbrojne USA mogą zawierać i wykonywać umowy na nabywanie towarów i usług, łącznie z robotami budowlanymi, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Siły zbrojne USA mogą zaopatrywać się z dowolnie wybranych źródeł. Takie zaopatrywanie będzie odbywać się zgodnie z prawami i przepisami USA.
2. Siły zbrojne USA udzielają informacji potencjalnym wykonawcom kontraktowym w kwestiach dotyczących stosowania praw przepisów USA odnoszących się do zawierania kontraktów.
3. Siły zbrojne USA ogłaszają potencjalnym wykonawcom kontraktowym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej informacje o planowanych przetargach na umowy, które mają być realizowane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w możliwie największym stopniu i w takim samym zakresie, w jakim mają do nich dostęp potencjalni wykonawcy kontraktowi na terenie Stanów Zjednoczonych.
4. Siły zbrojne USA korzystają z usług polskich osób fizycznych i prawnych jako dostawców towarów i usług w zakresie dopuszczalnym zgodnie z prawami i przepisami USA.
5. W dopuszczalnym zakresie, wykonawcy kontraktowi będący obywatelami Rzeczypospolitej Polskiej oraz osobami prawnymi z siedzibą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej są traktowani przez siły zbrojne USA nie mniej korzystnie niż wykonawcy kontraktowi niebędący obywatelami Rzeczypospolitej Polskiej oraz osobami prawnymi nie posiadającymi siedziby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
6. W odniesieniu do nabywania towarów i świadczenia usług siły zbrojne USA traktowane są przez władze Rzeczypospolitej Polskiej nie mniej korzystnie niż Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 34 **Status wykonawców kontraktowych**

1. Do wykonawców kontraktowych USA i pracowników wykonawców kontraktowych USA nie stosują się praw i regulacji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie zasad i warunków zaangażowania do wykonywania zadań w ramach umów z siłami zbrojnymi USA oraz dotyczących wymaganych zezwoleń na pracę oraz zasad licencjonowania i rejestracji przedsiębiorstw i spółek wyłącznie w zakresie dostarczania towarów i świadczenia usług siłom zbrojnym USA na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Wykonawcy kontraktowi USA są zwolnieni z wszelkich podatków od osób prawnych oraz z podatku akcyzowego, które miałyby zostać naliczone wyłącznie z tytułu dostarczania towarów i usług siłom zbrojnym USA lub budowy infrastruktury dla sił zbrojnych USA. Wykonawcy kontraktowi USA są również zwolnieni z wszelkich podatków dochodowych lub podatków od zysku, które miałyby zostać naliczone przez administrację rządową lub samorządową Rzeczypospolitej Polskiej od części ich dochodu uzyskanego z umowy lub umowy o podwykonawstwo z siłami zbrojnymi USA.

3. Uprawnienia wykonawców kontraktowych USA i pracowników wykonawców kontraktowych USA, wynikające z niniejszej Umowy, nie mają zastosowania do umów innych niż umowy dotyczące towarów dostarczanych i usług świadczonych na podstawie umów lub umów o podwykonawstwo zawartych z siłami zbrojnymi USA lub na ich rzecz.

4. Wykonawcom kontraktowym i pracownikom wykonawców kontraktowych zezwala się na wstęp do obiektów, do których dostęp kontrolowany jest przez władze Rzeczypospolitej Polskiej, w stopniu, umożliwiającym im wstęp oraz opuszczanie uzgodnionych obiektów i terenów, w których ich obecność jest niezbędna do wykonania umowy. Pozwolenie na wstęp do obiektów, które zostało przyznane i które wypełnia wymagania zgodnie z przepisami niniejszego ustępu, pozostanie w mocy na czas wykonywania umowy. Zezwolenie na wstęp wydają się w terminie nie dłuższym niż pięć (5) dni roboczych, a w wyjątkowych sytuacjach w nie dłuższym niż trzy (3) dni robocze, od dnia otrzymania wniosku przez Rzeczpospolitą Polskę. Władze Rzeczypospolitej Polskiej lub władze sił zbrojnych USA mogą odmówić wstępu, zawiesić go lub cofnąć z powodów bezpieczeństwa lub z powodu niewłaściwego zachowania wykonawcy kontraktowego lub pracownika wykonawcy kontraktowego. Jeśli właściwe władze jednej ze Stron odmówią wydania pozwolenia, zawieszają je lub cofną, zobowiązane są przedstawić na piśmie właściwym władzom drugiej Strony przyczyny takiej decyzji. Wykonawcy kontraktowi i pracownicy wykonawców kontraktowych, którzy nie zostali uprawnieni do wstępu, lecz nie otrzymali odmowy wstępu, mogą być eskortowani, w uprzedniej koordynacji z właściwym polskim dowódcą lub jego lub jej przedstawicielem, i po przekazaniu wszelkich niezbędnych informacji, przez osobę upoważnioną przez właściwe władze Rzeczypospolitej Polskiej, jeśli taka jest dostępna, lub przez członka sił zbrojnych lub personelu cywilnego lub wykonawcę kontraktowego wyznaczonego przez władze USA do i z uzgodnionych obiektów i terenów, gdzie ich obecność jest niezbędna w celu wykonania umowy, przez obiekty, do których dostęp kontrolowany jest przez właściwe

władze Rzeczypospolitej Polskiej. Zakres informacji i procedura składania wniosku będą wzajemnie określone przez organy wykonawcze.

Artykuł 35

Praca

1. Siły zbrojne USA oraz organizacje prowadzące wojskową działalność usługową opisaną w Artykułach 24, 25 i 26 niniejszej Umowy mogą zatrudniać lokalnych pracowników cywilnych oraz członków rodzin na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz określają liczbę, obowiązki, kwalifikacje, a także przydatność osób, które mają być zatrudnione w tym mogą wymagać, aby nie były one wcześniej karane. Od członków rodzin nie wymaga się posiadania zezwolenia na pracę. Zatrudnienie lokalnych pracowników cywilnych odbywa się na podstawie pisemnej umowy o pracę.

2. Siły zbrojne USA oraz organizacje o których mowa w ustępie 1 niniejszego Artykułu, określają zasady i warunki zatrudnienia zatrudnianych przez nich lokalnych pracowników cywilnych zgodnie z właściwym prawami i przepisami USA, z uwzględnieniem przeważającego poziomu wynagrodzeń na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Powyższe zasady i warunki zatrudnienia szanują polskie prawo pracy, w tym poprzez zapewnienie lokalnym pracownikom cywilnym poziomu ochrony nie mniej korzystnego niż przewidziany w prawie pracy Rzeczypospolitej Polskiej, w stopniu, w jakim pozostają niesprzeczne z niniejszą Umową lub wojskowymi wymaganiami sił zbrojnych USA.

3. Wynagrodzenia lokalnych pracowników cywilnych są dodatkowo ustalane z uwzględnieniem wszelkich zobowiązań podatkowych pracowników, jak również składek i wpłat, w tym na ubezpieczenia społeczne, na Fundusz Pracy i Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W porozumieniu wykonawczym Strony lub ich przedstawiciele ustanawiają uzgodnione wspólnie procedury w celu wykonania postanowień niniejszego ustępu. Lokalni pracownicy cywilni są zatrudniani dopiero po zawarciu takiego porozumienia wykonawczego.

4. Ustanowienie i modyfikacja systemu wartościowania pracy, wynagrodzeń, świadczeń pieniężnych innych niż składki na ubezpieczenia społeczne, o których mowa w ustępie 3 niniejszego Artykułu, oraz dodatkowych płatności wypłacanych lokalnym pracownikom cywilnym, pozostają w wyłącznej kompetencji sił zbrojnych USA oraz odpowiednich organizacji, o których mowa w ustępie 1 niniejszego Artykułu, o ile są one należne, z właściwym uwzględnieniem przepisów prawa Rzeczypospolitej Polskiej dotyczących minimalnego wynagrodzenia za pracę.

5. Lokalni pracownicy cywilni zatrudnieni na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie mają prawa do strajku.

6. Lokalni pracownicy cywilni uzyskują pozwolenie na wstęp, począwszy od daty ich zatrudnienia, do obiektów, do których dostęp jest kontrolowany przez władze Rzeczypospolitej Polskiej, w zakresie umożliwiającym im wejście do uzgodnionych obiektów i terenów oraz ich opuszczenie, jeżeli ich obecność jest niezbędna w celu wykonywania obowiązków pracowniczych. Pozwolenie na wstęp do obiektów, które zostało przyznane i które wypełnia wymagania zgodnie z przepisami niniejszego ustępu, pozostaje w mocy na czas zatrudnienia. Pozwolenie na wstęp wydaje się w terminie nie dłuższym niż pięć (5) dni roboczych, a w wyjątkowych sytuacjach w nie dłuższym niż trzy (3) dni robocze, od dnia otrzymania wniosku. Władze Rzeczypospolitej Polskiej lub władze sił zbrojnych USA mogą odmówić wydania

pozwolenia na wstęp, zawiesić je lub cofnąć ze względów bezpieczeństwa lub ze względu na niewłaściwe zachowanie pracownika. Jeśli właściwe władze jednej ze Stron odmówią wydania pozwolenia, zawieszają je lub cofną, zobowiązane są przedstawić na piśmie właściwym władzom drugiej Strony przyczynę takiej decyzji.

7. W ramach Wspólnej Komisji powołuje się Podkomitet do spraw Pracy. Sprawy związane z zatrudnieniem lokalnych pracowników cywilnych, w tym relacje w stosunkach pracy, mogą być dyskutowane w ramach Wspólnej Komisji i jej Podkomitetu do spraw Pracy. Skargi pracownicze lub zażalenia dotyczące działań administracyjnych lub dyscyplinarnych, w tym dotyczące rozwiązywania umów o pracę, są rozpatrywane i rozstrzygane na najniższym właściwym poziomie, w drodze konsultacji między pracodawcą i pracownikiem. Szczególne procedury rozstrzygania sporów i skarg pracowniczych poprzez interwencję Podkomitetu do spraw Pracy i Wspólnej Komisji reguluje porozumienie wykonawcze. W przypadku wyczerpania wszystkich instrumentów konsultacji, o których mowa powyżej, pracownik ma prawo do wystąpienia z powództwem do sądu Rzeczypospolitej Polskiej w terminie czternastu (14) dni od zakończenia postępowania konsultacyjnego.

8. Lokalni pracownicy cywilni zatrudnieni w uzgodnionych obiektach i terenach podlegają przepisom sił zbrojnych USA w zakresie utrzymania porządku i bezpieczeństwa publicznego, o ile te przepisy nie są sprzeczne z prawem Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 36

Wykonanie Umowy i rozstrzyganie sporów

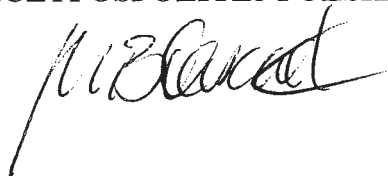
1. Strony lub ich przedstawiciele, o ile to będzie właściwe, zawierają porozumienia wykonawcze w celu wykonywania postanowień niniejszej Umowy.
2. Zgodnie z Artykułami VII i XIII umowy NATO SOFA Strony udzielają sobie wzajemnie, w ramach swoich uprawnień, pomocy w zapobieganiu, wykrywaniu i usuwaniu wszelkich nadużyć regulacji podatkowych i celnych i w zapewnianiu zapłaty należności, podatków i kar wynikających z takich nadużyć.
3. Wszelkie rozbieżności w stanowiskach lub spory dotyczące wykładni lub stosowania niniejszej Umowy są rozstrzygane na najniższym właściwym szczeblu w drodze konsultacji między Stronami lub ich organami wykonawczymi i nie są wnoszone do żadnego krajowego ani międzynarodowego sądu, trybunału lub innego podobnego organu ani przekazywane żadnej stronie trzeciej w celu rozstrzygnięcia.
4. Strony niniejszym ustanawiają Wspólną Komisję w celu ułatwienia wykonania niniejszej Umowy. Wspólna Komisja składa się z przedstawicieli rządowych wyznaczonych przez Strony lub ich przedstawicieli. Możliwie jak najszybciej po wejściu w życie niniejszej Umowy Strony lub ich przedstawiciele powiadamiają się wzajemnie o swoich przedstawicielach zobowiązanych do opracowania zakresu działań Wspólnej Komisji i wyznaczają współprzewodniczących ze swojej strony. Wspólna Komisja określa swoje procedury zgodne z niniejszą Umową i powoduje ustanowienie takich organów pomocniczych i służb administracyjnych, jakie mogą być uznane za właściwe w celu wykonania niniejszej Umowy. Każda Strona ponosi koszty swojego udziału we Wspólnej Komisji.

Artykuł 37 Postanowienia końcowe

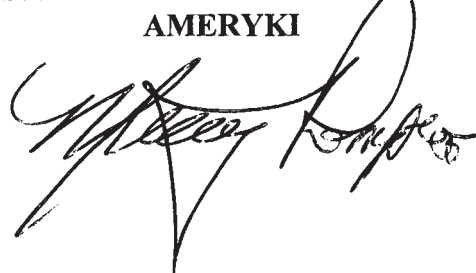
1. Niniejsza Umowa wchodzi w życie zgodnie z prawem wewnętrznym każdej ze Stron w dniu otrzymania późniejszej z notyfikacji na piśmie, przekazanej drogą dyplomatyczną, w których Strony informują się o wypełnieniu wszystkich wewnętrznych procedur niezbędnych do wejścia w życie niniejszej Umowy.
2. Niniejsza Umowa jest zawarta na czas nieokreślony. Może ona być wypowiedziana w drodze pisemnego powiadomienia przez każdą ze Stron o zamiarze wypowiedzenia i w takim wypadku traci moc po upływie dwóch (2) lat od dnia otrzymania noty informującej o wypowiedzeniu.
3. Z chwilą wyjścia w życie, niniejsza Umowa zastępuje Umowę między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki o statusie sił zbrojnych Stanów Zjednoczonych Ameryki na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, sporządzoną w Warszawie, dnia 11 grudnia 2009 roku („umowa SOFA”) oraz Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki dotyczące współpracy, zawarte poprzez wymianę not w Warszawie w dniach 22 czerwca i 15 lipca 2015 roku, ze zmianami („Porozumienie o współpracy”).
4. Wszystkie porozumienia i ustalenia wykonawcze do umowy SOFA i Porozumienia o współpracy pozostają w mocy jako porozumienia lub ustalenia wykonawcze do niniejszej Umowy, w zakresie, w jakim porozumienia lub ustalenia wykonawcze nie są sprzeczne z niniejszą Umową. Strony zgadzają się, że w przypadkach niezgodności z niniejszą Umową, zastosowanie mają postanowienia niniejszej Umowy, a Strony lub ich organy wykonawcze, w zależności od sytuacji, niezwłocznie podejmują działania zmierzające do zmiany lub uzupełnienia takiego porozumienia lub ustalenia wykonawczego w celu zapewnienia zgodności z niniejszą Umową.
5. Niniejsza Umowa może być zmieniana w każdym czasie na mocy wspólnego pisemnego porozumienia Stron. Wszystkie zmiany tego rodzaju wchodzi w życie na warunkach określonych w ustępie 1 niniejszego Artykułu.
6. Aneksy do niniejszej Umowy oraz wszelkie Załączniki do nich stanowią integralną część tej Umowy i mogą być zmienione na mocy pisemnego porozumienia między Stronami lub ich organami wykonawczymi.

Sporządzono w Warszawie, dnia 15 sierpnia 2020 roku w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, w językach polskim i angielskim, przy czym oba teksty są jednakowo autentyczne.

W IMIENIU RZĄDU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

W IMIENIU RZĄDU
STANÓW ZJEDNOCZONYCH
AMERYKI

ANEKS A
Uzgodnione obiekty i tereny

- Baza Sił Powietrznych w Łasku
- Poligon w Drawsku Pomorskim
- Poligon w Żaganiu (w tym Centrum Szkolenia Wojskowego oraz kompleksy wojskowe w Żaganiu, Karlikach, Trzebieniu, Bolesławcu i Świątoszowie)
- Kompleks Wojskowy Skwierzyna
- Baza Sił Powietrznych i Kompleks Wojskowy w Powidzu
- Kompleks Wojskowy Poznań
- Kompleks Wojskowy Lubliniec
- Kompleks Wojskowy Toruń
- Poligon w Orzyszu/Bemowie Piskim
- Baza Sił Powietrznych w Mirosławcu
- Poligon w Ustce
- Poligon w Czarnym
- Poligon w Wędrzynie
- Poligon w Biedrusku
- Poligon w Nowej Dębie
- Lotnisko we Wrocławiu (Wrocław-Strachowice)
- Lotnisko w Krakowie-Balicach (Balice)
- Lotnisko w Katowicach (Pyrzowice)
- Baza Sił Powietrznych w Dęblinie

ANEKS B

Wsparcie dla obecności sił zbrojnych USA

Dążąc do osiągnięcia celów i zasad wyszczególnionych w Preambule niniejszej Umowy oraz Wspólnych Deklaracjach w niej wskazanych, włączając w to że Stany Zjednoczone planują wzmocnić swoją bieżącą obecność wojskową i aby bardziej skutecznie wspierać obecność sił zbrojnych USA na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; oraz

Dostrzegając potrzebę zapewnienia wsparcia infrastrukturalnego i logistycznego, aby wypełnić wymagania sił zbrojnych USA w celu umożliwienia rozmieszczenia i wykorzystania sił zbrojnych USA przybywających do, obecnych na i przemieszczających się przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Strony uzgadniają następujące środki specjalne:

I. Definicje

Dla celów niniejszego Aneksu:

1. „Infrastruktura zapewniana przez Polskę” (zwana dalej „IZPP”) oznacza wkład Rzeczypospolitej Polskiej w budowę, ulepszenie i wyposażenie infrastruktury. IZPP nie ma zastosowania do bazy obrony przeciwrakietowej w Redzikowie i działań w ramach wzmocnionej wysuniętej obecności NATO (eFP).
2. „Wsparcie logistyczne zapewniane przez Polskę” (zwane dalej „WLZPP”) oznacza wkład Rzeczypospolitej Polskiej w spełnienie wymagań logistycznych sił zbrojnych USA na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. WLZPP nie ma zastosowania do bazy obrony przeciwrakietowej w Redzikowie i działań w ramach NATO eFP.

II. Infrastruktura zapewniana przez Polskę (IZPP)

1. Wkład IZPP zapewniany przez Rzeczpospolitą Polską będzie, co do zasady, wkładem rzeczowym. Wkłady pieniężne na potrzeby IZPP są zapewniane przez Rzeczpospolitą Polską amerykańskiemu organowi wykonawczemu z wyprzedzeniem i są przeznaczane na opracowanie pakietów kryteriów projektowych, nadzór projektowy, nadzór nad realizacją budowy oraz w wyjątkowych przypadkach opisanych w niniejszym ustępie. Intencją Stron jest, aby organy wykonawcze współpracowały w implementacji IZPP, w tym w odniesieniu do opisanych wyjątkowych przypadków. Strony wspólnie uznają, że wyjątkowe przypadki dotyczą sytuacji, gdy w konsultacji między organami wykonawczymi:

- (a) amerykański organ wykonawczy ustali, że procedury dotyczące wkładu rzeczowego nie spełniają wymagań sił zbrojnych USA w sytuacji, gdy ze względu na wymagania bezpieczeństwa wykonawcą musi być firma amerykańska lub gdy zamówienie musi być udzielone i wdrożone przez USA;
- (b) amerykański organ wykonawczy ustali, że usunięcie wskazanych niedoskonałości w projekcie lub budowie nie zostało zainicjowane w terminie trzydziestu (30) dni od ich wstępnego zgłoszenia polskiemu organowi wykonawczemu przez amerykański organ wykonawczy; oraz
- (c) organy wykonawcze wspólnie ustalą, że takie rozwiązanie jest bardziej praktyczne lub korzystne ekonomicznie.

W przypadkach dokonania przez amerykański organ wykonawczy ustaleń wskazanych w podpunktach (a) i (b), amerykański organ wykonawczy informuje o nich polski organ wykonawczy w możliwie najkrótszym terminie. We wszystkich wyjątkowych przypadkach, zamówienia są udzielane przez siły zbrojne USA zgodnie z Artykułem 33 niniejszej Umowy. Rzeczpospolita Polska prześle płatności pieniężne za wyjątkowe przypadki amerykańskiemu organowi wykonawczemu w terminie sześćdziesięciu (60) dni od ich wstępnego zgłoszenia polskiemu organowi wykonawczemu. Szczegółowe ustalenia dotyczące wkładów pieniężnych w takich wyjątkowych przypadkach będą przedmiotem konsultacji organów wykonawczych, także w ramach Wspólnej Komisji i jej podkomitetów, zgodnie z ich właściwością. Wkłady pieniężne dokonywane na mocy tego ustępu zostają przekazane amerykańskiemu organowi wykonawczemu w dolarach amerykańskich

2. Rzeczpospolita Polska prześle amerykańskiemu organowi wykonawczemu płatności pieniężne w ramach IZPP na opracowanie pakietów kryteriów projektowych oraz nadzór projektowy i nadzór nad realizacją inwestycji w dolarach amerykańskich nie później niż do 1 marca każdego roku. Termin tych płatności w pierwszym roku kalendarzowym wykonywania niniejszej Umowy zostanie wspólnie określony.

3. Polski organ wykonawczy odpowiada za projektowanie, przyznanie kontraktu, budowę i zarządzanie realizacją projektów IZPP w postaci wkładu rzeczowego. Amerykański organ wykonawczy zatwierdza wszystkie projekty budowlane i dokonywane w nich zmiany, w tym końcowy projekt, w celu zapewnienia, że wszystkie wymagania Stanów Zjednoczonych, w tym wymagania operacyjne USA, są spełnione. Amerykański organ wykonawczy odpowiada za opracowanie pakietów kryteriów projektowych, nadzór projektowy i nadzór nad realizacją budowy. W wyjątkowych przypadkach określonych w paragrafie II ustęp 1 niniejszego Aneksu, amerykański organ wykonawczy odpowiada także za całość projektowania i realizację inwestycji IZPP. IZPP obejmuje wyposażenie, w tym zaopatrzenie dostarczanych obiektów w meble, armaturę i sprzęty. Polskie materiały i usługi są wykorzystywane w największym możliwym zakresie w projektach IZPP, pod warunkiem, że spełniają odpowiednie standardy USA.

4. Polski organ wykonawczy udziela zamówienia na prace budowlane tylko wykonawcom kontraktowym wybranym ze wspólnie ustalonej prekwalfikacyjnej listy uprawnionych wykonawców, wskazanych w oparciu o wspólnie zaakceptowane kryteria kwalifikacji. Polski organ wykonawczy realizuje projekty budowlane zgodnie z odpowiednim harmonogramem określonym podczas prac projektowych.

5. Inwestycje IZPP realizowane w ramach wkładu rzeczowego powinny spełniać standardy i wymagania USA, w tym wymagania operacyjne USA. W ramach zadań wynikających z projektowania i nadzoru nad realizacją budowy, amerykański organ wykonawczy jest uprawniony do przeprowadzania przeglądów projektów w czasie fazy projektowej oraz do przeprowadzania inspekcji budowlanych w realistycznych terminach podczas każdego etapu budowy. Po zakończeniu budowy, organy wykonawcze przeprowadzą wspólną, poprzedzającą przekazanie, inspekcję wszystkich obiektów IZPP zbudowanych w ramach wkładu rzeczowego. Po dokonaniu inspekcji poprzedzającej przekazanie, amerykański organ wykonawczy informuje pisemnie polski organ wykonawczy o wszelkich stwierdzonych usterkach. Polski organ wykonawczy

rozpocznie usuwanie usterek stwierdzonych przez amerykański organ wykonawczy, w terminie trzydziestu (30) dni od daty inspekcji. W przypadku, gdy Rzeczpospolita Polska nie może lub nie zamierza przystąpić do usuwania niedoskonałości przed upływem trzydziesto (30)-dniowego okresu, amerykański organ wykonawczy ma prawo do wykonania napraw z wykorzystaniem członków sił zbrojnych USA albo do udzielenia zamówienia na te naprawy zgodnie z Artykułem 33 niniejszej Umowy. Rzeczpospolita Polska ponosi koszty każdej takiej naprawy, o której została poinformowana pisemnie przez amerykański organ wykonawczy.

6. W terminie trzydziestu (30) dni od dokonania odbioru obiektów powstałych w ramach programu IZPP, zostaje przeprowadzona kontrola projektu i sporządzony pisemny raport. Raport przedstawia stan wszystkich obiektów, ulepszeń i innego mienia. Obiekty IZPP, po dokonaniu końcowego odbioru przez organy wykonawcze, zostają udostępnione celem wykorzystania przez siły zbrojne USA.

7. Lista projektów, określona w Załączniku 1 do niniejszego Aneksu, przedstawia listę projektów, które Rzeczpospolita Polska zbuduje w celu korzystania z nich przez siły zbrojne USA. Organy wykonawcze konsultują się, w razie konieczności, jednak nie rzadziej niż dwa razy do roku, w sprawie implementacji listy projektów, w tym wspólnie ustalonych zmian do tej listy. W wyjątkowych przypadkach, organy wykonawcze konsultują się i przychylnie rozważają uzupełnienia listy projektów, wspierające nagłe wymagania operacyjne sił zbrojnych USA.

8. Organy wykonawcze wspólnie określają priorytety i kalendarz wykonania projektów IZPP w danym uzgodnionym obiekcie i terenie oraz ich harmonogram, w tym realizacji planowania, projektu, nadzoru i budowy obiektów IZPP na następny rok kalendarzowy, jednak nie później niż do 31 lipca poprzedzającego roku kalendarzowego. Ze względu na nagłe lub nieprzewidziane okoliczności, amerykański organ wykonawczy może, w konsultacji z polskim organem wykonawczym, zamienić projekt na inny lub określić odmienne priorytety realizowanych projektów w ramach danego roku budżetowego w Polsce, przy założeniu, że koszt zweryfikowanego projektu jest równy lub niższy niż koszt projektu pierwotnego i że jest to wykonalne. W celu ograniczenia przekroczeń wartości kosztorysowych, opóźnień w budowie i zmian w zakresie każdego z projektów, organy wykonawcze przeprowadzają regularne przeglądy wyżej wymienionych priorytetów i harmonogramu realizacji projektów IZPP.

9. Dodatkowe szczegóły realizacji IZPP mogą być opisane przez organy wykonawcze w odrębnych porozumieniach wykonawczych lub załącznikach do niniejszego Aneksu.

III. Wsparcie logistyczne zapewniane przez Polskę (WLZPP)

1. WLZPP zapewniany przez Rzeczpospolitą Polską jest, co do zasady, wkładem rzeczowym. Wkłady pieniężne na potrzeby WLZPP są zapewniane przez Rzeczpospolitą Polską amerykańskiemu organowi wykonawczemu w wyjątkowych przypadkach opisanych w niniejszym ustępie. Intencją Stron jest, aby organy wykonawcze współpracowały w implementacji WLZPP, w tym w opisanych wyjątkowych przypadkach. Strony wspólnie uznają, że wyjątkowe przypadki dotyczą sytuacji, gdy w ramach konsultacji między organami wykonawczymi:

- (a) amerykański organ wykonawczy ustali, że procedury dotyczące wkładu rzeczowego nie spełniają wymagań sił zbrojnych USA w sytuacji, gdy ze względu na wymagania bezpieczeństwa wykonawcą musi być firma amerykańska lub gdy zamówienie musi być udzielone i wdrożone przez USA;
- (b) amerykański organ wykonawczy ustali, że usunięcie wskazanych niedoskonałości nie zostało zainicjowane w terminie trzydziestu (30) dni od ich wstępnego zgłoszenia polskiemu organowi wykonawczemu przez amerykański organ wykonawczy; oraz
- (c) organy wykonawcze wspólnie określą, że takie rozwiązanie jest bardziej praktyczne lub korzystne ekonomicznie.

W przypadkach dokonania przez amerykański organ wykonawczy ustaleń, wskazanych w podpunktach (a) i (b), amerykański organ wykonawczy informuje o nich polski organ wykonawczy w możliwie najkrótszym terminie. We wszystkich wyjątkowych przypadkach, zamówienia są udzielane przez siły zbrojne USA zgodnie z Artykułem 33 niniejszej Umowy. Płatności pieniężne zostają dokonane w dolarach amerykańskich w terminie sześćdziesięciu (60) dni od wstępnego zgłoszenia polskiemu organowi wykonawczemu.

2. W ramach WLZPP, Rzeczpospolita Polska dostarcza siłom zbrojnym USA – na ich wniosek – w uzgodnionych obiektach i terenach określonych w Aneksie A do mniejszej Umowy, w całości i bez prawa do refundacji przez Stany Zjednoczone, co następuje:

- (a) Wsparcie wszystkich obiektów i infrastruktury oraz wymagań operacyjnych, takich jak:
 - i. Usługi komunalne (w tym prąd, woda, sanitariaty/odbiór i usuwanie śmieci, oczyszczanie ścieków, ogrzewanie, wentylacja i klimatyzacja),
 - ii. Odbiór i usuwanie odpadów przemysłowych, odpadów medycznych i odpadów niebezpiecznych,
 - iii. Usługi utrzymania, remontów i modernizacji obiektów i terenów,
 - iv. Paliwa użytkowe i do obsługi infrastruktury,
 - v. Usługi zakwaterowania,
 - vi. Usługi żywieniowe,
 - vii. Usługi pralnicze i porządkowe,
 - viii. Lokalne usługi transportowe w rejonie jednostek wojskowych,
 - ix. Usługi dystrybucji paliw,
 - x. Usługi magazynowania, w tym magazynowania amunicji i paliwa,
 - xi. Usługi pożarnicze, medyczne poziomu 1 i inne w ramach nagłych wypadków,
 - xii. Ochrona i obrona obiektów, oraz
 - xiii. Montaż i utrzymanie infrastruktury telekomunikacyjnej;
- (b) Usługi składowania i utrzymania wojennych rezerw materiałowych i sprzętu;
- (c) Siedemdziesiąt pięć (75) procent kosztów paliw, w tym paliwa lotniczego i na potrzeby transportu kołowego do poziomu ustalanego co najmniej raz do roku, w konsultacjach pomiędzy organami wykonawczymi (co do zasady będzie to poziom odpowiadający rocznemu zestawieniu wymagań zgłaszanych przez

amerykański organ wykonawczy zgodnie z poniższym ustępem 3) i pięćdziesiąt (50) procent kosztu paliw przewożących ustalony poziom; oraz

- (d) inne kategorie wsparcia logistycznego, wspólnie określone przez organy wykonawcze.

Rzeczpospolita Polska zapewnia miejscowych pracowników oraz sprzęt, w tym wynajem sprzętu, w celu realizacji wymagań sił zbrojnych USA opisanych w tym ustępie. Polskie materiały i usługi są wykorzystywane w największym możliwym zakresie w ramach WLZPP, pod warunkiem, że spełniają odpowiednie amerykańskie wymogi i standardy.

3. Na podstawie uzgodnionych wspólnie procedur, wnioski o WLZPP powinny być kierowane do polskiego organu wykonawczego poprzez złożenie zestawienia wymagań dla każdego z uzgodnionych obiektów i terenów. Amerykański organ wykonawczy może także złożyć takie zestawienie wymagań w przypadku wystąpienia nieprzewidzianych okoliczności lub nagłych wymagań operacyjnych.

4. Usługi WLZPP spełniają standardy i wymagania USA, w tym wymagania operacyjne USA. W przypadku, gdy Rzeczpospolita Polska nie może zapewnić WLZPP spełniającego standardy lub wymagania, oraz po przekazaniu powiadomienia polskiemu organowi wykonawczemu, organy wykonawcze konsultują się w celu określenia mechanizmu płatności, w tym zapewnienia funduszy przez Rzeczpospolitą Polską dla amerykańskiego organu wykonawczego, umożliwiających siłom zbrojnym USA lub wykonawcom kontraktowym USA zapewnienie lub zakup wyposażenia, dostaw i usług logistycznych.

5. Polski organ wykonawczy udziela zamówienia na WLZPP realizowane w formie wkładu rzeczowego tylko wykonawcom kontraktowym wybranym ze wspólnie ustalonej prekwalitykacyjnej listy uprawnionych wykonawców, wskazanych w oparciu o wspólnie zaakceptowane kryteria kwalifikacji.

6. Organы wykonawcze konsultują się gdy będzie to potrzebne, jednak nie rzadziej niż dwa razy do roku, w sprawie implementacji usług WLZPP, w tym wszystkich wspólnie określonych zmian do zakresu WLZPP określonego w paragrafie III ustęp 2 niniejszego Aneksu.

7. Dodatkowe szczegóły realizacji WLZPP mogą być opisane przez organy wykonawcze w odrębnych porozumieniach wykonawczych lub załącznikach do niniejszego Aneksu.

ZAŁĄCZNIK 1
DO
ANEKSU B
Lista projektów infrastrukturalnych zapewnianych przez Polskę

Kompleks wojskowy w Poznaniu

(Komponenty dowódcze sił zbrojnych USA)

1. Obiekt kierowania i dowodzenia (C2)
2. Obiekt systemów informatycznych wraz z sieciami teleinformatycznymi
3. Zwiększenie możliwości kwaterunkowych [pojemność do 700 osób]
4. Stołówka [pojemność do 700 osób]
5. Renowacja budynku warsztatowego oraz parking

Poligon w Drawsku Pomorskim

(Centrum Szkolenia Bojowego i miejsce wsparcia)

1. Miejsce stacjonowania wojsk [pojemność do 3600 osób]
2. Obiekt systemów informatycznych wraz z sieciami teleinformatycznymi
3. Obiekty Centrum Szkolenia Bojowego

Lotnisko we Wrocławiu (Wrocław-Strachowice)

(Lotnicza baza załadunkowo-rozładunkowa (APOD) Sił Zbrojnych USA - Główna Baza Operacyjna)

1. Płyta postojowa APOD [pojemność 4 x samolot C-5]
2. Drogi kołowania do płyty postojowej APOD
3. Płaszczyzna przeładunku materiałów niebezpiecznych / teren przeładunku / przetrzymywania amunicji [możliwość wsparcia dla 1 x samolotu C-5; w tym pojemność do 70 tysięcy funtów równoważnika materiałów wybuchowych (NEW)]
4. Obiekty Portu Przeładunkowego (Cargo i przeładunek materiałów)
5. Terminal pasażerski
6. Tymczasowe miejsce zakwaterowania [pojemność do 550 osób]
7. Bocznica i przedłużenie linii kolejowej
8. Modernizacja systemu ochrony antyterrorystycznej oraz ochrony obiektu – teren APOD
9. Stołówka [pojemność do 450 osób]
10. Obiekt sypialny i pralnia [pojemność do 450 osób]
11. Przychodnia medyczna/dentystyczna
12. Centrum sportowe
13. Poczta
14. Obiekt administracyjny
15. Magazyn broni
16. Infrastruktura telekomunikacyjna
17. Warsztat remontowy pojazdów/Parking

Baza sił powietrznych w Łasku*(Bezzałogowe statki powietrzne (RPA) sił zbrojnych USA - Główna Baza Operacyjna)*

1. Płyta postojowa dla bezzałogowych statków powietrznych [pojemność do 12 bezzałogowych statków powietrznych]
2. Hangary dla bezzałogowych statków powietrznych [pojemność do 12 bezzałogowych statków powietrznych]
3. Łączące drogi kołowania [do płyty postojowej dla bezzałogowych statków powietrznych i hangarów]
4. Stanowiska kierowania bezzałogowych statków powietrznych
5. Miejsca składowania amunicji [4,2 miliona funtów NEW]
6. Miejsce przetrzymywania amunicji [pojemność do 30 tysięcy funtów NEW]
7. Płaszczyzna przeładunku materiałów niebezpiecznych [możliwość wsparcia dla 1 x samolot C-5; w tym pojemność do 30 tysięcy funtów NEW]
8. Tymczasowe miejsce zakwaterowania [pojemność do 550 osób]
9. Główny obiekt administracyjny
10. Przychodnia medyczna/dentystyczna
11. Magazyn broni
12. Obiekt operacyjny dla Eskadry Bezzałogowych Statków Powietrznych
13. Poczta
14. Stołówka [pojemność do 450 osób]
15. Obiekt sypialny i pralnia [pojemność do 450 osób]
16. Modernizacja systemu ochrony antyterrorystycznej oraz ochrony obiektu
17. Naziemne sieci komunikacyjne i zabezpieczenie wymiany danych
18. Infrastruktura telekomunikacyjna
19. Parking

Kompleks wojskowy i baza sił powietrznych w Powidzu*(Baza sił lotniczych, wsparcia logistycznego, operacji specjalnych oraz obrony powietrznej sił zbrojnych USA)*

1. Obiekty składowania amunicji [31 krytych ziemią magazynów – pojemność 12,4 miliona funtów NEW]
2. Duży magazyn paliw oraz obiekt dystrybucji paliw [1,5 miliona galonów pojemności z systemem zaopatrzenia w paliwo o pojemności 800 tysięcy galonów]
3. Obiekt systemów informatycznych wraz z sieciami teleinformatycznymi
4. Obiekty mobilnego systemu bazy lotniczej (DABS)
5. Obiekt zabezpieczenia kierowania i dowodzenia (C2) misją wojsk specjalnych na poziomie dowództwa batalionu
6. Koszarowce – 6 budynków [zakwaterowanie do 2400 osób]
7. Stołówki – 2 [pojemność do 1428 osób każda]
8. Kompleks Dowodzenia Misją [1 x dowództwo poziomu brygady, 4 x dowództwa poziomu batalionu]
9. Przychodnia medyczna /dentystyczna

10. Wsparcie zabezpieczenia operacji logistycznych, warsztat i parking
11. Płyta postojowa dla śmigłowców, parking, myjnia, i punkt tankowania [pojemność do 51 statków powietrznych]
12. Hangary obsługowe dla śmigłowców [pojemność do 51 statków powietrznych]
13. Parking i warsztat obsługi naziemnej dla śmigłowców
14. Obiekt dowodzenia artylerii obrony przeciwlotniczej [poziom batalionu]

Kompleks wojskowy w Lublińcu

(Baza operacyjna wojsk specjalnych USA)

1. Obiekt operacyjny wojsk specjalnych [poziom kompanii]

Poligon w Żaganii oraz kompleksy wojskowe w Toruniu i Skwierzynie

(Baza Pancерnej Brygadowej Grupy Bojowej sił zbrojnych USA)

1. Miejsce stacjonowania wojsk (Świętoszów, Trzebień, Pstrąże) [pojemność do 4800 osób]
2. Bocznicą i przedłużenie linii kolejowej (Świętoszów) [3 rozjazdy, 1 tor bocznicowy]
3. Magazyn paliw oraz obiekt dystrybucji paliw (Świętoszów) [o pojemności 1 miliona galonów z systemem zaopatrzenia w paliwo o pojemności 800 tysięcy galonów]
4. Kompleks brygadowy [1 x dowództwo poziomu brygady, 7 x dowództwa poziomu batalionu]
5. Koszarowce [pojemność do 4800 osób]
6. Stołówki [pojemność do 4800 osób]
7. Obiekty operacyjne dla kompanii – 37
8. Obiekty remontowe pojazdów naziemnych – 7
9. Obiekty parkingowe – 7
10. Magazyn batalionu wsparcia brygady
11. Przychodnia medyczna/dentystyczna
12. Kompleks obiektów wsparcia
13. Obiekt systemów informatycznych wraz z sieciami teleinformatycznymi
14. Koszary szkoleniowe i obiekt stołwkowy (Toruń) [pojemność do 430 osób]

Lotnisko w Krakowie–Balicach (Balice)

(APOD sił zbrojnych USA - Dodatkowa Baza Operacyjna)

1. Pas startowy [możliwość przyjęcia samolotu C-5]
2. Płyta postojowa [możliwość wsparcia dla 2 x samolot C-5]
3. Łączące drogi kołowania
4. Obiekty portu lotniczego (Cargo i przeładunek materiałów)
5. Terminal / strefa pasażerska
6. Tymczasowe miejsce zakwaterowania [pojemność do 550 osób]
7. Bocznicą i przedłużenie linii kolejowej
8. Modernizacja systemu ochrony antyterrorystycznej oraz ochrony obiektu

9. Płaszczyzna przeładunku materiałów niebezpiecznych / teren przeładunku / przetrzymywania amunicji
[możliwość wsparcia dla 1 x samolot C-5; w tym pojemność do 30 tysięcy funtów NEW z uwzględnieniem ograniczeń lokalizacji]

Lotnisko w Katowicach (Pyrzowicach)

(APOD sił zbrojnych USA - Dodatkowa Baza Operacyjna)

1. Płyta postojowa [możliwość przyjęcia 2 x samolot C-5]
2. Łączące drogi kołowania
3. Obiekty Portu Lotniczego (Cargo i przeładunek materiałów)
4. Terminal pasażerski
5. Tymczasowe miejsce zakwaterowania [pojemność do 550 osób]
6. Bocznica i przedłużenie linii kolejowej
7. Modernizacja systemu ochrony antyterrorystycznej oraz ochrony obiektu
8. Płaszczyzna przeładunku materiałów niebezpiecznych / teren przeładunku / przetrzymywania amunicji [możliwość wsparcia dla 1 x samolot C-5; w tym pojemność do 30 tysięcy funtów NEW]

Lotnisko w Miroslawcu

(RPA sił zbrojnych USA - Dodatkowa Baza Operacyjna)

1. Schrony dla bezzałogowych statków powietrznych
[pojemność do 12 bezzałogowych statków powietrznych]
2. Stanowiska kierowania bezzałogowych statków powietrznych
3. Modernizacja systemu ochrony antyterrorystycznej oraz ochrony obiektu
4. Naziemne sieci telekomunikacyjne i zabezpieczenie wymiany danych
5. Infrastruktura telekomunikacyjna
6. Miejsca przetrzymywania amunicji [pojemność do 30 tysięcy funtów NEW]
7. Miejsca składowania amunicji [pojemność do 200 tysięcy funtów NEW]
8. Płaszczyzna przeładunku materiałów niebezpiecznych
[możliwość wsparcia dla 1 x samolot C-5; w tym pojemność do 30 tysięcy funtów NEW]
9. Tymczasowe miejsce zakwaterowania [pojemność do 550 osób]
10. Obiekt operacyjny eskadry bezzałogowych statków powietrznych
11. Magazyn broni
12. Centrum sportowe

Baza sił powietrznych w Dęblinie

(RPA sił zbrojnych USA - Dodatkowa Baza Operacyjna)

1. Obiekt operacyjny eskadry bezzałogowych statków powietrznych
2. Płyta postojowa bezzałogowych statków powietrznych
[pojemność do 12 bezzałogowych statków powietrznych]
3. Równoległe i łączące drogi kołowania [do płyt postojowych i schronów bezzałogowych statków powietrznych]

4. Schrony dla bezzałogowych statków powietrznych [pojemność do 12 bezzałogowych statków powietrznych]
5. Stanowiska kierowania bezzałogowych statków powietrznych
6. Modernizacja systemu ochrony antyterrorystycznej oraz ochrony obiektu
7. Naziemne sieci telekomunikacyjne i zabezpieczenie wymiany danych
8. Infrastruktura telekomunikacyjna
9. Miejsca przetrzymywania amunicji [pojemność do 30 tysięcy funtów NEW]
10. Miejsca składowania amunicji [pojemność do 25 tysięcy funtów NEW z uwzględnieniem ograniczeń lokalizacji]
11. Płaszczyzna przeładunku materiałów niebezpiecznych [możliwość wsparcia dla 1 x samolot C-5, w tym pojemność do 30 tysięcy funtów NEW]
12. Tymczasowe miejsce zakwaterowania [pojemność do 550 osób]

**AGREEMENT
BETWEEN
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF POLAND
AND
THE GOVERNMENT OF THE UNITED STATES OF AMERICA
ON ENHANCED DEFENSE COOPERATION**

TABLE OF CONTENTS

Preamble	
Article 1	Purpose and Scope
Article 2	Definitions
Article 3	Use of Agreed Facilities and Areas
Article 4	Property Ownership
Article 5	Support to U.S. Forces' Presence
Article 6	Prepositioned Materiel
Article 7	Uniforms
Article 8	Weapons
Article 9	Entry, Stay, and Departure of Personnel
Article 10	Professional Licenses
Article 11	Motor Vehicles
Article 12	Driving Licenses
Article 13	Movement of Aircraft, Vessels, and Vehicles
Article 14	Criminal Jurisdiction
Article 15	Determination of Criminal Jurisdiction in Official Duty Cases
Article 16	Detention, Control, and Access
Article 17	Discipline
Article 18	Claims
Article 19	Official Tax Exemptions
Article 20	Personal Tax Exemptions
Article 21	Importation and Exportation for Official Purposes
Article 22	Personal Importation and Exportation
Article 23	Customs Procedures
Article 24	Military Service Support Activities
Article 25	Financial Institutions
Article 26	Military Postal Services
Article 27	Telecommunications
Article 28	Logistics Support and Utilities
Article 29	Currency
Article 30	Security
Article 31	Environment and Safety
Article 32	Healthcare
Article 33	Contracting Procedures
Article 34	Status of Contractors
Article 35	Labor
Article 36	Implementation and Dispute Settlement
Article 37	Final Provisions
Annex A	Agreed Facilities and Areas
Annex B	Support to U.S. Forces' Presence
Appendix 1 to Annex B	List of Polish–Provided Infrastructure Projects

Preamble

The Government of the Republic of Poland and the Government of the United States of America (the “United States”), hereinafter referred to collectively as “the Parties” and individually as a “Party”;

Acknowledging that current and emerging security challenges have regional and global implications and affect the vital interests of the Parties;

Considering that strengthening of mutual cooperation in the area of defense will greatly enhance the existing relations between the Republic of Poland and the United States and their respective security commitments;

Being determined to develop their individual and collective capacity to resist armed attacks and deter, counter, and defend against any aggressor, having particular regard to the Charter of the United Nations, done at San Francisco on June 26, 1945, and the North Atlantic Treaty, done at Washington on April 4, 1949, and the preservation of international peace and security;

Considering that, by arrangement between the Republic of Poland and the United States, U.S. forces, dependents, and U.S. contractors may be present in the territory of the Republic of Poland;

Bearing in mind that the presence of U.S. forces, dependents, and U.S. contractors in the territory of the Republic of Poland under this Agreement is with the consent of the Republic of Poland and with full respect for laws of the Republic of Poland;

Acknowledging the Declaration Safeguarding Freedom, Building Prosperity Through Poland - United States Strategic Partnership, adopted on September 18, 2018, in Washington, D.C., the Joint Declaration on Defense Cooperation Regarding United States Force Posture in the Republic of Poland, signed June 12, 2019, and the Joint Declaration on Advancing Defense Cooperation, signed September 23, 2019;

Desiring to share the responsibility for supporting those U.S. forces that may be present in the territory of the Republic of Poland in an equitable and sustainable manner;

Recognizing the applicability of the Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty Regarding the Status of their Forces, done at London June 19, 1951, hereinafter, “the NATO SOFA,” and intending to supplement the provisions thereof;

Recognizing the Acquisition and Cross Servicing Agreement Between the Minister of National Defence of the Republic of Poland and the Department of Defense of the United States of America, signed at Warsaw November 28, 2012 and at Stuttgart December 3, 2012, (the “ACSA”); and

Referring to the provisions of the Agreement between the Government of the Republic of Poland and the Government of the United States of America Concerning Security Measures for the Protection of Classified Information in the Military Sphere, signed at Warsaw March 8, 2007;

Have agreed as follows:

Article 1

Purpose and Scope

1. This Agreement, in accordance with each Party's national laws, regulations, and applicable international obligations, is intended to promote:
 - a. The mutual prioritization of cooperation between the Parties in defense related matters, including bilaterally and in the framework of NATO in pursuit of the principles and objectives set forth in the Preamble of this Agreement;
 - b. Improving the Parties' ability to fulfill their commitments to the security and defense of each other;
 - c. Regular consultation on threats and challenges to international peace and security;
 - d. The exchange of information and experiences regarding strategic defense and security issues; and
 - e. An enhanced relationship on capability development, defense planning, military training, technology, equipment, and support matters.
2. This Agreement supplements the NATO SOFA and further defines the status of, and terms and conditions governing the presence of, U.S. forces, including members of the force and the civilian component, and dependents in the territory of the Republic of Poland. This Agreement, in specific situations indicated herein, also defines the status of, and terms and conditions governing the presence of, U.S. contractors and U.S. contractor employees in the territory of the Republic of Poland in connection with the provision of goods and services to U.S. forces.
3. The Parties' respective obligations under this Agreement and any implementing agreements or arrangements are without prejudice to each Party's sovereignty over its territory and their respective forces, and each Party's right of self-defense, consistent with international law.
4. For matters not covered by this Agreement, the relevant provisions of the NATO SOFA, if any, shall apply.

Article 2 Definitions

For the purpose of this Agreement, the expression:

a. "U.S. forces" shall mean the entity comprising the members of the force and civilian component, and all property, equipment, and materiel of the U.S. Armed Forces, including official U.S. information, present in the territory of the Republic of Poland.

b. "force" shall have the same meaning as in Article I, Paragraph 1(a), of the NATO SOFA.

c. "civilian component" shall mean persons referred to in Article I, Paragraph 1(b), of the NATO SOFA, and also shall include:

(i) U.S. nationals who are employed by the United States and who are serving with U.S. forces;

(ii) employees of non-Polish, non-commercial organizations who are nationals of or ordinarily resident in the territory of the United States and who are not ordinarily resident in the territory of the Republic of Poland, and who solely for the purpose of contributing to the welfare, morale, or education of U.S. forces, are accompanying those forces in the territory of the Republic of Poland; and

(iii) dependents employed by U.S. forces, including for the purposes of the military service activities contemplated in Articles 24, 25, and 26 of this Agreement, and by the non-commercial organizations referred to in this Paragraph.

For the purposes of Article 14 of this Agreement, "civilian component" shall not include citizens solely of the Republic of Poland or persons ordinarily resident in territory of the Republic of Poland. For the purposes of Article 18 of this Agreement, "civilian component" shall not include the persons referred to in Subparagraph (ii) above.

d. "dependent" shall mean a person referred to in Article I, Paragraph 1(c), of the NATO SOFA as well as a person who for legal, financial, or health reasons is dependent upon a member of the force or the civilian component, is supported by him/her, who resides with such member, and who is present in the territory of the Republic of Poland with the consent of U.S. forces.

e. "contractor" shall mean a natural person who is not a member of the force or the civilian component, a legal person, or other entity with legal capacity, who provides goods or services to U.S. forces on the basis of a contract or subcontract with or for U.S. forces.

f. "U.S. contractor" shall mean a natural person who is not a citizen of nor ordinarily resident in the territory of the Republic of Poland or a legal person who is not registered in the territory of the Republic of Poland, and is present in the territory of the Republic of Poland to provide goods and services to U.S. forces under a contract with or for U.S. forces.

- g. “U.S. contractor employee” shall mean a natural person who is not a citizen of nor ordinarily resident in the territory of the Republic of Poland, who is in an employment relationship with a U.S. contractor and working in the territory of the Republic of Poland in connection with a contract or subcontract to provide goods or services to U.S. forces.
- h. “local civilian employee” shall mean a person who is not a member of the force or the civilian component, authorized to stay in the territory of the Republic of Poland and to be employed in accordance with Article 35 of this Agreement.
- i. “agreed facilities and areas” shall mean areas, facilities, buildings, or structures in the territory of the Republic of Poland, owned or managed by the Republic of Poland, and used by U.S. forces with the consent of the Republic of Poland. In accordance with Article 3 of this Agreement, and with full respect for the Polish command of the agreed facilities and areas and for portions designated by the Republic of Poland for its exclusive use, agreed facilities and areas are to be for joint use except for any portions thereof specifically designated by the Parties or their Executive Agents for the exclusive use of U.S. forces. Agreed facilities and areas are set forth in Annex A to this Agreement. The Parties or their Executive Agents may designate additional agreed facilities and areas in the future.
- j. “classified information” shall mean information that is generated by or for the Ministry of National Defense of the Republic of Poland, or the Department of Defense of the United States of America (in the United States referred to as “Classified Military Information”), or that is under their jurisdiction or control, and that requires protection according to the internal laws and regulations of the Parties and the provisions of this Agreement. Classified information may be in oral, visual, electronic, or documentary form, or any other form including equipment or technology.
- k. “Executive Agent” shall mean the Minister of National Defense for the Republic of Poland and the Department of Defense for the United States, or their respective designees.

Article 3

Use of Agreed Facilities and Areas

1. Recognizing the mutual benefit of the presence of U.S. forces in the territory of the Republic of Poland in the framework of common defense efforts, the Republic of Poland shall furnish, without rental or similar costs to U.S. forces, agreed facilities and areas, including agreed facilities and areas jointly used by U.S. forces and the Armed Forces of the Republic of Poland, in accordance with specific agreements concluded between the two Parties, and with due regard for operational and security concerns. Unless otherwise agreed, U.S. forces shall pay their proportionate share of all necessary operations and maintenance expenses associated with their use of agreed facilities and areas.
2. With full respect for the sovereignty and laws of the Republic of Poland, including its international legal obligations, and with consultation and consideration of the views of the Parties, U.S. forces, U.S. contractors, U.S. contractor employees, local civilian employees of U.S. forces, dependents, and vehicles, vessels, and aircraft operated by or for U.S. forces are authorized unimpeded access to and use of agreed facilities and areas for visits; training; exercises; maneuvers; transit; support and related activities; refueling of aircraft; bunkering of vessels; landing and recovery of aircraft; temporary maintenance of vehicles, vessels, and aircraft; accommodation of personnel; communications; staging and deploying of forces and materiel; pre-positioning of equipment, supplies, and materiel; security assistance and cooperation activities; joint and combined training activities; humanitarian and disaster relief activities; contingency operations; construction in support of mutually agreed activities; and such other purposes as the Parties or their Executive Agents may agree, including those undertaken in the framework of the North Atlantic Treaty. Training and exercises shall be coordinated and deconflicted, as necessary, between the Executive Agents.
3. The Republic of Poland authorizes U.S. forces to control entry to those agreed facilities and areas, or any portions thereof, that have been provided for exclusive use by U.S. forces. The Executive Agents shall coordinate regarding entry procedures for agreed facilities and areas jointly used by U.S. forces and the Armed Forces of the Republic of Poland, for purposes of safety and security.
4. When requested, in connection with exercises and other activities outside of agreed facilities and areas, the Polish Executive Agent shall, insofar as possible and with due regard to public safety, assist U.S. forces and U.S. contractors in attaining temporary access to and use of:
 - (a) Land and facilities owned by the State Treasury (including roads, ports, railways, waterways, and airfields) that are not part of agreed facilities and areas;
 - (b) Land and facilities owned by municipalities; and
 - (c) Private land and facilities.

Such assistance shall be without cost to U.S. forces or U.S. contractors.

5. The Polish Executive Agent shall be responsible for obtaining all authorizations and permits required by the law of the Republic of Poland, to the maximum extent possible. The U.S. Executive Agent shall assist the Polish Executive Agent by expeditiously providing, upon request, releasable, relevant, existing information, documentation, and technical studies, as appropriate. There shall be no charge to the United States for such authorizations and permits.
6. U.S. forces and contractors may undertake construction activities on, and make alterations and improvements to, agreed facilities and areas in furtherance of the activities and purposes set forth in this Article. U.S. forces shall cooperate with the Polish Executive Agent on issues regarding such construction activities, alterations, and improvements based on the Parties' shared intent that the technical requirements and construction standards, including construction site safety standards, of any such projects undertaken by or on behalf of U.S. forces should be consistent with the requirements and standards of both Parties. Towards this end, the preceding provisions of this Paragraph shall be implemented in accordance with mutually determined procedures, which may be described in an implementing arrangement, as appropriate. U.S. forces may carry out such construction activities, alterations, and improvements with members of the force. The U.S. Executive Agent shall provide the Polish Executive Agent the necessary technical information regarding construction to effect such cooperation. The Parties recognize that Polish laws concerning zoning plans, construction, as well as to other activities enabling construction, do not apply to activities undertaken by, or on behalf of, U.S. forces.
7. The Parties shall cooperate on long-term planning regarding the use and development of the agreed facilities and areas as well as areas surrounding agreed facilities and areas to ensure the implementation of this Agreement over the long term.
8. At the time any facility or area or portion thereof is returned to the Republic of Poland by the United States, the United States shall turn over to the Polish Executive Agent existing documentation including "as built" drawings, operations and maintenance manuals, instructions, and any warranties that remain in force.
9. The United States may construct temporary or contingency facilities. The term "temporary or contingency facilities" refers to facilities that are not permanent in nature, and are intended to be used only for the time needed to accomplish the temporary limited purpose for which they were constructed. For the purposes of Article 4 of this Agreement, such facilities shall be treated as relocatable structures, and shall be removed by the United States after conclusion of the temporary need or contingency, unless the Executive Agents agree that it is beneficial to leave them in place for a further period. In appropriate cases, the United States may request an expedited coordination and consultation process. If an expedited process is requested, U.S. forces shall not proceed with the construction over objection by the Polish Executive Agent; however, should no formal objection be lodged by the Polish Executive Agent within fifteen (15) days of receipt from the U.S. Executive Agent of relevant and releasable documents in the possession of the United States, the construction may proceed as planned.

10. Where buildings or other construction are constructed or developed for exclusive use by U.S. forces, such construction or development, and operations and maintenance costs therefor, shall be the responsibility of the United States unless otherwise agreed.

11. Where buildings or other construction are constructed or developed for joint use, such construction or development, and operations and maintenance costs therefor, shall be shared by the Parties on the basis of proportionate use unless otherwise agreed.

Article 4

Property Ownership

1. All agreed facilities and areas including buildings, non-relocatable structures, and assemblies connected to the soil in agreed facilities and areas, including those used, altered, or improved by U.S. forces, remain the property of the Republic of Poland. All such structures constructed by U.S. forces become the property of the Republic of Poland, once constructed, and U.S. forces are authorized to modify such structures, and to use them until no longer needed by U.S. forces. U.S. forces shall notify the competent authorities of the Republic of Poland when an agreed facility or area, or any portion thereof, is no longer needed.
2. U.S. forces shall return as the sole and unencumbered property of the Republic of Poland any agreed facility or area, or any portion thereof, including buildings, non-relocatable structures, and assemblies constructed by U.S. forces once no longer needed by U.S. forces. The Parties or their Executive Agents shall consult regarding the terms of return of any agreed facility or area, including compensation for the residual value, if any, of improvements or construction.
3. U.S. forces and U.S. contractors shall retain title to all equipment, materiel, supplies, relocatable structures, other movable property, and fixtures they have installed, imported into, or acquired within the territory of the Republic of Poland in connection with this Agreement.
4. The Parties may consult regarding the possible transfer or purchase of equipment determined to be excess, as may be authorized by U.S. law and regulations.

Article 5
Support to U.S. Forces' Presence

The Parties, acknowledging the fact that the presence of U.S. forces in the territory of the Republic of Poland strengthens NATO's deterrence efforts, defense of the United States, and the commitment of the United States to the security and defense of the Republic of Poland, agree to the special measures regarding the enduring presence of U.S. forces in the territory of the Republic of Poland described in Annex B.

Article 6
Prepositioned Materiel

1. U.S. forces shall be authorized to transport, preposition, and store property, equipment, supplies, and materiel (“prepositioned materiel”) at all agreed facilities and areas within the territory of the Republic of Poland, whether designated now or in the future. U.S. forces shall have exclusive control over prepositioned materiel present or stored in the territory of the Republic of Poland and shall have the unrestricted right to remove such items from the territory of the Republic of Poland. U.S. forces shall notify, in advance, the Polish Armed Forces regarding prepositioning activities, including the types, quantities, and delivery schedules of prepositioned materiel that U.S. forces intend to transport or store in the territory of the Republic of Poland, as well as regarding U.S. contractors who will make such deliveries.
2. The Executive Agents shall consult regarding prepositioning activities.

Article 7
Uniforms

During their stay in the territory of the Republic of Poland, members of the force should, as a rule, wear uniforms when performing their official duties.

Article 8 Weapons

1. Members of the force may possess and carry service arms in accordance with the law of the United States, if they are authorized to do so by their orders in performance of their official duties.
2. Members of the civilian component may possess and carry service arms in accordance with the law of the United States when performing their official duties in agreed facilities and areas. Subject to arrangements with the Polish Executive Agent, members of the civilian component may possess and carry service arms in accordance with the law of the United States when performing their official duties outside agreed facilities and areas.
3. With regard to the storage of arms and munitions on agreed facilities and areas, U.S. forces shall apply their own law and regulations. Arms and ammunition may be stored outside agreed facilities and areas in accordance with standard operating procedures.
4. The importation, exportation, possession, trade, and services related to private arms and ammunition in the territory of the Republic of Poland shall be regulated by the law of the Republic of Poland. For the purposes of this Article, the expression “services related to private arms and ammunition” means the conduct of economic activity to repair or produce substantial components of the weapons, modify weapons, or produce ammunition, as well as services that are provided for educational, sport, or leisure purposes, and that include, in particular, maintenance of shooting ranges, hunting, or training activities.

Article 9

Entry, Stay, and Departure of Personnel

1. The Republic of Poland waives its authority under Article III, Paragraph 2(b), of the NATO SOFA to require countersignature of movement orders.
2. Entry and stay of members of the force in the territory of the Republic of Poland shall be subject to the provisions of Article III, Paragraphs 1 and 2, of the NATO SOFA.
3. Members of the civilian component, dependents, U.S. contractors, and U.S. contractor employees staying in the territory of the Republic of Poland shall possess a valid U.S. Department of Defense identification card, certificate, or letter of authorization, issued by the relevant U.S. authorities, confirming their status as members of the civilian component, dependents, U.S. contractors, or U.S. contractor employees, and a valid passport. The identification card, certificate, or letter of authorization shall entitle the aforementioned persons to enter and stay in the territory of the Republic of Poland without a visa, provided they possess a valid passport. Border stamps shall not be placed in the passports of these persons. During their stay in the territory of the Republic of Poland, these persons shall not be subject to the provisions concerning registration and control of foreigners, nor shall they be considered as acquiring any right to permanent residence in the territory of the Republic of Poland.
4. During their stay in the territory of the Republic of Poland, the persons referred to in Paragraph 3 of this Article shall be obliged to present a valid passport and either the identification card, certificate, or letter of authorization upon request by the authorities of the Republic of Poland. The United States shall provide, upon entry into force of this Agreement, representative visual depictions of identification cards, certificates, and letters of authorization to the Polish Executive Agent.
5. The principles stipulated in Paragraphs 2 through 4 of this Article shall apply exclusively to the entry and stay in the territory of the Republic of Poland and do not apply to principles of entry and stay in the territory of other states.
6. Should a member of the force or the civilian component die or leave the territory of the Republic of Poland due to professional transfer, the dependents of such member, while present in the territory of the Republic of Poland, shall continue to enjoy the status of a dependent under this Agreement for a period of ninety (90) days after such death or transfer. In cases where dependents had been enrolled in education facilities in the territory of the Republic of Poland prior to the member's death or transfer, the member's family members shall continue to enjoy the status of dependents for a period of ninety (90) days counted from the date of graduation or termination of the current school or academic year.
7. Subject to Article III, Paragraph 5, of the NATO SOFA, in the event of a threat to security or public order of the Republic of Poland posed by members of the force or the civilian component, the competent U.S. authorities shall, at the written request of the competent authorities of the Republic of Poland, remove such persons from the territory of the Republic of Poland.

Article 10
Professional Licenses

The Republic of Poland shall not require members of the U.S. forces, U.S. contractors, or U.S. contractor employees to obtain professional licenses issued by the Republic of Poland in relation to the provision of services provided as part of their official or contractual duties to U.S. forces, dependents, U.S. contractors, U.S. contractor employees, or other persons as mutually agreed.

Article 11

Motor Vehicles

1. The authorities of the Republic of Poland shall honor the registration and licensing by U.S. military and civilian authorities of motor vehicles and trailers of U.S. forces, U.S. contractors, U.S. contractor employees, members of the force and the civilian component, and dependents. Non-tactical vehicles (defined as such by U.S. forces) and trailers may be driven in the territory of the Republic of Poland for the duration of their temporary stay, provided that they are equipped with registration plates with registration numbers and the driver has on his/her person or in the vehicle a document issued by the competent authorities that confirms the registration of the vehicle and a valid technical inspection. Tactical vehicles (defined as such by U.S. forces) do not require registration plates, but shall have appropriate markings and documentation.
2. Upon the request of U.S. forces authorities, appropriate authorities of the Republic of Poland shall register and issue, without charge or additional technical inspection, Polish registration plates and registration certificates for U.S. forces' official, non-tactical vehicles, and for private vehicles of the members of the force and the civilian component, and dependents, in accordance with mutually determined procedures. Vehicles of U.S. contractors and U.S. contractor employees also may be registered by the appropriate authorities of the Republic of Poland by the same method. Registration plates issued for private motor vehicles pursuant to this Paragraph shall be indistinguishable from those ordinarily issued by the authorities of the Republic of Poland for the operation of private motor vehicles.
3. U.S. forces authorities shall provide regularly for the safety of any motor vehicles and trailers registered and licensed by them or used by U.S. forces in the territory of the Republic of Poland.
4. It is the duty of members of the force and the civilian component, U.S. contractors, U.S. contractor employees, and dependents to maintain adequate safety of their private motor vehicles and trailers operated in the territory of Republic of Poland. To this end, privately owned motor vehicles registered in accordance with Paragraph 2 of this Article shall be subject to periodic technical inspections.
5. It is the duty of members of the force and the civilian component, U.S. contractors, U.S. contractor employees, and dependents to obey the law of the Republic of Poland regarding auto liability insurance coverage for their private motor vehicles while in the territory of the Republic of Poland. Official vehicles are self-insured by the United States and may be used only for official purposes as defined in the law of the United States.
6. Official vehicles, trailers, and semi-trailers of U.S. forces shall be accorded treatment equal to official vehicles of the Armed Forces of the Republic of Poland in respect to the payment for the use of roads. Should the Republic of Poland assess road tolls on its Armed Forces in the future, the Parties or their designees shall consult concerning the impact of the change on U.S. forces.

7. Details regarding vehicle registration procedures, the list of technical exemptions, as well as appropriate documentation and proof of valid technical inspection shall be specified in an implementing arrangement to this Agreement.

Article 12

Driving Licenses

1. Authorities of the Republic of Poland shall honor a license or other permit empowering the holder to operate official vehicles, vessels, or aircraft of U.S. forces, issued to a member of the force or member of the civilian component or to U.S. contractor employees by U.S. authorities.

2. The authorities of the Republic of Poland shall accept as valid, without a driving test or fee, driving licenses issued by the United States, its States, or political subdivisions for the operation of private motor vehicles by members of the U.S. forces and dependents, as well as by U.S. contractor employees, provided the holder of the driver's license is 18 years or older. International drivers' licenses shall not be required. A bilingual document certifying entitlement to drive motor vehicles may be issued by military authorities of the United States. It is the duty of such persons to present the appropriate driving license or entitlement document upon request of authorities of the Republic of Poland during the operation of private motor vehicles. The U.S. Executive Agent shall, upon the entry into force of this Agreement, provide to the Polish Executive Agent informational descriptions of the typical information depicted on such driving licenses.

3. U.S. forces authorities, on their own initiative or at the request of the authorities of the Republic of Poland, may withdraw driving privileges from members of the force and, to the extent of their capability, from members of the civilian component, if there is reasonable doubt concerning such individuals' reliability or fitness to operate a motor vehicle. U.S. forces authorities shall notify the authorities of the Republic of Poland of all withdrawals made in accordance with this Paragraph and of all cases where, after such withdrawal, driving privileges have been reinstated.

4. In cases where courts of the Republic of Poland exercise jurisdiction pursuant to Article VII of the NATO SOFA and Article 14 of this Agreement over offenses involving the operation of motor vehicles, and in cases where other authorities of the Republic of Poland are entitled to take measures in relation to such offenses, decisions of the competent authorities of the Republic of Poland suspending or revoking driving privileges shall apply with respect to driving licenses referred to in this Article.

Article 13

Movement of Aircraft, Vessels, and Vehicles

1. In accordance with mutually determined procedures, aircraft, vessels, and vehicles operated by or exclusively for U.S. forces may enter, exit, and move freely within the territory of the Republic of Poland with respect for the relevant rules of air, maritime, and land safety and movement. Such aircraft, vessels, and vehicles shall be free from boarding and inspection without the consent of the United States. Aircraft operated by or exclusively for U.S. forces shall be authorized to over-fly, conduct aerial refueling, land, and take off within the territory of Republic of Poland.
2. Aircraft described in Paragraph 1 of this Article shall not be subject to air navigation fees or any similar charges for flights under this Agreement and shall not be subject to landing or parking fees in the territory of the Republic of Poland. Procedures for designating flights under this Article shall be specified in an implementing arrangement. Vessels described in Paragraph 1 of this Article shall not be subject to pilotage fees, harbor fees, lightering charges, or similar charges within the territory of the Republic of Poland. Except as provided in Article 28 of this Agreement, U.S. forces shall pay standard commercial rates for services requested and received, less taxes, in accordance with Article 19 of this Agreement.
3. For the purpose of this Agreement and to ensure safety of air traffic and of maritime and inland waters navigation, U.S. forces authorities shall coordinate with the competent authorities of the Republic of Poland the terms and conditions for the operations of all systems for controlling air traffic and maritime and inland waters traffic, as well as related communications systems they install and operate.
4. Use of the rail systems in the territory of the Republic of Poland shall be in accordance with arrangements between the railroad companies and U.S. forces. If requested by U.S. forces, the Polish Executive Agent shall assist in making such arrangements. In accordance with Article 3, Paragraph 4, of this Agreement, such assistance shall be provided at no cost to the United States.
5. The movement of tracked vehicles outside of firing ranges and construction sites shall generally be conducted by railroad transportation or on suitable trailers. The movement of tracked vehicles on public streets and roads without the use of rubber track shoes shall be prohibited.
6. The competent authorities of the Parties shall cooperate regarding procedures for U.S. transportation of arms, heavy equipment, and hazardous materials within the territory of the Republic of Poland.

Article 14 Criminal Jurisdiction

1. The Republic of Poland recognizes the particular importance of U.S. forces authorities' disciplinary control over members of the U.S. forces and the effect that such control has on operational readiness. Therefore, at the request of the United States and in furtherance of its commitment to mutual defense, the Republic of Poland hereby exercises its sovereign discretion to waive the Republic of Poland's primary right to exercise criminal jurisdiction as provided by Article VII, Paragraph 3(c), of the NATO SOFA. In specific cases of particular importance to the Republic of Poland, the authorities of the Republic of Poland may withdraw the waiver by providing a statement in writing to the competent U.S. forces authorities not later than thirty (30) days after receipt of the notification described in Paragraph 2 of this Article. The authorities of the Republic of Poland may also submit such a statement prior to receipt of such notification.
2. Subject to any particular arrangements that may be made for minor offenses, U.S. forces shall promptly notify the authorities of the Republic of Poland of each case falling under the provisions of Paragraph 1 of this Article.
3. In the event of dispute over jurisdiction, the competent authorities of the Parties shall promptly consult in order to resolve the dispute. Joint determination of jurisdiction shall normally be made not later than thirty (30) days after the date on which the consultation begins, unless the competent authorities of the Parties decide to extend this deadline by a specific period of time. Until these consultations are concluded, the Parties shall not bring the case to trial.
4. Whenever a member of the force or the civilian component or dependent is prosecuted by the authorities of the Republic of Poland, jurisdiction shall be exercised by non-military courts of the Republic of Poland.
5. Members of the force, members of the civilian component, or dependents shall not be tried *in absentia* without their consent, unless they have wrongfully avoided appearance before the court after properly receiving notice of the date of trial, and they have improperly absented themselves from U.S. forces authorities.
6. U.S. forces shall assist the authorities of the Republic of Poland in obtaining the appearance before judicial authorities in the territory of the Republic of Poland of accused or suspected persons and witnesses who are members of the force or the civilian component or dependents at all proceedings where their presence is required.
7. The authorities of the Republic of Poland shall assist the United States in obtaining the appearance of persons who are not subject to the military law of the United States at all proceedings conducted by U.S. forces in the territory of the Republic of Poland where their presence is required.
8. Cooperation concerning assistance in the carrying out of all necessary investigations into offences, as referred to in Article VII, Paragraph 6(a), of the NATO SOFA, shall be carried out, whenever possible, directly among the authorities responsible for conducting the requested activities. The appropriate authorities of the Parties may enter

into arrangements concerning details of cooperation. Upon request, the appropriate authorities of one Party may participate in evidentiary activities conducted by the appropriate authorities of the other Party. In investigations of offenses, the authorities of one Party shall take into account any evidence collected or report of investigations by the appropriate authorities of the other Party in accordance with applicable laws and regulations.

9. In U.S. proceedings concerning offenses committed in the territory of the Republic of Poland, all victims and witnesses shall be afforded all the rights and privileges afforded to U.S. victims and witnesses in accordance with U.S. law and regulations.

10. Members of the force or of the civilian component shall be exempt from payment of fines, penalties, or similar assessments imposed by the authorities of the Republic of Poland concerning matters arising from the performance of official duty by such members.

Article 15
Determination of Criminal Jurisdiction in Official Duty Cases

For purposes of determining whether an alleged criminal offense has arisen out of an act or omission done in the performance of official duty by a member of the force or of the civilian component under Article VII, Paragraph 3(a)(ii), of the NATO SOFA, a certificate from an appropriate military authority of the United States that the act or omission that may have given rise to the alleged offense was done in the performance of official duty shall constitute conclusive proof of the fact. The authorities of the Republic of Poland may present any information bearing on the official duty determination to U.S. authorities and U.S. authorities shall take account of such information. In those cases where the authorities of the Republic of Poland believe the circumstances of the case require review of the determination, the authorities of the United States and the Republic of Poland will consult immediately.

Article 16

Detention, Control, and Access

1. The authorities of the Parties shall assist each other in the arrest of members of the force or the civilian component or dependents in the territory of the Republic of Poland and in handing them over to the authority that shall exercise jurisdiction.
2. In furtherance of Article VII, Paragraph 5(a), of the NATO SOFA, and in addition to the notification requirement of Paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, in cases where the Republic of Poland may have the exclusive right to exercise jurisdiction, U.S. forces authorities shall immediately inform the competent authorities of the Republic of Poland of a member of the force or of the civilian component or a dependent detained by U.S. authorities.
3. The authorities of the Republic of Poland shall notify U.S. forces authorities immediately when a member of the force or the civilian component, or a dependent, is arrested or detained by such authorities. U.S. authorities shall have prompt access to any such individual, upon the request of U.S. forces.
4. A U.S. forces' representative shall be permitted to be present during all proceedings, including interrogations, of such member or dependent by authorities of the Republic of Poland. A U.S. forces' representative shall also be permitted to be present during all proceedings by authorities of the Republic of Poland, including interrogations and judicial proceedings, involving members of the force or the civilian component or a dependent, who are victims of or witnesses to a crime. U.S. forces authorities shall be provided access to statements of such personnel and transcripts thereof, and to judgments and law enforcement reports where members of the force or the civilian component or dependent are victims. The U.S. forces' representative may not participate in such interrogations or proceedings.
5. During all official proceedings, investigations, and interviews conducted by authorities of the Republic of Poland, the authorities of the Republic of Poland shall provide the services of a competent interpreter to a member of the U.S. forces or dependent who does not understand the Polish language, regardless of whether the individual is a defendant, suspect, witness, or victim. The authorities of the Republic of Poland shall provide written translation of documents essential for the proceeding, investigation, or trial into the English language for parties to the trial. Statements by members of the U.S. forces or dependents may be made in the English language, and authorities of the Republic of Poland shall not require such personnel to give statements in the Polish language.
6. Members of the force, members of the civilian component, or dependents under investigation or pending trial by the authorities of the Republic of Poland shall remain or be placed under the control of U.S. authorities, if U.S. authorities so request, until the conclusion of all related judicial proceedings. U.S. authorities shall ensure the appearance of members of the force or of the civilian component and shall make best efforts to ensure the appearance of dependents before the authorities of the Republic of Poland in any proceedings that may require the presence of such person. Should a court of the Republic of Poland determine that pre-trial detention of a member of the force

or of the civilian component, or of a dependent, is appropriate, notice of that determination and the grounds upon which it is based shall be transmitted to the competent U.S. authorities without delay. If U.S. authorities desire to maintain control of the person in such case, the United States shall take full consideration of the terms and conditions set forth in the notice from the authorities of the Republic of Poland in determining the preventive measures and degree of restraint to be imposed. In particular, U.S. authorities shall endeavor to follow the preventive measures and terms of detention imposed by the court of the Republic of Poland to the maximum extent permitted by applicable U.S. law and regulations. In the event the judicial proceedings of the Republic of Poland are not completed within one year of their commencement, U.S. authorities shall be relieved of any obligations under this Paragraph but shall consult with the authorities of the Republic of Poland with a view toward extending the obligation or making the accused available to the authorities of the Republic of Poland. Thereafter, any extension of the obligation shall be by mutual agreement of the Parties.

7. If pre-trial detention by authorities of the Republic of Poland is canceled or other preventive measures are taken with respect to a member of the force, a member of the civilian component, or a dependent suspected of a crime for which the Republic of Poland exercises its right to jurisdiction, the individual shall be transferred to the custody of U.S. forces.
8. When a member of the force or the civilian component, or a dependent, has been convicted by a court of the Republic of Poland and an unsuspended sentence to confinement is adjudged, U.S. authorities may maintain control over the accused until the conclusion of all appellate proceedings and shall keep appropriate authorities of the Republic of Poland apprised of the accused's location.
9. Any period of time spent in confinement imposed by the authorities of the Republic of Poland or by U.S. forces authorities shall be credited against any sentence eventually adjudged in the same case.
10. Confinement imposed by a court of the Republic of Poland upon members of the force, members of the civilian component, or dependents shall be served in penal institutions of the United States or of the Republic of Poland as agreed between the Parties or their Executive Agents. Upon coordination with appropriate authorities of the Republic of Poland, U.S. authorities and families shall be permitted to visit such persons outside of regular visiting hours if such persons are confined in a penal institution of the Republic of Poland. In coordination with the authorities of the Republic of Poland, U.S. forces representatives and family members shall be permitted to provide persons confined in a penal institution of the Republic of Poland with assistance, including for their legal support, health, welfare, and morale, such as clothing, food, bedding, medical and dental care, and religious counseling.

Article 17

Discipline

1. U.S. forces authorities shall be responsible for maintaining discipline among members of the force and the civilian component present in the territory of the Republic of Poland. Military authorities of the Republic of Poland shall not exercise military discipline over members of the force and the civilian component present in the territory of the Republic of Poland. Nothing in this Article, however, shall limit the enforcement of the law of the Republic of Poland by law enforcement authorities of the Republic of Poland.
2. In order to maintain discipline among members of the force, regularly constituted military units or formations of U.S. forces shall have the right to police agreed facilities and areas and to take all appropriate measures to ensure the maintenance of order and security on such premises. Where a portion of an agreed facility or area is jointly used with the Armed Forces of the Republic of Poland, U.S. forces authorities shall coordinate with the appropriate authorities of the Armed Forces of the Republic of Poland to establish cooperative procedures concerning the policing of those jointly used agreed facilities or areas.
3. Outside agreed facilities and areas, U.S. forces military police shall be employed only subject to arrangements with the authorities of the Republic of Poland and in liaison with those authorities and in so far as such employment is necessary to maintain discipline and order among the members of the force. The Parties may agree to employ U.S. forces military police for other purposes as appropriate.

Article 18

Claims

1. Members of the force or of the civilian component shall not be subject to any proceedings for civil claims or administrative penalties arising out of acts or omissions by such persons in the performance of their official duties. Such claims may be presented to the appropriate authorities of the Republic of Poland and processed according to the provisions contained in Article VIII of the NATO SOFA.
2. The Parties or their Executive Agents shall consult on the most appropriate way to handle any other claim, including a claim by a third party that is not covered by the NATO SOFA.
3. For purposes of determining whether potential civil liability has arisen out of any act or omission done in the performance of official duty by a member of the force or the civilian component under Article VIII of the NATO SOFA, certification by the U.S. forces claims office having cognizance of the claim that the act or omission that may have given rise to the claim was done in the performance of official duty shall constitute conclusive proof of the fact. The authorities of the Republic of Poland may present any information bearing on the official duty determination to U.S. authorities, and U.S. authorities shall take account of such information. In those cases where the authorities of the Republic of Poland believe the circumstances of the case require review of the determination, authorities of the United States and the Republic of Poland will consult immediately.
4. As used in this Article, the term "civilian component" shall include all persons, regardless of their nationality or place of residence, who are U.S. employees acting in the performance of official duty as assigned by U.S. forces, but shall not include U.S. contractors, U.S. contractor employees, other contractors and their employees, employees of non-commercial organizations, or employees of the military service activities contemplated in Articles 24, 25, and 26 of this Agreement, regardless of their nationality or place of residence.
5. The settlement or adjudication of claims shall be carried out by the competent authorities of the Parties established in accordance with the respective law of the Parties.
6. Members of the force and the civilian component, and dependents, shall not suffer default judgments or actions prejudicial to their interests in civil proceedings, if their temporary absence from the court is duly justified, including by official duties or authorized absence.
7. In cases where the law of the Republic of Poland requires that compensation for damages be paid as a pension, such pension shall be subject to capitalization in accordance with the terms in force in the territory of the Republic of Poland. The appropriate agency of the United States shall pay the amount due within twelve (12) weeks.

Article 19

Official Tax Exemptions

1. Goods imported by or for U.S. forces for their exclusive use as set out in Paragraph 1 of Article 21 of this Agreement or for supplying their military service support activities as defined in Article 24 of this Agreement shall be exempt from Value Added Tax (VAT), excise tax, or any similar or successor taxes, provided that the imported goods are declared on the certificate described in Article XI, Paragraph 4, of the NATO SOFA (currently Form 302) and U.S. forces is the consignee of such goods. The exemption shall be applied at the time of importation. For the purposes of this Agreement, importation and exportation shall include the movement of goods to or from any country, including countries with which the Republic of Poland shares a joint customs territory, to or from the territory of the Republic of Poland.
2. Goods and services acquired by or for U.S. forces for the purposes prescribed in Paragraph 1 of this Article shall be exempt from VAT, excise tax, or any similar or successor taxes, fees, or charges. The exemption shall be applied at the time of purchase, if the transaction is confirmed by a document issued by U.S. forces that is submitted by U.S. forces to the appropriate tax authority of the Republic of Poland. Further, in the case of goods subject to excise tax, the time of sale exemption from excise tax shall be applied only if the goods are acquired from a tax warehouse and the transaction is confirmed by the document referenced above. In other cases, the exemption shall be granted by reimbursement on a quarterly basis of the tax paid. The reimbursement shall be paid within thirty (30) days after the tax authority of the Republic of Poland receives the request for such reimbursement.
3. The competent authorities of the Republic of Poland shall be provided an appropriate document issued by U.S. forces certifying that the goods and services referred to in Paragraphs 1 and 2 of this Article were consigned to, acquired by, or intended for the use of U.S. forces or for supplying their military service support activities. This document may include a single certification for contracts requiring multiple deliveries.
4. Procedures and forms required for the exemptions set out in Paragraphs 1 and 2 of this Article, as well as any applicable limitations on the quantity of goods, shall be set out in an implementing arrangement.
5. The provisions of the law of the Republic of Poland pertaining to the obligation of an employer or self-employed individual to withhold or prepay income taxes shall not be applicable to income exempt from taxation in the territory of the Republic of Poland under the terms of this Agreement.
6. The provisions of the law of the Republic of Poland pertaining to social security shall not be applicable to the salaries and emoluments of members of the force, members of the civilian component, U.S. contractors, and U.S. contractor employees who are U.S. citizens and who are not ordinarily resident in the territory of the Republic of Poland, European Union Member States, or European Free Trade Association States.

Article 20

Personal Tax Exemptions

1. Income of a member of the force or of the civilian component, or a dependent who is not solely a citizen of the Republic of Poland, shall be exempt from taxation in the territory of the Republic of Poland provided that such income is derived from U.S. Government employment.
2. Income received by a member of the force or of the civilian component, or a dependent who is not solely a citizen of the Republic of Poland, from employment with the non-commercial organizations notified to the Joint Commission established under Article 36 of this Agreement shall be exempt from taxation in the territory of the Republic of Poland.
3. Income of a member of the force or of the civilian component, or a dependent who is not solely a citizen of the Republic of Poland, shall be exempt from taxation in the territory of the Republic of Poland provided that such income is derived from sources outside the territory of the Republic of Poland.
4. Periods during which a dependent is accompanying the member of the force or of the civilian component in the territory of the Republic of Poland shall not be considered as creating a change of residence or domicile for the purpose of determining one's tax residence under the law of the Republic of Poland.
5. Income, including salaries and other remuneration, received by the following persons solely under an employment contract with a U.S. contractor shall be exempt from taxation in the territory of the Republic of Poland:
 - a. U.S. contractor employees; and
 - b. Dependents who are neither citizens solely of, nor ordinarily resident in, the Republic of Poland.
6. Periods during which a U.S. contractor who is a natural person, or a U.S. contractor employee, is present in the territory of the Republic of Poland solely under a contract with or for U.S. forces shall not be considered as periods of presence within the territory of the Republic of Poland, or as creating a change of residence or domicile, for the purpose of taxation under the law of the Republic of Poland.
7. Members of the force or of the civilian component, or dependents, shall not be liable to pay any tax, fee, license charge, or similar or successor charge, including VAT, in the territory of the Republic of Poland on the purchase, ownership, possession, transfer among themselves, or transfer in connection with death of their tangible movable property imported into the territory of the Republic of Poland or acquired for their own personal use. For purchases, subject to any mutually determined limitations, the exemption shall apply at the time of purchase, if feasible, or be reimbursed within thirty (30) days of a request, in accordance with an implementing arrangement.
8. Motor vehicles owned solely for personal use by a member of the force or of the civilian component, or dependents, shall be exempt from taxes related to their

ownership, possession, and use. Other motor vehicles are subject to taxation in accordance with the law applicable in the territory of the Republic of Poland. Use of private motor vehicles—irrespective of their type—is subject to tolls for the use of roads, bridges, and tunnels paid by members of the general public.

9. Members of the force or of the civilian component, or dependents, shall not be liable to pay any tax or similar fees on possession and use in the territory of the Republic of Poland of sound or television broadcast receiving apparatus or internet capable devices.

Article 21
Importation and Exportation for Official Purposes

1. With reference to Article XI of the NATO SOFA, materiel, supplies, equipment, and other property (a) imported by U.S. forces, (b) for the exclusive use by or for U.S. forces, including to supply military service support activities, (c) to be consumed in the performance of a contract with or on behalf of U.S. forces, or (d) to be incorporated into articles or facilities used by U.S. forces, shall be permitted entry into the territory of the Republic of Poland. Such entry shall be free from customs duties, import fees, or other charges. The Parties shall cooperate as may be necessary to ensure that the quantity of materiel, supplies, equipment, and other property imported is reasonable. U.S. forces shall provide the appropriate authorities of the Republic of Poland an appropriate certification that such materiel, supplies, equipment, and other property are being imported by or for U.S. forces or, in the case such imports are for exclusive use by U.S. forces or are to be used or consumed in the performance of a contract with or on behalf of U.S. forces or are to be incorporated into articles or facilities used by U.S. forces, that the materiel, supplies, equipment, or other property are being imported on behalf of U.S. forces.
2. Tax exemptions applying to imports under this Article are set out in Article 19 of this Agreement.
3. The exportation from the territory of the Republic of Poland by U.S. forces of the materiel, supplies, equipment, and other property referred to in Paragraph 1 of this Article shall be exempt from export customs duties, import fees, or other charges.
4. Deposit of the certificate provided for in Article XI, Paragraph 4, of the NATO SOFA shall be accepted in lieu of a customs inspection by the customs authorities of the Republic of Poland of the goods imported or exported by or for U.S. forces under this Article.
5. The Parties shall work together to safeguard against abuse of the exemptions within this Article.

Article 22

Personal Importation and Exportation

1. For the duration of their stay in the territory of the Republic of Poland, members of the force and of the civilian component, dependents, and U.S. contractor employees may, in accordance with mutually determined procedures, import their personal effects and furniture, and one private automobile per person 18 years or older, and other means of transport, free of customs duties and taxes. Such imports may not exceed reasonable amounts for personal use and must not indicate, by its nature or quantity, that the goods are being imported for commercial reasons. The property shall be listed in a document for the purpose of its identification as personal effects. This document shall be submitted to customs authorities of the Republic of Poland. Property and means of transport imported under this Article are to be re-exported by the end of their stay, consumed, or otherwise disposed of in accordance with this Article.

2. Members of the force and of the civilian component, dependents, and U.S. contractor employees may import other goods intended for their personal or domestic use or consumption free of customs duty and taxes during the time they, or in the case of dependents the relevant member of the force or of the civilian component being accompanied, are assigned in the territory of the Republic of Poland. This privilege shall apply not only to goods that are the property of such persons but also to goods sent to them by way of gift or delivered to them in fulfillment of contracts concluded with a person or entity not domiciled in the territory of the Republic of Poland. Such imports shall not exceed reasonable amounts for personal use and must not indicate, by its nature or quantity, that the goods are being imported for commercial reasons. Alcohol products, tobacco, and tobacco products shall not be imported through the military post office. The Parties intend that procedures will be detailed in an implementing arrangement.

3. Tax and duty-free importation under Paragraph 1 of this Article does not include means of transport to be used for commercial purposes. Tax and duty free importation of alcohol products, tobacco, and tobacco products under Paragraph 1 of this Article shall be subject to such limitation as may be mutually determined between the U.S. forces and the authorities of the Republic of Poland in an implementing arrangement respectful of the law of the Republic of Poland.

4. The property referred to in Paragraph 1 of this Article and other goods acquired free of taxes and/or duties may not be sold or otherwise transferred to persons in the territory of the Republic of Poland who are not entitled to import such property duty free, unless such transfer is approved by the appropriate authorities of the Republic of Poland. Payment of customs duties and any taxes due as the result of such transactions shall be the responsibility of the recipient of such property or goods. Transfers of duty-free goods taking place between members of the force, members of the civilian component, dependents, and U.S. contractor employees are not subject to customs duties and taxes. Such transfers are also permissible in the form of gifts to charitable organizations entitled by the appropriate authorities of the Republic of Poland to receive such goods with customs duties exemption. Means of transport may not be transferred to such organizations free of customs duties and taxes.

5. The authorities of the Republic of Poland shall accept duly filed police reports as *prima facie* evidence that tax and duty-free property of members of the force, members of the civilian component, dependents, and U.S. contractor employees has been stolen or lost, which shall relieve the individuals of any liability for payment of taxes or customs duties. U.S. forces shall be responsible for maintaining records of the theft or loss of tax- or duty-free goods as specified in an implementing arrangement, and also records of transfer of such goods. Such records shall be accepted by the authorities of the Republic of Poland as proof of these transfers. The type and scope of the records shall be set out in the implementing arrangement.

6. Members of the force, members of the civilian component, dependents, and U.S. contractor employees may export and/or re-export, free of customs duties or charges, any goods acquired by them during their, or in the case of dependents the relevant member of the force or of the civilian component being accompanied, period of duty in the territory of the Republic of Poland or imported by them into the territory of the Republic of Poland.

Article 23 **Customs Procedures**

1. The authorities of the Republic of Poland shall ensure the smooth and rapid clearance of imports and exports contemplated under this Agreement, pursuant to Article XI of the NATO SOFA.
2. Customs controls and clearance in accordance with Article XI of the NATO SOFA and this Agreement shall be implemented through procedures mutually determined between the appropriate authorities of the Republic of Poland and U.S. forces. Any customs inspection by the customs authorities of the Republic of Poland of incoming or outgoing personal property of members of the force, members of the civilian component, or dependents, shall be conducted when the property is delivered to or picked up from the individual's residence.
3. U.S. forces classified information may be imported into and exported from the territory of Republic of Poland without being subjected to a customs inspection. U.S. forces classified information shall be appropriately marked and shall be certified as such by the appropriate U.S. forces authority. Before releasing U.S. forces classified information for import or export, the customs authorities of the Republic of Poland may request that an appropriate U.S. military authority review such certification. Details of procedures shall be set forth in an implementing arrangement.
4. U.S. forces authorities shall establish appropriate measures to prevent abuses of the rights granted under Article XI of the NATO SOFA and Articles 21–23 of this Agreement. U.S. forces authorities and the authorities of the Republic of Poland shall cooperate in the prevention, detection, and resolution of any customs violations.

Article 24

Military Service Support Activities

1. With prior notification to the Polish Executive Agent, U.S. forces may, within agreed facilities and areas, establish, maintain, and operate military service support activities solely for use by members of the force, members of the civilian component, dependents, and such other authorized personnel as may be mutually determined and may construct, furnish, maintain, and operate military service support activities either directly or through a contract. Military service support activities may include: retail stores, such as military service exchanges and commissaries; financial activities; open messes; social and educational centers; and recreational service areas. Subject to the provisions of Article 8 of this Agreement, the authorities of the Republic of Poland shall not require U.S. forces to obtain permits and licenses to establish, maintain, and operate such activities.

2. Military service support activities are integral parts of U.S. forces and shall be accorded the fiscal and customs exemptions granted to U.S. forces, including those provided in Articles 19 and 21 of this Agreement. Such military service support activities shall be established, maintained, operated, and controlled in accordance with applicable U.S. regulations. U.S. forces shall not be required to collect or pay taxes or other similar charges for activities related to the operation of military service support activities.

3. U.S. forces authorities, in cooperation with the authorities of the Republic of Poland, shall adopt appropriate measures to prevent the sale of goods and property imported into or acquired in the territory of the Republic of Poland to persons who are not authorized to patronize such military service support activities. Limitations on the purchase by individual patrons of goods imported or acquired with exemption from taxes and customs duties may be established. Goods subject to these limitations may include alcohol products, tobacco products, gasoline, and items of significant value.

Article 25

Financial Institutions

1. U.S. forces may enter into contracts with financial institutions to maintain and operate Community Banks or Credit Unions or other financial activities, in order to provide retail banking services and other financial services in the territory of the Republic of Poland for the exclusive use of members of the force, members of the civilian component, dependents, those U.S. contractor employees and U.S. contractors who are individuals and who are nationals of the United States or are ordinarily resident in the United States, and other authorized personnel as mutually determined.
2. Prior to commencement of operation of Community Banks or Credit Unions or other financial activities, U.S. forces shall notify the authorities of the Republic of Poland of the scope of financial services to be provided, and shall promptly report any change of that scope.
3. Community Banks or Credit Unions or other financial activities mentioned in Paragraph 1 of this Article may be established, maintained, and operated solely within agreed facilities and areas and other mutually agreed locations.
4. Provisions of this Article do not prejudice the right of U.S. forces and of their designated representatives and the authorized patrons referred to in Paragraph 1 of this Article to open and use bank accounts in accordance with the law of the Republic of Poland.
5. Financial institutions mentioned in Paragraph 1 of this Article shall comply with procedures concerning customer due diligence, transaction monitoring, and reporting designed to counteract money laundering and terrorism financing in accordance with international norms. Specific procedures may be set forth in an implementing arrangement.
6. Community Banks and Credit Unions or other financial activities mentioned in Paragraph 1 of this Article shall be established and operated in accordance with applicable U.S. regulations and shall be supervised by relevant U.S. forces authorities. The authorities of the Republic of Poland are not liable for activities conducted under this Article.
7. U.S. forces authorities shall ensure that the financial institutions referred to in Paragraph 1 of this Article observe the provisions of this Article.

Article 26
Military Postal Services

1. The United States may establish, maintain, and operate military post offices for the purpose of collection, transportation, and delivery of postal items and the provisions of related postal services exclusively for use by U.S. forces, members of the force, members of the civilian component, U.S. contractors, U.S. contractor employees, dependents, and U.S. military retirees. Importation of goods through military post offices is limited to those persons authorized to import goods free of duty and tax and is subject to the limitations established in accordance with Paragraph 2 of Article 22 of this Agreement.
2. Items posted at military post offices may bear stamps of the United States.
3. Official mail shall not be subject to customs inspection, search, or seizure by authorities of the Republic of Poland.
4. Customs inspections shall be carried out in accordance with procedures mutually determined between the appropriate authorities of the Republic of Poland and U.S. forces.

Article 27

Telecommunications

1. U.S. forces shall respect environmental and safety laws and regulations in the operation of telecommunications equipment in the territory of the Republic of Poland. The Executive Agents shall consult regarding the operation of such equipment with the goal to mitigate endangerment of human health and safety. Such consultations should be conducted prior to the use of new equipment by U.S. forces in the territory of the Republic of Poland or upon request of either of the Executive Agents.

2. U.S. forces shall be allowed to operate their own telecommunication systems (as the term "telecommunication" is defined in the Constitution and Convention of the International Telecommunication Union, with annexes, done at Geneva December 22, 1992, as amended). This shall include the right to utilize such means and services as are required to ensure full ability to operate telecommunication systems, and the right to use all necessary radio frequencies for this purpose. In accordance with mutually determined procedures, U.S. forces shall coordinate with the Polish Executive Agent concerning the use of frequencies in order to avoid the occurrence of harmful interference from their operating equipment, unless, in exceptional cases, urgent operational circumstances do not permit such coordination. In such cases, U.S. forces shall notify the Polish Executive Agent as soon as possible. Use of radio frequencies shall be without charge to the United States.

3. In the event that equipment of U.S. forces or contractors causes interference with the operation of equipment in the territory of the Republic of Poland or outside its territory, the competent authorities of the Republic of Poland shall act pursuant to the Constitution and Convention of the International Telecommunication Union, with annexes, done at Geneva December 22, 1992, as amended, and the relevant law of the Republic of Poland. If necessary, U.S. forces or contractors shall promptly eliminate such interference.

Article 28
Logistics Support and Utilities

1. For all logistics support not covered under Article 5 of this Agreement, the Republic of Poland shall make its best efforts, consistent with its national priorities, to provide to U.S. forces in the territory of the Republic of Poland, upon request, logistics support on a reimbursable basis, unless otherwise mutually determined by the Parties or their Executive Agents. As appropriate, such logistics support shall be provided in accordance with the ACSA or successor agreements.

2. For any logistics support and reimbursement therefor not addressed by Paragraph 1 of this Article, the Republic of Poland shall accord to U.S. forces treatment no less favorable than is accorded to the Armed Forces of the Republic of Poland, in accordance with mutually determined procedures.

3. U.S. forces and contractors working or living in agreed facilities and areas shall be allowed to use water, electricity, and other public utilities on terms and conditions, including rates or charges, no less favorable than those available to the Armed Forces or the Government of the Republic of Poland in like circumstances, less taxes in accordance with Article 19 of this Agreement, unless otherwise agreed. U.S. forces' costs shall be equal to their proportionate share of the cost of such utilities unless otherwise agreed.

Article 29 Currency

1. U.S. forces shall have the right to import and export U.S. currency or instruments denominated in the currency of the United States in any amount. U.S. forces, members of the force, members of the civilian component, and dependents may use U.S. currency or instruments denominated in the currency of the United States for transactions *inter se* in the territory of the Republic of Poland. U.S. forces may also use U.S. currency or instruments denominated in the currency of the United States in any transaction where the counterparty is willing to accept such currency or instruments.
2. Members of the force, members of the civilian component, and dependents may import U.S. currency and instruments denominated in currency of the United States as well as currency otherwise permitted to be imported by the law of the Republic of Poland, and may export any currency and instruments denominated in any such currency, provided that such member or dependent has either imported such currency or instruments or received such currency or instruments from U.S. forces authorities. Such imports and exports shall be subject to applicable reporting and control requirements of the Republic of Poland.
3. U.S. forces authorities shall, in cooperation with the authorities of the Republic of Poland, take appropriate measures in order to prevent any abuse of the rights granted under this Article and to safeguard the system of foreign exchange regulations and the anti-money laundering and counter-terrorism financing legal regime of the Republic of Poland insofar as they apply to personnel and financial services covered by this Agreement.
4. U.S. forces authorities may distribute to, or exchange for, members of the force, members of the civilian component, and dependents currency of, and instruments denominated in the currency of:
 - a. the United States;
 - b. the Republic of Poland;
 - c. the Euro zone; and
 - d. any other country, to the extent required for the purpose of authorized travel, including travel on leave.

Article 30 Security

1. The authorities of the Parties shall cooperate closely to ensure the protection, safety, and security of U.S. forces, U.S. contractors, U.S. contractor employees, and dependents. Within its capabilities, the Republic of Poland shall take such measures as are reasonable and necessary to ensure such protection, safety, and security. The Parties recognize that the Republic of Poland has overall responsibility to provide security within its territory.
2. The Republic of Poland hereby recognizes that U.S. forces have all the rights and authorities necessary for U.S. forces' use, operation, defense, or control of agreed facilities and areas, including taking appropriate measures to maintain or restore order and to protect U.S. forces, U.S. contractor employees, and dependents. U.S. forces shall coordinate security plans and intends to coordinate such measures with the appropriate authorities of the Republic of Poland.
3. Upon request of either Party and with the consent of the appropriate authorities of the Republic of Poland, U.S. forces authorities may operate outside of the agreed facilities and areas in order to ensure security of U.S. forces, U.S. contractors, U.S. contractor employees, and dependents. During such operations, U.S. forces authorities shall clearly identify their special status and shall immediately contact the appropriate authorities of the Republic of Poland, and act consistently with their instructions.
4. If property of U.S. forces is stolen, lost, or taken illegally, the Republic of Poland shall take all reasonable measures to assist U.S. forces to regain possession of said property.

Article 31

Environment and Safety

1. The Parties agree to implement this Agreement in a manner consistent with the protection of the natural environment of the Republic of Poland and human health and safety, and to pursue a preventative rather than reactive approach to environmental protection. To this end, the Parties shall cooperate to ensure problems that may arise are dealt with immediately in order to prevent any lasting damage to the environment or endangerment of human health and safety. The United States shall respect the relevant law of the Republic of Poland concerning environmental protection. The competent authorities of the Parties shall cooperate in all matters relating to environmental protection.
2. U.S. forces may dispose of U.S. unexpended ordnance in the territory of the Republic of Poland in accordance with mutually determined procedures and with due regard for public safety.
3. U.S. forces authorities shall inform members of the force and the civilian component, dependents, and U.S. contractors who will be staying in the territory of the Republic of Poland of the Republic of Poland's environmental protection laws, including the provisions of this Agreement. The Parties agree to consult to ensure educational materials accurately reflect the Republic of Poland's environmental protection law.
4. The Parties shall fully cooperate in the timely exchange of all relevant existing information concerning environmental and health protection at a site used by the United States. The environmental standards applied by the United States shall accurately reflect the more protective of United States, Republic of Poland, or applicable international agreement standards. To that end, during the development and periodic review of environmental standards, the Parties shall cooperate and consult to ensure that Republic of Poland standards are accurately reflected or that the U.S. standards and those in any applicable international agreement provide for the protection that is at least equal to standards of the Republic of Poland.
5. The United States shall not intentionally release any hazardous waste or hazardous materials owned by it and, if a spill occurs, shall expeditiously take actions in accordance with procedures consistent with applicable agreements in order to contain the environmental contamination resulting from the spill. The United States shall promptly inform the appropriate authorities of the Republic of Poland of the incident and the actions taken. If the incident occurs outside of the agreed facilities or areas, such actions shall be coordinated with appropriate authorities of the Republic of Poland. As allowed under U.S. law and regulations, U.S. forces intend such actions also to include steps to mitigate endangerment to human health and safety.
6. The United States shall not be responsible for the unintentional release of any pre-existing hazardous wastes, hazardous materials, or contamination.
7. Prior to starting works that either Party has reason to believe could result in the release of pre-existing environmental contamination, hazardous waste, or hazardous substances, the United States shall consult with the Republic of Poland on the scope

of work to be conducted and the technologies to be utilized. The United States shall utilize technologies that protect, to the maximum extent reasonable, against the release of such pre-existing contamination.

8. If the United States has to remove or contain pre-existing hazardous wastes, hazardous materials, or contamination, due to the Republic of Poland not addressing such waste, materials, or contamination, the cost to the United States if removed or contained shall constitute a credit against any claim arising from damage for which the United States is responsible under Article 18 of this Agreement.

9. The United States shall provide to the Republic of Poland data and information in its possession to allow the competent authorities of the Republic of Poland to carry out regular measurements and observations at a site necessary to enable the Republic of Poland to manage its environmental programs, monitor the current condition of the environment, and monitor implementation of environmental, health, and safety standards. Subject to prior coordination and the access provisions of any site-specific agreement, the competent authorities of the Republic of Poland shall take any measures provided for by the law of the Republic of Poland to monitor the state of the environment and use of the environment by the United States. The Executive Agents shall consult promptly regarding any concerns and potential mitigation actions related to such measurements and observations.

10. The Republic of Poland shall promptly undertake to inform the United States about potential environmental, health, and safety emergencies arising within the territory of the Republic of Poland from sources other than the United States that may affect the health and welfare of members of the force, members of the civilian component, dependents, U.S. contractors, U.S. contractor employees, or authorized activities, and shall take prompt action to respond to such emergencies, including advising the United States of the actions to be taken. The United States shall promptly undertake to inform the Republic of Poland about potential environmental, health, and safety emergencies arising from its activities within the territory of the Republic of Poland and take prompt action to respond to such emergencies, advising the Republic of Poland of the actions to be taken.

11. Specific processes to ensure the timely application of the provisions of this Article shall be addressed in an implementing arrangement between the Parties or their Executive Agents. Those processes shall be designed to avoid administrative delay that would result in greater environmental damage or increased health or safety threats.

12. As may be necessary for the environmentally sound management of hazardous wastes, U.S. forces shall provide all information required under the Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal done at Basel on March 22, 1989 (the "Basel Convention"), and other provisions of international and European Union law to which the Republic of Poland is a Party or is obligated to comply, for the transboundary movement of hazardous wastes. The Republic of Poland shall designate an entity to act on behalf of U.S. forces as the competent authority for the purpose of required notifications under the Basel Convention.

Article 32 Healthcare

1. The Parties agree to implement this Agreement in a manner consistent with the protection of public health. The United States shall respect the relevant law of the Republic of Poland concerning public health while ensuring due regard for the health of members of the force, members of the civilian component, dependents, and U.S. contractor employees. The Parties agree to pursue a preventative rather than reactive approach towards communicable human, animal, and plant diseases. The competent authorities of the Parties shall cooperate in matters relating to the public health of both Parties. Both Parties shall cooperate promptly and inform each other as to specific procedures and practices governing medical conduct in the event of outbreaks of contagious human or animal diseases that threaten public health in order to ensure the safety of both U.S. personnel and citizens of the Republic of Poland.

2. Prior to reporting for duty in the territory of the Republic of Poland, members of the force are to be determined by U.S. forces authorities to be medically qualified to perform duties in accordance with U.S. laws and regulations. Members of the civilian component, dependents, and U.S. contractor employees shall be encouraged to have health examinations prior to arrival in the territory of the Republic of Poland. In the event that the World Health Organization declares an epidemic or pandemic in a country from which a member of the civilian component or a U.S. contractor employee departs for the Republic of Poland, such member of the civilian component or U.S. contractor employee shall receive an appropriate health examination prior to entry into the territory of the Republic of Poland.

3. Members of the force, members of the civilian component, dependents, and U.S. contractor employees may receive health care at public health care facilities located in the territory of the Republic of Poland. In such cases, the authorities of the Republic of Poland shall assist such persons with the medical documentation required for health insurance claims reimbursement. Costs related to this health care shall be the responsibility of the recipient of the services, with no requirement to pay in advance upon presentation of proof of health insurance.

Article 33 **Contracting Procedures**

1. U.S. forces may enter into and execute contracts for the acquisition of goods and services, including construction, in the territory of the Republic of Poland. U.S. forces may procure from any source. Such procurement shall be in accordance with U.S. laws and regulations.
2. U.S. forces shall inform prospective contractors concerning the application of U.S. laws and regulations relating to contracting.
3. U.S. forces shall publicize information to prospective contractors in the territory of the Republic of Poland concerning planned procurements to be executed in the territory of the Republic of Poland, to the maximum extent feasible and to the same extent provided to prospective contractors within the United States.
4. U.S. forces shall utilize Polish natural persons and legal entities as suppliers of goods and services to the extent feasible in accordance with U.S. laws and regulations.
5. To the extent permissible, U.S. forces shall accord to contractors who are citizens of the Republic of Poland and who are registered legal entities in the territory of the Republic of Poland treatment no less favorable than that accorded to contractors who are not citizens of the Republic of Poland and legal entities not registered in the Republic of Poland.
6. The authorities of the Republic of Poland shall accord to U.S. forces treatment in regard to the procurement of goods and services no less favorable than that accorded to the Armed Forces of the Republic of Poland.

Article 34

Status of Contractors

1. U.S. contractors and U.S. contractor employees shall be exempt from laws and regulations of the Republic of Poland with respect to the terms and conditions of their employment to perform work under contracts with U.S. forces, and with respect to required work permits, and the licensing and registration of businesses and corporations solely with regard to the provision of goods and services to U.S. forces in the territory of the Republic of Poland.
2. U.S. contractors shall be exempt from all corporate or excise taxes arising solely from the delivery to U.S. forces of goods or services, or from construction of facilities for U.S. forces. U.S. contractors also shall not be subject to any form of income or profits tax by the Republic of Poland or its political subdivisions on that portion of income or profits derived from a contract or subcontract with U.S. forces.
3. The rights of U.S. contractors and U.S. contractor employees arising under this Agreement shall not apply to contracts other than those relating to goods and services provided under contracts or subcontracts with or for U.S. forces.
4. Contractors and contractor employees shall be allowed access to facilities to which access is controlled by the authorities of the Republic of Poland to the extent required to allow them to go to and from agreed facilities and areas where their presence is required for the performance of a contract. Once approved, and subject to the provisions of this Paragraph, access to such facilities shall remain in effect for the duration of the performance of the contract. The access shall be granted within no more than five (5) working days and, in exceptional circumstances, within no more than three (3) working days, from the date the Republic of Poland receives the request. Such access may be denied, suspended, or withdrawn by U.S. forces authorities or the authorities of the Republic of Poland for reasons of security or due to misconduct on the part of the contractor or contractor employee. If competent authorities of one Party deny, withdraw, or suspend such access, they shall state the reasons for their decision in writing to the competent authorities of the other Party. Contractors and contractor employees who have not received access but have not been denied access may be escorted, upon prior coordination with the appropriate Polish commander or his or her designee, and after providing any necessary information, by a person authorized by the competent authorities of the Republic of Poland, if available, or by a member of the force or of the civilian component or a contractor designated by the U.S. authorities, to and from the agreed facilities and areas where their presence is required for the performance of the contract through the facilities to which access is controlled by the competent authorities of the Republic of Poland. The scope of information and procedure for the request shall be as mutually determined between the Executive Agents.

Article 35

Labor

1. U.S. forces and organizations conducting those military service activities described in Articles 24, 25, and 26 of this Agreement may employ local civilian employees and dependents in the territory of the Republic of Poland, and shall determine the numbers, duties, qualifications, and suitability of persons to be employed, including that they may be required to have no record of criminal conviction. Such dependents shall not be required to possess a work permit. The employment of local civilian employees shall take place on the basis of a written employment contract.

2. U.S. forces, and such organizations mentioned in Paragraph 1 of this Article, shall set terms and conditions in their employment of local civilian employees in accordance with applicable U.S. laws and regulations taking into consideration prevailing wages in the territory of the Republic of Poland. Such employment terms and conditions shall respect Polish labor law, including by providing the level of protection granted to such employees not less favorable than envisaged in the labor law of the Republic of Poland, to the degree that is not inconsistent with this Agreement or the military requirements of U.S. forces.

3. Wages for local civilian employees shall be set after additionally taking into consideration any tax obligations of the employee, as well as other contributions and payments, including to social security, the Labor Fund, and the State Fund for Rehabilitation of Disabled Persons. The Parties or their designees shall establish mutually determined procedures in an implementing arrangement in order to implement this Paragraph. Local civilian employees shall only be hired after such an implementing arrangement is concluded.

4. Establishment and modification of the job grading system, wages, benefits other than social contributions referred to in Paragraph 3 of this Article, and supplementary payments paid to local civilian employees shall remain within the sole authority of U.S. forces and such organizations mentioned in Paragraph 1 of this Article, as applicable, with due consideration given to provisions of the law of the Republic of Poland regarding the minimal remuneration for work.

5. Local civilian employees employed in the territory of the Republic of Poland shall not have the right to strike.

6. Local civilian employees shall be allowed access, from the date of their employment, to a facility to which access is controlled by the authorities of the Republic of Poland to the extent required to allow them to go to and from agreed facilities and areas where their presence is required for the performance of their employment. Once approved, and subject to the provisions of this Paragraph, access to such facilities shall remain in effect for the duration of the performance of their employment. The access shall be granted within no more than five (5) working days and, in exceptional circumstances, within no more than three (3) working days, from the date of receiving the request. Such access may be denied, suspended, or withdrawn by U.S. forces authorities or authorities of the Republic of Poland for reasons of security or due to the employee's misconduct. If competent authorities of one Party deny, withdraw, or suspend such

access, they shall state the reasons for their decision in writing to the competent authorities of the other Party.

7. Within the framework of the Joint Commission, a Labor Subcommittee shall be established. Issues relating to employment of local civilian employees, including labor-management relations, may be discussed within the Joint Commission and its Labor Subcommittee. Employee complaints or grievances regarding administrative and disciplinary actions, including terminations of employment contracts, shall be reviewed and resolved at the lowest competent level through consultation between the employee and the employer. Specific procedures for the resolution of employment disputes and employee complaints through Labor Subcommittee and Joint Commission intervention shall be set out in an implementing arrangement. In the event that all measures of consultation above are exhausted, the employee shall have the right to submit his or her claims to the courts of the Republic of Poland within fourteen (14) days from the completion of the consultation proceedings.

8. Local civilian employees employed within agreed facilities and areas shall be subject to U.S. forces regulations in respect to maintenance of public order and safety, insofar as such regulations do not contravene the law of the Republic of Poland.

Article 36

Implementation and Dispute Settlement

1. As appropriate, the Parties or their designees shall enter into implementing arrangements to carry out the provisions of this Agreement.
2. In accordance with Articles VII and XIII of the NATO SOFA, the Parties shall, within their power, assist each other in the prevention, detection, and resolution of any abuses of the tax and customs regulations and in ensuring payment of duties, taxes, and penalties resulting from such abuses.
3. Any divergence in views or disputes regarding the interpretation or application of this Agreement shall be resolved at the lowest competent level through consultation between the Parties or their Executive Agents and shall not be referred to any national or international court, tribunal or other similar body, or any third party for settlement.
4. The Parties hereby establish a Joint Commission to facilitate implementation of this Agreement. The Joint Commission shall consist of governmental representatives appointed by the Parties or their designees. As soon as possible after this Agreement enters into force, the Parties or their designees shall notify each other of their respective representatives charged with developing the terms of reference of the Joint Commission and shall designate the co-chair for their side. The Joint Commission shall determine its own procedures, consistent with this Agreement, and arrange for such auxiliary organs and administrative services as may be considered appropriate in the implementation of this Agreement. Each Party shall bear the costs of its participation in the Joint Commission.

Article 37
Final Provisions

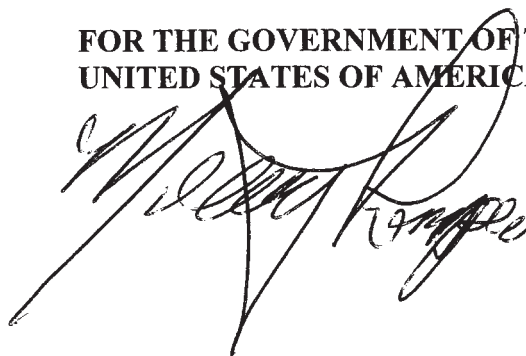
1. This Agreement shall enter into force in accordance with the internal law of each Party and upon the date of the later of the written notifications, through diplomatic channels, whereby the Parties inform each other that all their internal procedures necessary to bring this Agreement into force have been fulfilled.
2. This Agreement has been concluded for an indefinite period of time. It may be terminated by written notification by either Party and in that event it terminates two (2) years after the receipt of the notification.
3. Upon entry into force, this Agreement shall supersede the Agreement Between the Government of the Republic of Poland and the Government of the United States of America on the Status of the Armed Forces of the United States of America in the Territory of the Republic of Poland, signed at Warsaw December 11, 2009 ("the SSA"), and the Agreement Between the Government of the Republic of Poland and the Government of the United States of America Concerning Cooperation, effected by exchange of notes at Warsaw, June 22 and July 15, 2015, as amended ("the ACC").
4. All implementing agreements and arrangements to the SSA and ACC shall continue in effect as implementing agreements or arrangements to this Agreement to the extent that implementing agreements or arrangements are not in conflict with this Agreement. The Parties agree that, in cases where there is conflict with this Agreement, the terms of this Agreement shall prevail, and the Parties, or their Executive Agents, as appropriate, shall work expeditiously to modify or amend any such implementing agreement or arrangement to conform with this Agreement.
5. This Agreement may be amended at any time by mutual written agreement of the Parties. Any such amendments shall enter into force pursuant to the terms set out in Paragraph 1 of this Article.
6. Annexes to this Agreement, and any appendices thereto, shall form an integral part of this Agreement and may be amended by written agreement of the Parties or their Executive Agents.

DONE at Warsaw, this 15th day of August, 2020, in duplicate, in the Polish and English languages, both texts being equally authentic.

**FOR THE GOVERNMENT OF
THE REPUBLIC OF POLAND**

**FOR THE GOVERNMENT OF THE
UNITED STATES OF AMERICA**

ANNEX A**Agreed Facilities and Areas**

- Łask Air Base
- Drawsko Pomorskie Training Area
- Żagań Training Area (including Military Training Center, and Żagań, Karliki, Trzebień, Bolesławiec, and Świętoszów Military Complexes)
- Skwierzyna Military Complex
- Powidz Air Base and Military Complex
- Poznań Military Complex
- Lubliniec Military Complex
- Toruń Military Complex
- Orzysz / Bemowo Piskie Training Area
- Mirosławiec Air Base
- Ustka Training Area
- Czarne Training Area
- Wędrzyn Training Area
- Biedrusko Training Area
- Nowa Dęba Training Area
- Wrocław Airport (Wrocław-Strachowice)
- Kraków-Balice Airport (Balice)
- Katowice Airport (Pyrzowice)
- Dęblin Air Base

ANNEX B

Support to U.S. Forces' Presence

In furtherance of the principles and objectives referenced in the Preamble of this Agreement and the Joint Declarations referenced therein, including that the United States plans to enhance its current military presence, and in order to support more effectively the presence of U.S. forces in the territory of the Republic of Poland; and

Recognizing the need to provide infrastructure and logistics support to meet U.S. forces' requirements in order to enable the deployment and employment of U.S. forces to, within, and through the territory of the Republic of Poland, the Parties agree to the following special measures:

I. Definitions

For the purpose of this Annex:

1. "Poland-Provided Infrastructure" (hereinafter "PPI") shall mean the contributions of the Republic of Poland to build, improve, and outfit infrastructure. PPI contributions shall not apply to the Redzikowo Ballistic Missile Defense site or NATO Enhanced Forward Presence (eFP) activities.
2. "Poland-Provided Logistics Support" (hereinafter "PPLS") shall mean the contributions of Republic of Poland to satisfy the logistical requirements of U.S. forces in the territory of the Republic of Poland. PPLS contributions shall not apply to the Redzikowo Ballistic Missile Defense site or NATO eFP activities.

II. Poland-Provided Infrastructure (PPI)

1. The PPI contributions provided by the Republic of Poland shall typically be "in-kind." Cash contributions for PPI shall be provided by the Republic of Poland to the U.S. Executive Agent in advance for the development of project criteria packages, design surveillance, construction surveillance, and in the exceptional cases described in this Paragraph. The Parties intend that the Executive Agents will work together in implementation of PPI, including in the described exceptional cases. The Parties mutually acknowledge that exceptional cases include when, in consultation between the Executive Agents:

- (a) the U.S. Executive Agent determines that in-kind procedures do not meet the requirements of U.S. forces, including where the contractor must be a U.S. firm or require U.S. contract award and implementation because of security requirements;

- (b) the U.S. Executive Agent determines resolution of identified design or construction deficiencies is not initiated within thirty (30) days of initial notification by the U.S. Executive Agent to the Polish Executive Agent; and
- (c) the Executive Agents mutually determine that it is a more practical or economically beneficial option.

In cases of the U.S. Executive Agent's determinations in Subparagraphs (a) and (b) above, the U.S. Executive Agent shall inform the Polish Executive Agent as soon as possible. In all exceptional cases, contracts shall be awarded by U.S. forces in accordance with Article 33 of this Agreement. The Republic of Poland shall remit cash payments to the U.S. Executive Agent for exceptional cases within sixty (60) days of initial notification to the Polish Executive Agent. Details concerning cash contributions for such exceptional cases will be the subject of consultation by the Executive Agents, including within the framework of the Joint Commission and any subcommittees, as appropriate. Cash contributions to the U.S. Executive Agent under this Paragraph shall be made in U.S. Dollars.

2. The Republic of Poland shall remit PPI cash payments to the U.S. Executive Agent for project criteria package development, design surveillance, and construction surveillance in U.S. Dollars no later than March 1 of each year. The date of such payments during the first calendar year of this Agreement shall be as mutually determined.

3. The Polish Executive Agent shall be responsible for the design, contract award, construction, and construction management of in-kind PPI projects. The U.S. Executive Agent shall approve all construction design and development, including final design approval, to ensure U.S. standards and requirements, including U.S. operational requirements, are met. The U.S. Executive Agent shall be responsible for the development of project criteria packages, design surveillance, and construction surveillance. In the exceptional cases referenced in Paragraph II.1 of this Annex, the U.S. Executive Agent is also responsible for the full design and construction of such PPI projects. PPI shall include outfitting, including provision of furniture, fixtures, and equipment for the provided facilities. Polish materials and services shall be used to the maximum extent practicable for in-kind PPI construction, provided they meet applicable U.S. standards.

4. The Polish Executive Agent shall award construction contracts only to contractors selected from a mutually determined pre-qualified list of eligible contractors, identified based upon jointly approved criteria of eligibility. The Polish Executive Agent shall implement construction projects in accordance with the corresponding timeline as identified during project design.

5. In-kind PPI projects shall meet U.S. standards and requirements, including U.S. operational requirements. As part of its design and construction surveillance functions, the U.S. Executive Agent shall be entitled to conduct design reviews during the design phase of projects, and to conduct construction inspections at reasonable times during all phases of construction. Upon completion of construction, the Executive Agents shall conduct a joint pre-acceptance inspection of in-kind PPI projects. Following this

pre-acceptance inspection, the U.S. Executive Agent shall notify the Polish Executive Agent in writing of any deficiencies it has identified. The Polish Executive Agent shall initiate resolution of the identified deficiencies, as determined by the U.S. Executive Agent, within thirty (30) days after the date of the inspection. If the Republic of Poland is unable or unwilling to initiate resolution of the deficiencies prior to expiration of the thirty (30) day period, the U.S. Executive Agent shall have the right to correct the deficiencies either through the use of members of U.S. forces or by contracting for such corrections in accordance with Article 33 of this Agreement. The Republic of Poland shall be responsible for the costs of any such corrections as notified in writing by the U.S. Executive Agent.

6. Within thirty (30) days of acceptance of facilities constructed under the PPI program, a joint inspection of the project shall be conducted and a written report prepared. The report shall reflect the condition of all facilities, improvements, and other property. Upon final acceptance by both Executive Agents, PPI facilities shall be made available for U.S. forces use.

7. The project list, found in Appendix 1 to this Annex, represents the list of projects the Republic of Poland shall construct for use by U.S. forces. The Executive Agents shall consult as necessary, but no less than biannually, on implementation of the project list including any mutually determined adjustments to the project list. In exceptional cases, the Executive Agents shall consult and favorably consider project list additions supporting emergent operational requirements of U.S. forces.

8. The Executive Agents shall jointly establish the prioritization and execution timeline of PPI projects at a given agreed facility and area, as well as the timeline, including planning, design, surveillance, and construction, of PPI projects for the upcoming calendar year not later than July 31 of the preceding calendar year. Due to unforeseen or emergent circumstances, the U.S. Executive Agent may, in consultation with the Polish Executive Agent, substitute a project or adjust the execution prioritization of projects within the current Polish Fiscal Year, provided the revised project is of equal or lesser cost than the original project and is feasible. To reduce cost overruns, minimize construction schedule delays, and limit changes in the scope of individual projects, the Executive Agents shall regularly review the aforementioned prioritization and execution timelines of PPI projects.

9. Additional implementing details of PPI may be described by the Executive Agents in separate implementing arrangements or appendices to this Annex.

III. Poland-Provided Logistics Support (PPLS)

1. The PPLS contributions provided by the Republic of Poland shall typically be "in-kind." Cash contributions for PPLS shall be provided by the Republic of Poland to the U.S. Executive Agent in the exceptional cases described in this Paragraph. The Parties intend that the Executive Agents will work together in implementation of PPLS, including in the described exceptional cases. The Parties mutually acknowledge that exceptional cases include when, in consultation between the Executive Agents:

- (a) the U.S. Executive Agent determines that in-kind procedures do not meet the requirements of U.S. forces, including where the contractor must be a U.S. firm or require U.S. contract award and implementation because of security requirements;
- (b) the U.S. Executive Agent determines resolution of identified deficiencies is not initiated within thirty (30) days of initial notification by the U.S. Executive Agent to the Polish Executive Agent; and
- (c) the Executive Agents mutually determine that it is a more practical or economically beneficial option.

In cases of the U.S. Executive Agent's determinations in Subparagraphs (a) and (b) above, the U.S. Executive Agent shall inform the Polish Executive Agent as soon as possible. In all exceptional cases, any contracts shall be awarded by U.S. forces in accordance with Article 33 of this Agreement. Cash contributions shall be provided in U.S. Dollars within sixty (60) days of initial notification to the Polish Executive Agent.

2. Under PPLS, the Republic of Poland shall provide to U.S. forces at the agreed facilities and areas designated in Annex A to this Agreement, upon request and in full without a right to reimbursement by the United States, the following:

- (a) All facility and infrastructure sustainment and operations requirements, such as:
 - i. Utilities (including electricity, water, sanitation/refuse collection and disposal, wastewater processing, heat, ventilation, and air conditioning),
 - ii. Industrial waste, medical waste, and hazardous waste/material collection and removal/disposal,
 - iii. Facility and area sustainment, restoration, and modernization services,
 - iv. Utility and ground support fuels,
 - v. Lodging services,
 - vi. Food services,
 - vii. Laundry and custodial services,
 - viii. On and off-installation shuttle services,
 - ix. Fuel distribution services,
 - x. Storage services, including storage of ammunition and fuel,
 - xi. Fire and emergency services response, and Role 1 medical services,
 - xii. Installation security / defense, and
 - xiii. Telecommunications infrastructure installation and maintenance services;
- (b) War reserve materiel / prepositioned equipment storage and maintenance services;
- (c) Seventy-five (75) percent of the cost of fuels, including aviation fuels and ground transportation fuels up to the volume established, at least annually, in

consultation between the Executive Agents (generally this would be equal to the annual statement of requirements provided by the U.S. Executive Agent in accordance with Paragraph 3 below), and fifty (50) percent of the cost of fuels beyond the established volume; and

(d) Other logistical support as mutually determined by the Executive Agents.

The Republic of Poland shall provide host nation labor and equipment, including equipment rental, necessary to meet U.S. forces' requirements covered by this Paragraph. Polish materials and services shall be used to the maximum extent practicable for in-kind PPLS provided they meet applicable U.S. requirements and standards.

3. In accordance with mutually determined procedures, requests for PPLS contributions should be provided to the Polish Executive Agent via a statement of requirements for each agreed facility and area. The U.S. Executive Agent may also provide such statements of requirements due to unforeseen circumstances or emergent operational requirements.

4. In-kind PPLS shall meet U.S. standards and requirements, including U.S. operational requirements. In the event that the Republic of Poland is unable to provide such PPLS to meet such standards or requirements, and following notification to the Polish Executive Agent, the Executive Agents shall consult to determine a payment mechanism, including the provision of cash by the Republic of Poland to the U.S. Executive Agent to enable U.S. forces or U.S. contractors to effect or procure such logistics equipment, supplies, and services.

5. The Polish Executive Agent shall award in-kind PPLS contracts only to contractors selected from a mutually determined pre-qualified list of eligible contractors, identified based on jointly approved criteria of eligibility.

6. The Executive Agents shall consult as necessary, but no less than biannually, on implementation of PPLS, including any mutually determined adjustments to the scope of PPLS provided in Paragraph III.2 of this Annex.

7. Additional implementing details of PPLS may be described by the Executive Agents in separate implementing arrangements or appendices to this Annex.

APPENDIX 1**TO****ANNEX B****List of Polish–Provided Infrastructure Projects****Poznań Military Complex***(U.S. Forces Headquarters (HQ) Elements)*

1. Command and Control (C2) Facility
2. Information Systems Facility and Network Architecture
3. Expand Billeting Capacity [supporting up to 700 personnel]
4. Dining Facility [supporting up to 700 personnel]
5. Maintenance Building Renovation and Motorpool

Drawsko Pomorskie Training Area*(Combat Training Center and Support Location)*

1. Staging and Marshalling Area [supporting up to 3,600 personnel]
2. Information Systems Facility and Network Architecture
3. Combat Training Center facilities

Wrocław Airport (Wrocław-Strachowice)*(U.S. Forces Aerial Port of Debarkation (APOD) Primary Operating Location)*

1. APOD Ramp [4 x C-5 aircraft capable]
2. Taxiways to APOD Ramp
3. Hot Cargo Pad / Munitions Handling / Munitions Holding Area
[1 x C-5 aircraft capable, includes supporting up to 70 thousand (k) pounds (lbs)
Net Explosive Weight (NEW)]
4. Aerial Port Facilities (Cargo & Material handling)
5. Passenger Terminal
6. Contingency Beddown Area [supporting up to 550 personnel]
7. Railhead and Rail Extensions
8. Anti-Terrorism / Force Protection Upgrades - APOD site
9. Dining Facility [supporting up to 450 personnel]
10. Dormitory and Laundry Facilities [supporting up to 450 personnel]
11. Medical / Dental Clinic
12. Fitness Center
13. Post Office
14. Operations Administration Facility
15. Armory
16. Communications Infrastructure

17. Vehicle Maintenance/Motorpool Area

Lask Air Base

(U.S. Forces Remotely Piloted Aircraft (RPA) Primary Operating Location)

1. RPA Ramp [supporting up to 12 RPAs]
2. RPA Hangars [supporting up to 12 RPAs]
3. Connecting Taxiways [for RPA Ramp and Hangars]
4. RPA Cockpit Pads
5. Munitions Storage Areas [4.2 million (M) lbs NEW]
6. Munitions Holding Area [supporting up to 30k lbs NEW]
7. Hot Cargo Pad [1 x C-5 aircraft capable, supporting up to 30k lbs NEW]
8. Contingency Beddown Area [supporting up to 550 personnel]
9. General Administration Facility
10. Medical / Dental Clinic
11. Armory
12. RPA Squadron Operations Facility
13. Post Office
14. Dining Facility [supporting up to 450 personnel]
15. Dormitory and Laundry Facilities [supporting up to 450 personnel]
16. Anti-Terrorism / Force Protections Upgrades
17. Ground Communications and Data Support Area
18. Communications Infrastructure
19. Motorpool Area

Powidz Air Base and Military Complex

(U.S. Forces Aviation, Logistics, Special Operations, and Air Defense Location)

1. Ammunition Storage Facility [31 Earth Covered Magazines - 12.4M lbs NEW]
2. Large Bulk Fuel Storage and Distribution Facility
[1.5M gal with 800k gallons fuel system supply point]
3. Information Systems Facility and Network Architecture
4. Deployable Air Base System (DABS) Storage Facility
5. Special Operations Forces (SOF) C2 Logistics Facility [Battalion (BN) -level]
6. Barracks – 6 [supporting up to 2400 personnel]
7. Dining Facilities – 2 [supporting up to 1,428 personnel each]
8. Mission Command Complex
[1 x Brigade (BDE)-level HQ, 4 x BN-level HQs]
9. Medical / Dental Clinic
10. Logistics Operations Supply Support Activity, Maintenance, and Motorpool
11. Rotary Wing Aviation Parking Apron, Wash Apron, and Fuel Point [supporting up to 51 aircraft]
12. Rotary Wing Aviation Maintenance Hangars [supporting up to 51 aircraft]

13. Rotary Wing Aviation Ground Vehicle Maintenance and Motorpool
14. Air Defense Artillery Mission Command HQ [BN-level]

Lubliniec Military Complex

(U.S. Forces SOF Operating Location)

1. SOF Operations Facility [Company (CO) -level]

Żagań Training Area and Toruń and Skwierzyna Military Complexes

(U.S. Forces Armored Brigade Combat Team Location)

1. Staging and Marshalling Area (Świętoszów, Trzebień, Pstrąże)
[supporting up to 4,800 personnel]
2. Railroad Track and Railhead (Świętoszów) [3 spurs, 1 siding]
3. Bulk Fuel Storage and Distribution Facility (Świętoszów)
[1M gallons with 800k gallons fuel system supply point]
4. Brigade Complex [1 x BDE-level HQ, 7 x BN-level HQs]
5. Barracks [supporting up to 4,800 personnel]
6. Dining Facilities [supporting up to 4,800 personnel]
7. CO Operations Facilities – 37
8. Ground Vehicle Maintenance Facilities – 7
9. Motorpool Facilities – 7
10. BDE Support BN Warehouse
11. Medical / Dental Clinic
12. Brigade Complex Support Facilities
13. Information Systems Facility and Network Architecture
14. Training Barracks and Dining Facility (Toruń)
[supporting up to 430 personnel]

Kraków–Balice Airport (Balice)

(U.S. Forces APOD Secondary Operating Location)

1. Runway [C-5 aircraft capable]
2. Aerial Port Ramp [2 x C-5 aircraft capable]
3. Connecting Taxiways
4. Aerial Port Facilities (Cargo & Material handling)
5. Passenger Terminal / Area
6. Contingency Beddown Area [supporting up to 550 personnel]
7. Railhead and Rail Extensions
8. Anti-Terrorism / Force Protection Upgrades
9. Hot Cargo Pad / Munitions Handling / Munitions Holding Area
[1 x C-5 aircraft capable, includes supporting up to 30k lbs NEW within site constraints]

Katowice Airport (Pyrzowice)*(U.S. Forces APOD Secondary Operating Location)*

1. Aerial Port Ramp [2 x C-5 aircraft capable]
2. Connecting Taxiways
3. Aerial Port Facilities (Cargo & Material handling)
4. Passenger Terminal / Area
5. Contingency Beddown Area [supporting up to 550 personnel]
6. Railhead and Rail Extensions
7. Anti-Terrorism / Force Protection Upgrades
8. Hot Cargo Pad / Munitions Handling / Munitions Holding Area
[1 x C-5 aircraft capable, includes supporting up to 30k lbs NEW]

Mirowslawiec Air Base*(U.S. Forces RPA Secondary Operating Location)*

1. RPA Shelters [supporting up to 12 RPAs]
2. RPA Cockpit Pads
3. Anti-Terrorism / Force Protection Upgrades
4. Ground Communications and Data Support Area
5. Communications Infrastructure
6. Munitions Holding Area [supporting up to 30k lbs NEW]
7. Munitions Storage Area [supporting up to 200k lbs NEW]
8. Hot Cargo Pad [1 x C-5 aircraft capable, supporting up to 30k lbs NEW]
9. Contingency Beddown Area [supporting up to 550 personnel]
10. RPA Squadron Operations Facility
11. Armory
12. Fitness Center

Dęblin Air Base*(U.S. Forces RPA Secondary Operating Location)*

1. RPA Squadron Operations Facility
2. RPA Ramp [supporting up to 12 RPAs]
3. Parallel Taxiway and Connecting Taxiways [for RPA Ramp and Shelters]
4. RPA Shelters [supporting up to 12 RPAs]
5. RPA Cockpit Pads
6. Anti-Terrorism / Force Protection Upgrades
7. Ground Communications and Data Support Area
8. Communications Infrastructure
9. Munitions Holding Area [supporting up to 30k lbs NEW]
10. Munitions Storage Area
[supporting up to 25k lbs NEW within site constraints]
11. Hot Cargo Pad [1 x C-5 aircraft capable, supporting up to 30k lbs NEW]
12. Contingency Beddown Area [supporting up to 550 personnel]

Po zaznajomieniu się z powyższą umową, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- została ona uznana za słuszną zarówno w całości, jak i każde z postanowień w niej zawartych,
- jest przyjęta, ratyfikowana i potwierdzona,
- będzie niezmiennie zachowywana.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 9 listopada 2020 r.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *A. Duda*

L.S.

Prezes Rady Ministrów: *M. Morawiecki*